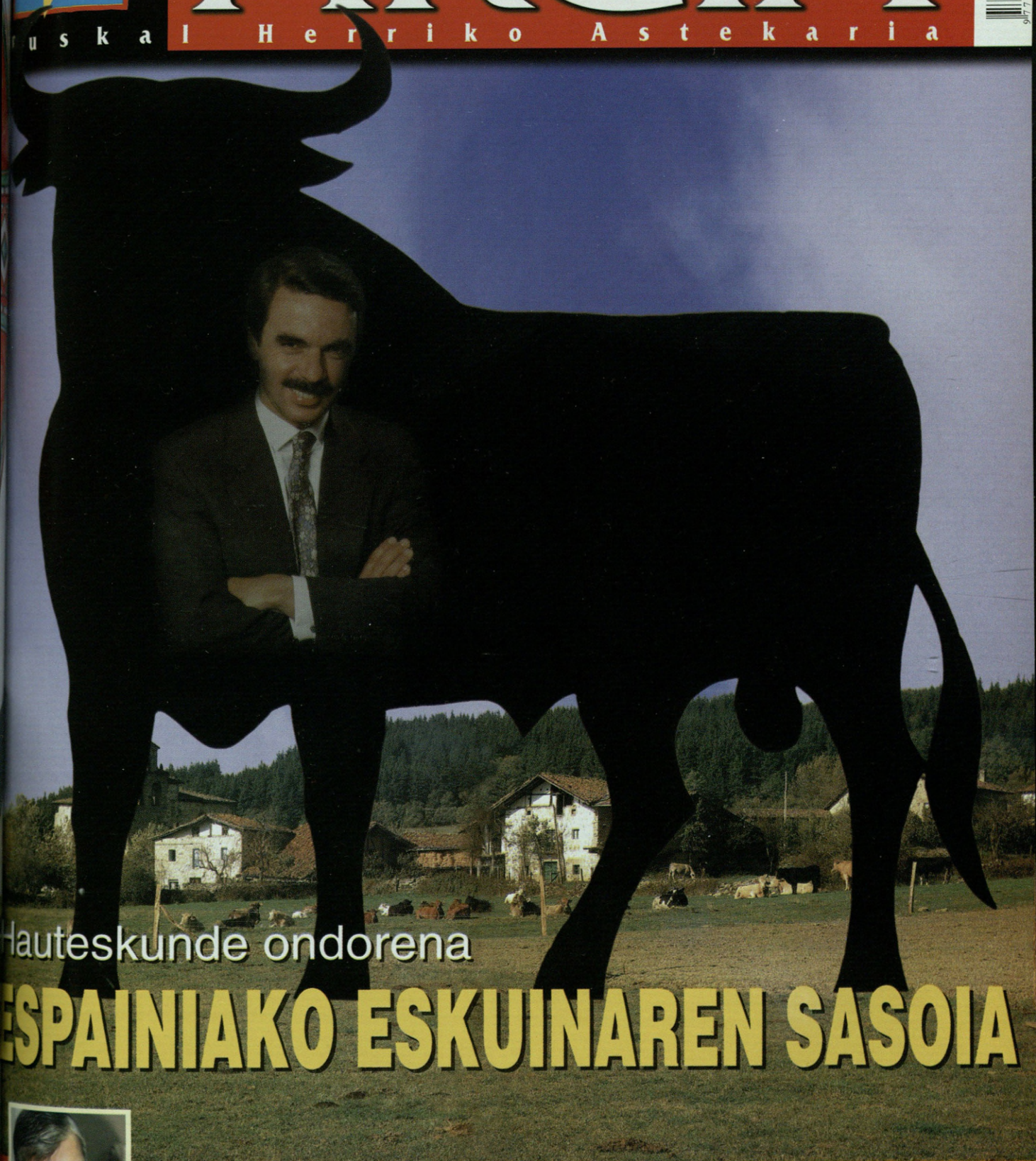

onostiako Hipodromoa: Zaldi lasterketak berpizteko aukera

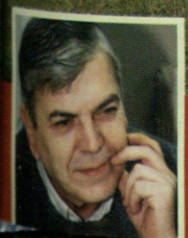
ARGIA

u s k a l H e r r i k o A s t e k a r i a

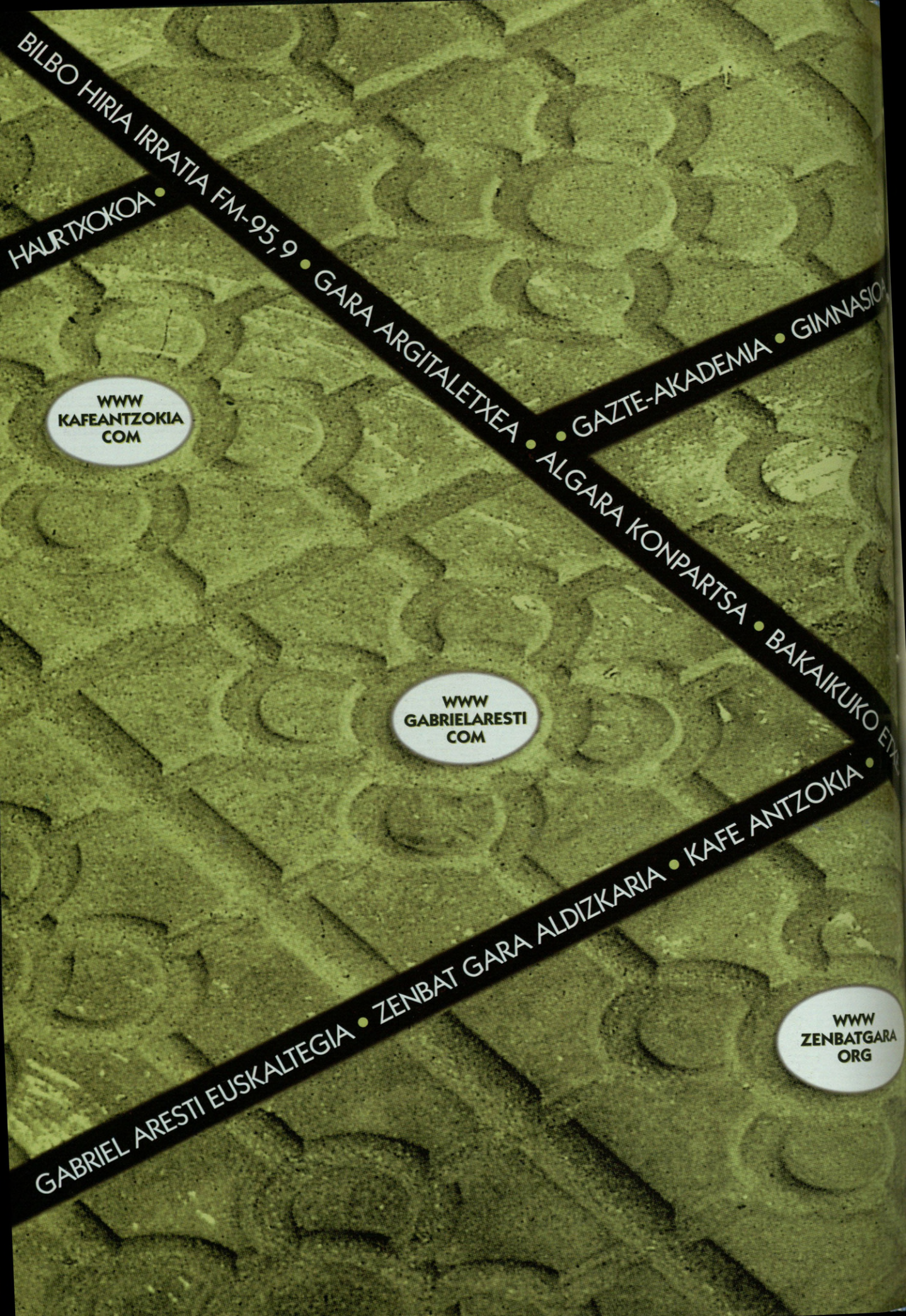
Hauteskunde ondorena

ESPAINIAKO ESKUINAREN SASOIA

Todor Etxaburu

"Bilbon zerbait behar zen konpaktatzeko eta inpaktatzeko"

BILBO HIRIA IRRATIA FM-95,9 • HAURTXOKOA • GARA ARGITALETXEA • GAZTE-AKADEMIA • GIMNASIOA • ALGARA KONPARTSA • BAKAIKUKO ETXEA • KAFE ANTZOKIA • ZENBAT GARA ALDIZKARIA • GABRIEL ARESTI EUSKALTEGIA •

WWW
KAFEANTZOKIA
COM

WWW
GABRIELARESTI
COM

WWW
ZENBATGARA
ORG

Argazkia: Alberto Elozegi
Diseinua: Aitzol Goikoetxea

■ **Espainiako Legebiltzarrerako**
hauteskundeen emaitzak eta
analisiak 6

■ **Donostiako Hipodromoa:**
zaldi lasterketak berpizteko
aukera 29

■ **Todor Etxaburu:**
“Bilbon zerbait behar
zen, konpaktatzeko
eta inpaktatzeko” 33

■ **Jose Luis Padron:**
“Poesian hizkuntza
guztiak berbera
dira” 40

ORRIZ ORRI

Gora Pro Nobis. <i>Asisko Urmeneta</i>	4
Irakurleak mintzo	5

POLITIKA

Espainiako Legebiltzarrerako hauteskundeen emaitzak. <i>X. Letona, M. Asurmendi</i>	6
Euskal Politikaren Termometroa	12
Elkarrietzeta: <i>Felix Placer eta Martin Orbe. Mikel Asurmendi</i>	15

EKONOMIA

Bilbo, makina erremintaren munduko erakusle-hoa. <i>Daniel Udalaiz</i>	18
--	----

EUSKARA

Administrazioak historian euskaraz ere hitz egin du. <i>Imanol Trebiño</i>	21
--	----

GIZARTEA

Soka saltoka aritu nahi du euskarak. <i>Ainhua Azpiroz</i>	24
Ezberdinak eta bereziak baina ez ezinduak. <i>Mikel Asurmendi</i>	26
Donostiako Hipodromoa: zaldi lasterketak berpizteko aukera. <i>Izaskun Jauregi</i>	29
Elkarrietzeta: <i>Todor Etxaburu. Eriz Zapirain</i>	33

KULTURA

Euskal Kulturaren Ezpalak	38
Elkarrietzeta: <i>Jose Luis Padron. Urtzi Urrutikoetxea</i>	40
Elkarrietzeta: <i>Alan Parsons. Xabier Sagardia</i>	44

ASTIA HARTUTA

Argitalpenak	46
Telebista-Irratia. <i>Beñat Doxandabaratz</i>	48
Agenda	51
Bizia	52
Ihesi	53
Denborapasak	56

IRITZIAK

Politika: <i>Jon Gorrotxategi</i>	14
Azkena: <i>Iñaki Murua</i>	58

Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

Gipuzkoako Foru Aldundia

Kultura eta Euskara Departamendua

Argitarapenaren edizioa laguntzaile:

gizarte-ekintza
obra social

€UROPAKO ÑABARDURA HORIEK...

ASILO,
ASILO !!!

HORIXE BERA:
ATXILO,
ATXILO !!

ASIELKO

JABEA: KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
ZUZENDARIA: Pello Zubiria.
Kontseilu Editorialeko Arduraduna:
 Baleren Bakaikoa.
Erredakzioa: Nagore Irazustabarrena,
 Onintza Irueta, Xabier Letona, Eriz
 Zapirain.
Maketazioa: Berdaitz Goia.
Grafismoa: Aitzol Goikoetxea.
Administrazioa: Marijo Aierza.
Harpidetza: Olatz Korta, Edurne
 Urruzmendi.
Hedapena: Ixabel Bereziartua.
Publizitatea: Iñigo Txintxurreta, Aloña
 Sorraluze, Bego Zuza.
Argazkiak: Alberto Elozegi.

HELBIDEAK

GIPUZKOA: Zirkuitu ibilbidea, 15. 20160
 Lasarte-Oria. Tel.: 943 37 15 45. Faxak:
 943 37 34 03 (erredakzioa)/943 36 10 48
 (komertziala).

IPARRALDEA: Xalbardin baita.
 64122 Urruña. Tel.: 559 47 60 00.
 Faxa: 559 47 60 01.

NAFARROA: Gazteluko Plaza 44,
 3. eskuina. 31001 Iruñea.
 Tel.: 948 22 22 85.

POSTA ELEKTRONIKOA:

Erredakzioa: kazeta@argia.com
 Komertziala: komertzial@argia.com

WEB ORRIALDEA

www.argia.com

LEGE GORDAILUA: NA 80-1963.

ISSN: 0213-909X.

BATZORDE PAREKIDEA: 72562 E.

INPRIMATEGIA: Antza, S.A.L.

INFORMATIKA: A.S.P., S.A.L.

Harpidetza sariak:

Hego Euskal Herria .15.600 pta./93,76 euro
 Ipar Euskal Herria . . .746 lib./113,73 euro
 Espainia15.600 pta./93,76 euro
 Beste atzerriak . . .20.100 pta./120,8 euro
 Airez31.450 pta./189,02 euro

KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
 Ametzagaiña Taldeko partaidea da

BBVA-T monopolio... oligopolio... plutokrazia

Merkatu libre? Mesedez. Demokrazia? Otoi. Saramagok dio, nola demokrazia? Gobernatzeko dutenak, benetako agintariak (plutokratak, monopolio eta oligopolioen buruak) nork aukeratu ditu? Haiek dira boterea. Betidanik izan dutelako agintea edo etorri berriak direlako.

BBVA-T aparamen berriarekin aurkeztu da. Aukera ezin hobea profitatuz hemendik aurrera, batera, kontrolatuko dituzte, besteak beste, telebistako kate pribatu guztiak, internet, prentsa idatzia, irratia eta abar. Bakar batzuk aipatzearren Sogecable, Canal Satellite, Antena 3, "El Mundo", "Expansion"... Horiek guztiak narkotizatuta bizi gaituzten. Betiko kapitalismoa gehi kontrol eta ziurtasun estuagoa. Botere izugarri handia edonon. Dirua eta aberastasunaren banatze gero eta zuzengabeagoa.

Kapitalismo depredatzaileak lehenago burutzen zituen monopolioei orain deitzen diete oligopolio, baina, nire aburuz, izen zuzenena aukeratu beharko banu, plutokrazia deituko nioke mustro horri, hots, aberatsen erreinua, sigla batzuen atzetik ezkutatuta.

Plutokratek beti hor egon direla gogoratzen digute. Orain beraien bunkerrak blindatu dituzte, agintzeko eta ustiatzeko ahal duten guztia. Errealitate gordin honetan azpimarratu behar dugu familia bakar batzuen esku egongo garela

non alderdi politikoak seme kutunenak izango diren eta bide nabar ustelkeriaren mundua zabalduko duten muga barik. Horretaz gainera ez dute izango inolako lotsarik langileak kaleratzeko; eta irabazitako aurrerakuntzak zapaltzeko.

**TOMAS ANGEL GONZALEZ
 ZORROTZA (BILBO)**

Pobreen alde

Pobreek ez dute guk bezainbeste diru, eta Afrikako lurralde gehienak pobreak dira: Sahara, Algeria, Libia, Sudan, Etiopia, Kenia, Somalia, Txad, Mali, Niger, Egipto, Zaire, Zambia... Zergatik ez diegu pobreei ezertxo ere ematen? Den-dena guretzat? Gauzak eman egin behar dira. Eskuzabal izaten ikasi beharko dugu. Zuen familiakoei bai eta besteei ez! Zergatik egiten duzue hori? Eta gainera gauza bat ez zaigunean gustatzen zergatik haserretzen gara? Eta pobreak ez dira haserretzen.

Oso gaizki egiten dugu. Eta aberats batzuek oso-oso gaizki, ez baitute inoiz txanponik ematen. Eta hori den-dena zergatik? Saia gaituzten gauzak ematen, adibidez: arropa, janaria, jostailuak, liburuak, lan-tresnak... Gu ondo portatzen bagara pobreekin, beraiek ondo portatuko dira gurekin, arriskua daukagunean, zerbait behar dugunean...

Saia gaituzten denok eta ez gara damutuko.

**ETXAHUN AURKENERENA,
 IBAI DABOZ eta IGOR GONZALEZ
 8 URTE. IRUN (GIPUZKOA)**

Hiruko Txikian

POLITIKA INDUSTRIALA

Geroz eta azkarragoa da industria hau. Alderdiak entpresak legez, euren merkatuari eustez gain, bezero berriak lortzea dute xede, inoiz konpetidoreari bozka eman dion biztanlea, paso egiten duen hori eta adinagatik hauteskundeetan parte hartzerik izan ez duen gaztea hain zuzen. Eta komertzial eskasaren antzera, konpetidorea erreka arazten ahitzen dituzte bere indarrak, epe laburrean eginak baizik balio duela jakitun. Horrela, arerioa desitxuratze hori dute beren miserien tapaki, arrakasta lortzeko bide bakarra. Liskarra Arazti. Ni arduratzen nauena. ETak adarduna

ikusi du bere burua. Eta harroko EAJ eta EAri egotzi die saldukeria, hauek onartzen ez dutena. Aitzitik, EAJk eta EAK EH omen zuten uztarkide menage a trois batean eta ez ETA, EHk nere ustez argitu ez duena. Eta publikoki eraso diote elkarri, bortizki, denek denek aurka oldartuz Madrilek eta Parisek zituzten hotzen epelgarri. Guztia, herri honen eraikuntzarako egokitzat jota. Nagusitik oparo langiletik urri. Industri eskasa prantatu digutena. Eta jotzean desafinatzen duten musikariz ezin liteke osa itxurazko orkestrarik ●

◆ **JOXE MARI OSTOLAZA**

PP-REN ASTINDUAK ABSTENTZIOA LAUSOTU DU HEGOALDEAN

Espainiako Estatuan futbola eta politika elkarren ondoan doaz. Gipuzkoatik begiratua, badago Real Deportivo Alaves baino talde hobea uste duenik. Sailkapena da, ordea, talde onaren adierazle bakarra. Alaves da egun euskal talderik hoberena, dudarik ez. Athletic bera baino hobea. Politikan ere, halaxe uste beharko litzateke. Hego Euskal Herrian igandeko hauteskundeek utzitako sailkapen edo taulen emaitzak kontuan hartuz, garaile zein den aho batez onartu beharko genuke denok. Hala ere, gipuzkoar eta bizkaitar zaleei bezala, euskal abertzaleei -ezkerrekoei bereziki- kosta egiten zaie espainiar nazionalistak euskal nazionalistak baino gorago daudela taulan egiaztatzea.

PP ETA EAJ AURREZ AURRE. Herrialdeetako nahiz hiriburueta ekoizten azterketa objektiboa egitea konplikatuagoa da Espainiako futbol ligako sailkapenaren azterketa egitea baino. Oraingo emaitzak duela lau urtekoekin alderatzen baditugu, PP eta EAJ

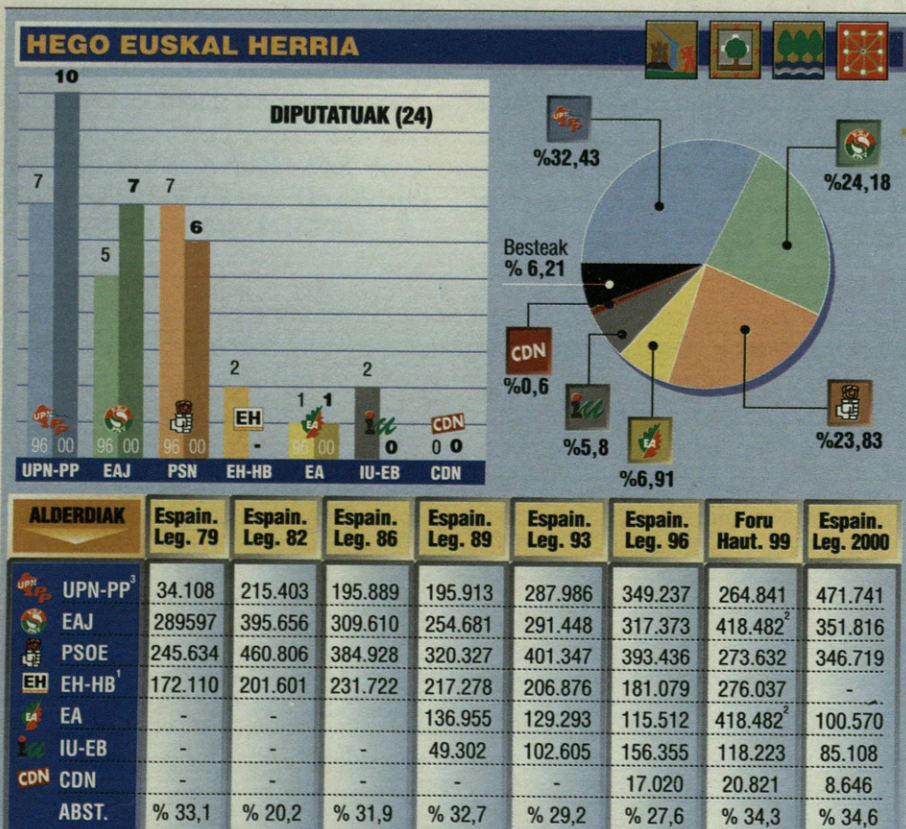
nabarmen. EAEn diputatu bana galdu dute. Bi diputatu hauek PPk eraman zituen eta EAJk HBk zituen biak. Nafarroan polarizazioa alderdi espainolista nagusiaren artean finkatu da. Galtzailea, ezkerrekoa da. IUk diputatu bakarra galdu du eta EAJ eta EAJren boto igoera anekdotikoa da. Ezkerreko abertzaleen botoak jaso baitituzte. Laburbilduz, hauteskundeak PPri eta EAJri agintzen eman diete, Hegoaldeko politikagintzaren lema hori deitzen. PP Hego Euskal

“Abstentzioaren aldetiko lehen balorazioa entzun ostean, zaila da EHren abstentzioaren estrategia ulertzea”

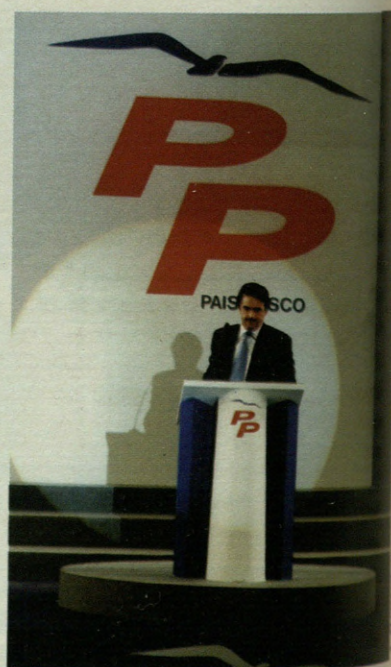
dira lau lurralde historikoetan gora egin duten alderdi bakarrak. Espainiar nahiz euskal nazionalismoaren botoak polarizatu egin dira alderdi nagusien alde. Gainera, ezker abertzalearen abstentzioari esker, botoa eskuin aldera ere polarizatu da; IU-EBk eta PSOEk bera egin dute

Herriko lau lurralde historikoetan alderdi handiz indartu den bitartean, EAJren indarra Nafarroan testiniala da. Araban eusten dio, baina Batzar Nagusietarako hauteskundeek emaitza alderatzen badugu, EAJ eta EAJk ez dute lortu orduko botu kopurua.

PP GARAILE. Batzar Nagusietarako hauteskundeek botoak alderatzen baditugu, PP da boto irabazle bakarra. 206.900 boto irabazi ditu urtebetean. PSOEk 73.087 boto galdu ditu, eta IU-EBk 33.115. EAJ-EA koalizioak lortu

1- 99ko arte HB zen.
2- 99ko foru hauteskundeetan EAJ eta EA elkarrekin joan ziren.
3- 82ko legegileetarik aurrera UPN PPekin joan ohi da; 99ko foru hauteskundeetan Nafarroako Legebiltzarra ere hautatzen da eta PP eta UPN bigarrenaren izenean doaz batera.

■ Aznar Donostiako mitin batean.

■ Autokritika egunak

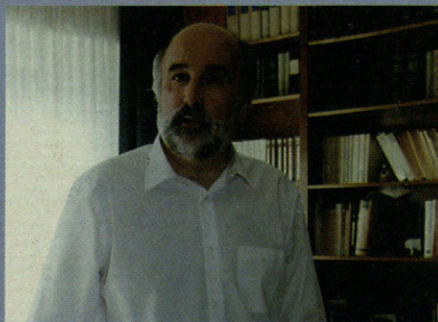
Zail egiten da bozketaren biharamonean goizeko bederatzietan idaztea, hauteskundearen zapora mikatza kendu ezinean. Zail egiten da idaztea, sinesteko zail egiten baita nola ari diren alderdi abertzaleak errekararen eramanen orain urtebete herritarrek markatu zieten bidea.

Baina egia zera da, Hego Euskal Herrian PP (UPN-PP) izan dela irabazle; lau hiriburuetan PP dela irabazle; eta egia da botoetan "espainolismoa" gailendu zaiola abertzaletasunari.

"Bai, baina EHren abstentzioa falta da kontatzeko" esango zait. Eta nola kontabilizatu behar dugu? Zeren eta alde batera uzten badugu Gipuzkoa, gainerako herrialdeetan edo ez dago edo bestela abstentzioak bere osotasunean kontabilizatu izateko daukan problemaren barruan distorsionaturik gelditu da.

PPk bere arerio guztiak "jan" egin ditu Estatu mailan. Diotenez, orain ikusiko dugu zer den betetako eskuin espainiarra. Mayor Oreja eta bere estrategiak irabazi dute eta, hasiera batean, garai gogorak datozela pentsatu behar dugu Espainiako Konstituzioa aldatu nahi duten proiektu politikoen alde lan egiteko.

Eta bitartean, guk zer? Egia da EAJk bere burua aurrera atera duela, ikusita gainerako guztiek zein kanpaina gogorra egin duten bere kontra. Erdarazko esaterari buelta emanez: "Mal de muchos...

Iñaki Esnaola
Abokatua

epidemia". Inork ez baitu ikusi proiektu "gran-españolari" batetik batasunez eta besetik helburuen gardentasunez aurre egiteko garaia zela. Batasuna gutxienez Nafarroan elkarrekin aurkezteko, ondoren seriotasunez proiektu abertzaleaz hitz egin ahal izateko; eta gainerako hiru herrialdeetan elkarrekin ez izanik ere, gutxienez Lizarra-Garaziko proiektua mamitzen joan dadin. Baina seguru nago hemen inork ez duela autokritika bat egingo eta denok esango dugula irabazi egin dugula, eta Telesforo Monzonen Maltzagak amets bat izaten segiko du. Bitartean, herritarra ikaratzaren duten medioak erabiltzen ditugu, arerio politikoak aukera aprobetxatzen du

borroka politikoa beste bitarteko horiekin lotzeko... eta horrela datoz gero holako emaitzak. Ez abertzaletasunak kopuruetan behera egiten duelako, arerioa neurri horretan hazten delako baizik.

Ez bada batasunik helburu politiko batzuen alde elkarrekin lan egiteko; ez bada gardentasunez ikusten herrialde bakoitzean bere ezaugarrien arabera egin behar dela lan; eta, hitz bitan, ez badugu behingoz alde batera uzten bakoitzak gure burua munduaren zilbortzat ikusteko jokabide hau... horiek horrela ez badira, Lizarra-Garaziko proiektuak sekulako arazoak izango ditu nazionalismo espainiarrari aurre arrakastaz egiteko.

Orain arte bezala jokatuko baldin badugu... jai alai! ●

zituena botoak eta orain erdietsitakoak (biak batuz) alderatuz, 66.666 boto gutxiago ateratzen dira. PPren garaipena lau hiriburueta itzela izan da. Udaletxeetarako azken emaitzak in alderatuz, honako igoerak gertatutu dira: Bilbon 21.978 boto irabazi ditu, Donostian 10.965, Gasteizen 18.285 eta Iruñean (UPN-PP), 9.842. Guztira, 61.070 boto. EAJk eta Eak doi-doi atxiki dute botoa hiriburuetan. PSOE Gasteizen eta Bilbon nabarmen igo da. Batzar Nagusietarako hauteskundeak eta Espainiako alderatzea ez da objektiboa. Alta, azken emaitza hauek Lizarra-Garazi akordioa gauzatu ostean izan ziren emaitzekin alderatzea objektiboa izan daiteke. Lizarrako trenean igo eta igo ez ziren euskal alderdien arteko boto-emale kopuruak aldera-tzen baditugu, Lizarra-Garaziko trenak ez du Maltzagaz haratago joaterik. Bilbo eta Donostiako geltokietatik abiatuta, estatuko alderdien trenak eta euskal abertzaleenak hautesle kopuru beretsua eramanik ere, Gasteiz eta Iruñetik iragan ostean, bidaiari kopuru espainiarzalea handiagoa da.

ABSTENTZIOA BAI, BAINA EZ.

Aurreko emaitzen irakurketa abstentzioaren aldagaiak baldintzatuta dago. Hego Euskal Herriko azken bi hauteskunde orokorretako emaitzak alderatuta, abstentzioa % 6,8 igo da. EHren deiak Gipuzkoan eta Nafarroan eragin

du. Abstentzioaz hainbat irakurketa egin daiteke, ordea. Bat, abstentzioak ez duela alderdi nagusien politikan estrategia aldaketarik ekarriko. Bi, ezker abertzalearen botoak EAJra joan direla, baina alderdi honen boto batzuk ere PPra aldatu direla. Hiru, IU-EBren

■ Ibarretxe, Gonzalez Txabarri eta Arzalluz Arrasateko mitin batean.

Alderdi Popularraren garaipena

Aurtengo hauteskundeetan, lehen begiradan, abstentzioa izan da aipatu behar den ezaugarri nagusia. Jendea, oro har, asper-asper egina dagoela dirudi politikoei. Gero, Hego Euskal Herrian, beste irakurketa egin behar da, baina ez da pentsatu behar abstentzio guztia EHren eraginez izan dela. Ezin daiteke uka Gipuzkoan eraginik ez duenik izan, gutxiago Nafarroan eta gutxiago beste bi herrialdeetan. Horregatik, hemendik aurrera, EHk ezin izango du bere politika Gipuzkoako ereduarekin burutu, bere porrota areagotu nahi ez badu behintzat.

Garbi geratu da PP erabat indartu egin dela estatu osoan, baita Hego Euskal Herrian ere. Hurrengo lau urteetan, nahi duen politika buru dezake, PSOEk 1982an bezala, baina kontuz ibili beharko du ustelkeriak jateko arriskua ere bere baitan baitauka. Eta Hego Euskal Herriari begira, ikusi egin beharko da bide politziala indartuko duen ala arazo politikoari irtenbide bat ematen saiatuko den, nahiz orain artekoa ikusirik, lehengo aukerarekin jarraitzeko tentazioak indartu egingo zaizkiola ziur egon. PSOE eta IUkoei ere ez zaizkie gauzak ongi joan. Alde batetik Borrell efektua ahazteke dago, eta bestetik

Baleren Bakaikoa
EHUko ekonomia irakaslea

A. Elsoegi

ustelkeriak eta GALen heriotzek ere hor dira.

EAJk emaitza onak izan ditu eta horien zergatia, zalantzarik gabe, EHTik joan zaizkion botoetan dago. Jende askok boto erabilgarria gauzatzea nahiago izan du, EHren proiektua porrotaren bidean doala ikusten baitu. Beraz, geroari begira, badirudi, garai batean aitaren etxetik irten zirenetakoak, berriro etxerako bidea hartzen hasi direla. Gainera, hemendik aurrera EAJk gauzak txukun egiten baditu, ez da harritzekoa izango boto hauetatik asko betirako bereganatzea.

Datu hauek, hein handi batean, konfirmatu egiten dute Hego Euskal Herriko gehiengoak estatu zalea dela. Egungo marko juridikoa oraindik luzarorako dago, Euskal Herri erreala eta birtuala erabat desberdinak baitira eta hau da EHkoek, beste gauzen artean, ikasi behar dutena.

Eta zer gertatuko da Lizarra-Garaziko Itunarekin? Oraingo honetan EAJk etekina ateratu dio, nahiz EHren kontura izan. Beraz, ez dut uste EAJk aitzakiarik duenik Ituna uzteko, baina ikusi beharko da ETak eta EHk zer egin nahi duten. Urrutiago joan nahi badute, gehiago motelduko da Lizarra-Garazi, ezinezkoa baita politika egitea heriotzak daudenean eta hori ikasi beharra dago.

emaitzak ikusita, EHren botoemale gehiena zintzoa izan da abstentzio deiarrekiko. Lau, botoemale berriak ere izan dira, EHren abstentzioaren deiak mobi-

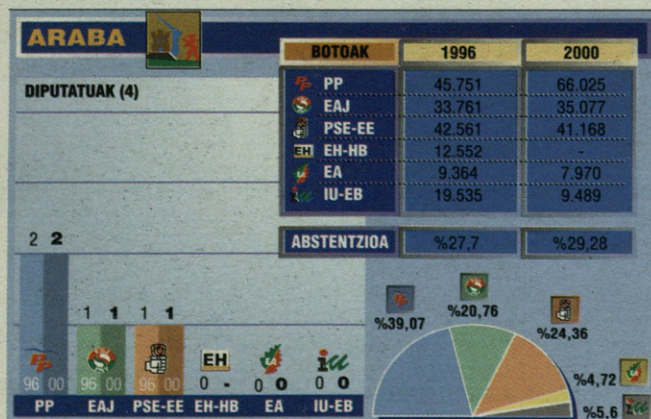
lizatuak.

Abstentzioaren aldetiko balorazioa entzun ostean, zaila da EHren abstentzioaren estrategia ulertzea. Lizarraren

osteko hauteskundeek gauzatu beharreko Euskal Demokrasiaren aldeko botoemaleen berri eman zuen. Orain, Otegiren hitzetan, ba omen dago Euskal

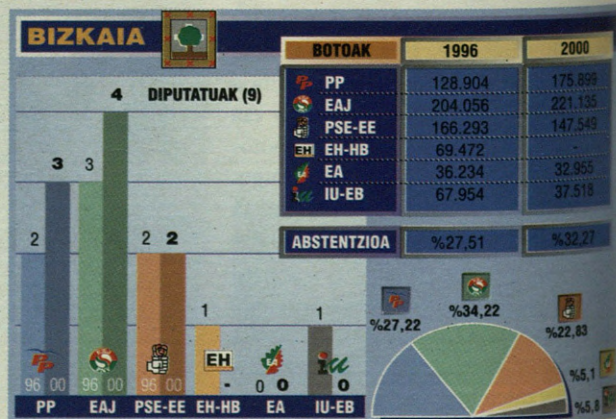
Araba, PPren eremu

Arabako aulki banaketak ez du aldaketarik ezagutu 1996ko hauteskundeetako: PPK 2 ordezkari lortu ditu Madrilgo Kongresuan eta EAJ eta PSOEk aulki bana. Boto kopuruetan, ordea, popularrek euren nagusitasuna sendotu dute 10.000 boz gehiagorekin. Herrialde honetako bigarren indarra, PSE-EE, mantendu egin da 1.000 boto baino gutxiago galduz. Hirugarren postuan dauden jeltzaleek zertxobait gora egin dute eta EAK, berriz, beheranzko joeran jarraitu du. Hemen ere, Ezker Batuak jaso du jipoirik handiena 96ko botoen erdia galduz. Araba izan da abstentzioaren igoera txikien jasan duen euskal probintzia.

Bizkaia jeltzalean, popularrak gora

Berriro ere, EAJ nagusitu da Bizkaian eta laugarren aulki bat ere lortu du oraingoan, 20.000 botoko igoerari esker. Igoera ikusgarriena ordea, PPrena izan da, ia 50.000 boto gehiagorekin 96ko bi ordezkari hirugarrena gehituz eta lurraldeko bigarren postua lortuz. Gainontzeko alderdiek behera egin dute, baina PSE-EEK eta EAK euren ordezkariak mantendu dituzte (bi eta bat, hurrenez hurren). Ezker Batuak, aldiz, ez du lortu bere aulki bakarrari eustea. Azken hauteskunde orokorreko abstentzioak bost puntu egin du gora eta, 96an HBk botoen %10 izaki, horietako batzuk EAJra joan direla pentsa daiteke.

Lixiba egiteko garaia

Badira gauzak begiratzan zaien tokitik begiratzan zaiela itsusiak direnak, erremediorik gabe. Gaurko emaitzak esate baterako. Berdin da Estatuan jartzea begia, Hego Euskal Herri mailan, Autonomia Erkidegoan edo Nafarroako Foralean, probintziak edo hiriburuetan. Nonahi kokatuta ere ikusmira, desastrea. Alderdika aztertuta berdin. PPren bihotzetik bakarrik dago pozteko motiborik, eta bistan da, ez da nire kasua. EAJK Madrilen bi diputatu gehiago izateak ere ez dakar kontsolamendu handirik. Mapako koloreei erreparatu, eskuinaren gorri-horiak tintatzen du zezen larrua, garden eta distirante zabalerorik handiengan, azpitik doazen olio tanta setatien modura Catalunya, Andaluzia eta Autonomia Erkidegoko ertzetan. IUko Frutos galtzailearen hitzekin geratzen naiz: "Estatu osoan atzerakoieria ekonomiko, sozial, politiko eta kulturala nabarmendu da. Ez dago bueltarik".

Kanpaina istean kalifikatibo bat jarri zioten EA eta EAJkoek: zikina. Hortik lixiba egiteko lehen deia. Baina emaitzak ezagututa lixibaren beharra orokor eta errotikagokoa gertatzen da. Emaitzak

Elixabete Garmendia
Kazetaria

neurri batean bakarrik egotzi dakizkioke kanpainari. Sakonago jo beharra dago lau urteren ondoren hamaika ordutan zehar finkatuta geratzen den foto-finish hori ulertzeko.

Edo horretan saiatzeko behintzat, ulertzea ez baita erraza. PSOEek eta IUk egin beharko dute beren analisisa. Euskal Herrira etorrira, nola espikatu gizartean dauden ekimen eta sektorerik dinamikoek kolore abertzalekoak izan eta gero panorama hau nagusitzea? Nondik haustura ikaragarri hori? Zerbaitetan ez dugu asmatzen. Hor dago ETaren atzerakarga, erabakiorra. Baina horrek bakarrik ezin du justifikatu abertzaleen joko eskasa, bototan nahiz abstentzioan. Etsiko ez badugu, txingurriarena egiten segi

behar harrokeriak utzita, zuhurtzia eta argitasun osoz.

Estetikarekin hasitakoa alor berean bukatuko da, irudi adierazgarri bat medio. Balza umearen kotxetxoari bultzaka eta emazteak sorbaldatik helduta irten da hauteslektutik. Madrilen daukan homoni-moarekiko distantzia keinu horretan islaturik geratu da beste ezertan baino argiago. Tamalez, gorilaz inguratutako ministroa nahiago izan dute hautesle askok, bizkarzaintzat emaztea duena baino.

Demokrazia ekar dezakeen gehiengo sozial bat. Lehen, bagenekien zenbateko hori zein zen, orain ez. Euskal ezkerren alternatiba aldarrikatu du Otegi

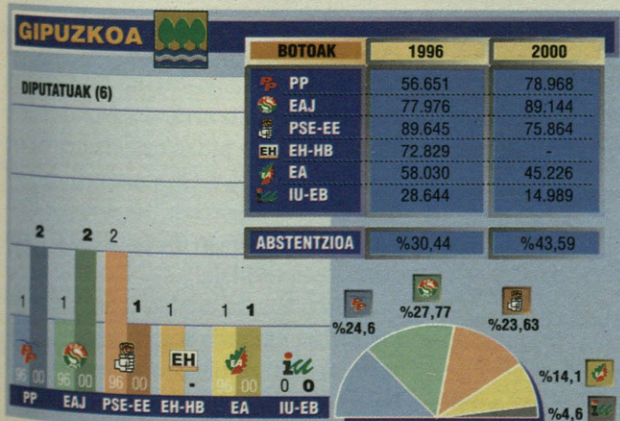
Euskal Demokrazia gauzatzeko, eta aldi batez, EAJ eta EA berekin batera abstentziora bildu ez izana kritikatu ere bai. Nork bere erara irakurtzen ditu

emaitzak. Batzuek Iruñetik begiratura ere, antza, ez dira ohartu ere Osasuna bigarren mailan dagoela.

◆ MIKEL ASURMENDI

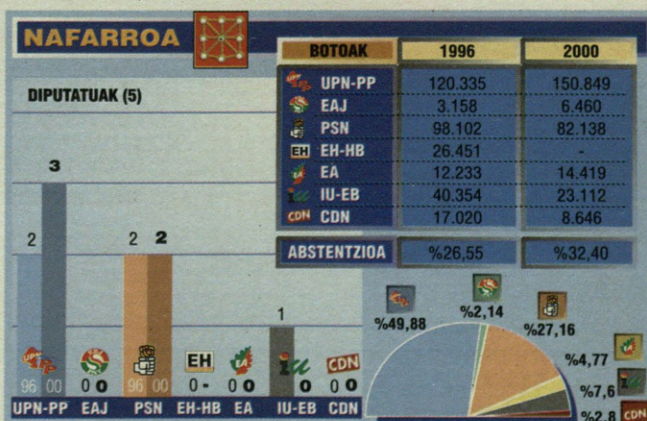
Abstentzioa, EAJ eta PP Gipuzkoan

Lurralde honetan gora gehien egin duena abstentzioa izan da, 13 punturen igoerarekin EHren eskaera dela medio. EAJ lortu du lehen indarra izatea: 96an baino 10.000 boto gehiago bildu du eta diputatu bat izatek bi izatera pasa da. Bigarren postura iritsi da PP eta berak ere bi eserleku eraman ditu, 20.000 boto baino gehiagoko igoera ikusgarriarekin. PSE-EE hirugarren tokira jaitsi da, eta 15.000 boto eta diputatu bat galdu ditu. EAK ere jaitsiera nabarmena izan du botoetan, baina bere aulkia eutsi dio. IU-EBk nozitu du, Gipuzkoan ere, beherakadarik gogorrera, bere botoak erdira jaitsi baitira.

Nafarroan UPN jaun eta jabe

Nafarren bozken %50 lortu zuen ia-ia igandean UPNk. Duela lau urte baino 30.000 boto gehiago bildurik, hirugarren aulkia lortu dute popularrek. PSNk bigarren postuari eta bi diputatuei eutsi die, baina boto kopuruan jaitsiera handia nozituz. IUk bere aulkia galdu du, baina portzentaian gehien galdu duena CDN izan da. Alderdi abertzaleek, EAJ zein EAK, euren emaitzek gora egitea lortu dute, baina 96an HBk bildutako 26.000 botoetatik urrun geratu dira. Horietatik batzuk EAJ eta EAra joan direla pentsa badaiteke ere, abstentziora jo du askok, 6 puntutan igo baitira Nafarroan botorik eman ez dutenak.

Alderdi Popularrak gehiengo osoa lortu du eta aurrerantzean inongo menpekotasunik gobernatu ahal izango du Espainian. Akabo nazionalistekiko loturak. Eta hori guztia igarri egingo da, zalantza barik. Galtzaile nagusiak PSOE -nagusiki- eta IU izan dira. Aznarren eta dimisioen garaia da.

MENDEARI ESKUIN GORDINETIK HELTZEKO AZNARREN ERABATEKO ASKATASUNA

Jose Maria Aznar Espainia garaikidean eskuinak hau-teskundeetan izan dituen liderren zerrendan sartu da dagoeneko, Canovas, Maura, Suarez... eta Aznar. Berak ere nekez pentsa zezakeen halako garaipenean. Aurkariak, PSOEk, halako porrotean nekez pentsa zezakeen moduan. Zer hausnartu ugari dauka Espainiako ezkerak. Orain arte, sozialista eta IUkoen botoak batuta (lehen PCEkoak) eskuinak baino boto gehiago lortu izan ditu. Oraingoan ez, eta PPK 1982ko hauteskunde histori-koetan sozialistek lortutakoa baino eser-leku gehiago lortu ditu (178 sozialistek orduan eta 183 popularrek orain).

Europako beste herrialde batzuetako azken urteetako hauteskundeetako emaitzak ez dira bete Espainian. Tony Blairren laborismoak hondoratu zuen Alderdi

■ Joaquin Almunia eta Francisco Frutos.

Kontserbadorea Erresuma Batuan, sozialdemokratek Helmut Kohlen CDU bazterreratu zuten Alemanian, eta Frantzia Lionel Jospinek gidatutako koalizio aurrerakoiak eskuina zatitua gainditu zuen. Espainian ez. Espainian felipismoaren hamalau urtetako agintaldiak lur

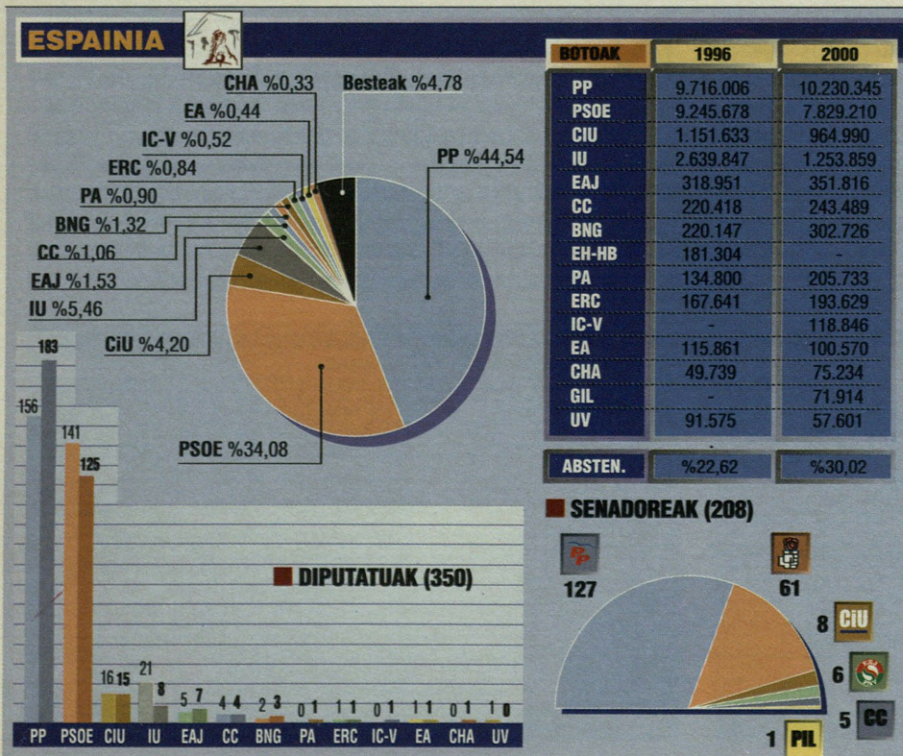
jota utzi ditu indar aurrerakoia.
Ezin esan, ekonomiari dagokionez behintzat, felipismoak politika aurrerakoia egin zituenik aitzitik, lau greba orokor ezagutu zituen bere agintaldian eta sindikatuekiko harremanak baita UGTrekikoak sakonki urratu ziren.

Hauteslego aurrerakoak ez du inondik inora ulertu PSOE eta IUREN jokaldia, akaso txarto eta berandu egin dutelako, eta akaso berez ere ulertzeko samarra ez delako. Hori da irakurketa azkarrak dakarren lehenbizikoa.

ondorioa. Irakurketa lasaia goak esango du Espainian izandako abstentzioaren igoerak (%22,6 1996an eta %29,94 oraingoan) gazte berrien etorrerak eta gero eta pentsionista ugariagoen botoak eragin izan duten popularren garaipenean eta indar aurrerakoien porrotean. Atrebentziaz egindako irakurketak ordea, zera aurrera dezake: boto ezkerriak ugari abstentzioaren multzo horretatik geratu da, gazteria eskuintiarrago dator eta pentsionistek PPren garaiko ekonomia segurtasuna eskertu dute.

Pertsonak eta proiektu politikob
zuzenean lotuta doaz, ezinbestean
proiektu politikoen porrotek, osterat
ohi dituzte horiek zuzendu dituzten per
sonen porrotak ekartzen. Oraingor
behinik-behin ezberdina izan da eta, Jos
quin Almunia PSOEko idazkari nagusia
bere dimisioa aurkeztu du Ferrazen eta
Prisan-. Zeinek ordezkaturako du? Jos
Bonoren izena indarrez entzuten da eta
Javier Solana NATOKo idazkari ohia en
aspaldi dabil dantzan. Ez dirudi, orde
bietako inork eman diezaiokeenik buelt
sozialisten tortilari.

Iuren egoera ere larria da: 8 diputatu eta milioi eta erdi boto galdu ditu 96ko hauteskundeetatik gaurdaino, eta Citiu baino 200.000 boto gehiago baditu ere, hauteskunde sistema proportzionalaren

kontuak-, zazpi diputatu gutxiago izango ditu. Julio Angitaren bihotza ez dago kontu handietarako, baina balego ere bere karrera politikoa ere oso kolokan egongo litzateke. IUko hautagai Francisco Frutosek ere ez du etorkizun goxorik: ez du kargu berezirik IUn eta, beraz, ez du ezer utzi behariko baina PSOErekiko eginiko apustuaren porrotak, oso egoera kaskarrean uzten du IUK behar duen berrantolaketa ekiteko.

Estatu espainiarrean, zezenaren larri beltza popularen antxeta gorritz jantzi da ia erabat, salbuespenak gutxi dira: sozialistak sei probintzietan gailendu dira: Huelva, Sevilla, Jaen, Granada, Tarragona eta Bartzelona; CiU Lleida eta Girona, eta EAJ Gipuzkoa eta Bizkaian. Gainerako probintzia guztietan PP ateratzen da garaile. Katalunian, Espainiako Legebiltzarra bozkatzeko den ohi legez, PSOE (1.142.585) nagusitu zaio CiUri (964.990). Hala ere, bi indarrek dute zer hausnartu, sozialistek ia 400.000 boto eta bi diputatu galdu dituztelako Katalunian, eta nazionalistek ia 200.000 boto eta diputatu bat.

Boto galera garrantzitsua da beti, baina kasu honetan CiUrentzat garrantzitsuagoa izan daiteke Madrilgo Gobernu alderdia baldintzatzeko aukera hori, orain PPren gehiengo osoarekin, bere

Jon Ruiz de Azúa

■ Aznarrek eskuinaren politika bere gordinenean eraman ahal izango du.

giltza funtzio hori galtzen baitu. 1993tik, lehenbizi sozialistak eta gero popularrak, euskal eta katalan nazionalisten beharrean izan dira gehiengoak lotzeko; datozen lau urteetan Aznar bere kasa arituko da, Espainiako eskuina berriak zaharren molde berritua nola dantzatzeko duen gordinki erakutsiz.

Katalunian ERCK bere diputatua mantentzeaz gain, 27.000 botoren gorakada izan du, duela lau urte hasitako apustu berriak emaitzak ematen dizkiola erakutsiz. ERCK gogor salatu du Jordi Pujolek "Madrilera horrenbeste begiratu izana".

Galiziari dagokionez PP erabat nagusitu da eta BNGren emaitzak onak izan dira baina ez iragarri bestekoak. Bi diputatu zituen eta hiru lortu ditu Beirasen taldeak, 220.147 boto lortu zituen 1996an eta 302.726 botorainoko jauzia egin du 2000.ean. Ez da txantxetako baina inkestek iragartzen zioten bost diputatuetatik urruti geratu da. Aragoi ere aipatzekoa da Jose Antonio Labordetaren Chunta Aragonesak lortutako emaitzak, 75.234 boto (49.739 1996an) eta diputatu bat. Valentziari dagokionez, Bloque Nacionalistak (BN)

eta berdeek osatutako bikoteak 58.441 boto lortu ditu (1996an 26.777, orduan UPV-BN).

Popularren sasoia da Espainian, honek ekonomian, komunikabideetan, bakegintzan eta abarrekoetan esan gura duen guztiarekin... Eskuina iratzarri da, ezkerak lozorro luze bati ekin bide dio. Felipe moaren aroa guztiz hondoratu da, aznarismoarena hasi ●

◆ XABIER LETONA

1996ko HAUTESKUNDEAK

2000ko HAUTESKUNDEAK

T E R M O

TXANPONA

EZEGONKORTA-SUNA NONAHI

1999an "Tubos Reunidos"ek 3.295 behin-behineko kontratu egin zituzten 341 pertsonari. Horietatik %90 zazpi egunetik beherako eperako ziren, eta 82k bakarrik zuten hogeita hamarretik gorako iraupena. Enpresa horretan 120 lanpostu finko sinatu zitezkeen. Bada ez. Behin-behineko kontratuak nonahi! Azken asteetan euskal sindikatuek ezegonkortasunari buruzko txostenak argitaratu dituzte. Kontratazio mugagabea ez da handitu 1993tik eta 2.100 pertsonako saldo negatiboa du. Aldi baterako kontratazioa emakuzmezkoea da nagusiki (66,7%) eta euskal emakumeen %13 kontratarik gabe ari da lanean. Ekonomia ondo doala diote. Ondo doa batzuentzat. Ibex 35ean kotizatzen duten enpresek bi bilioi pezetetako etekinak gaintu zituzten iaz. Euskal Herriko enpresa askok etekinak izan dituzte azken urteetan. Ekonomia ondo doa, lan ezegonkortasunaren kontura etekinak handitzen dituen kapitalarentzat. Enpresariari ez zaizkio interesatzen ordezkapen kontratua ezta lanaldia murrizteko pizgarriak ere. Ezegonkortasuna da euren irtenbidea. Eta etekin handiena.

♦ DANIEL UDALAITZ

EH ETA PSE-EE BERBETAN

LEHEN ere aritu izan dira berbetan, iaz ere egin zuten bilera bat gutxienez, ofizialki ere onartua alde bietatik. Oraingoan ez dago onarpen ofizialik baina balego moduan. Hiru bilera egin ei dira prentsan ateratakoaren arabera, eta Fernando Buesaren hilketak bileren amaiera ekarri zuen. Berbetan jarraitzeko bien arteko borondateak, dena den, zutik bide dirau. Bien bitartean, bai EH eta bai PSE-EE, EAJk zer egingo duen begira dira.

LIZARRAREN LARRIALDIA

UNE gaitzak ari da iragartzen Lizarra-Garaziko Akordioa. Su-etenaren amaierak, su-eten giroan sortu zen akordioa egoera larrira eramandu. Akusazio tiroketa etengabekoa da bere kide handien artean eta leherketa aurreikusten da, edo kasurik onenean izozketa. Berdintsua iragarri dakieke honen seme-alaba diren Udalbiltza eta presoan aldeko Batera plataformari, nahiz eta bi hauek aspalditxo dauden ez atzera ez aurrera. Printzipioz, Iñaki Anasagastik iragarri du jada aldagetak izango direla, eta dirudienek, sozialistekiko harremanak badu zerikusirik aldageta horretan. EAJ gobernu alderdia dela argi esan dute jeltzaleek, eta Ibarretxe lehendakariaren gobernu oso egoera ahulean dago.

■ Lizarra-Garaziren urteurrena Durangon.

AITOR ZABALETAREN EPAIKETA

ORAIN artean Aitor Zabaletaren hilketa argitzeko epaiketan ikusitakoak ez dirudi argi orokorrik emango dienik kasu honi eta, bide batez antzerako beste batzuei. Aurretik egindako diligentzien norabidea ikusita, errudun bakkarra nahi bide da, Ricardo Guerra madrildar ultraeskuintiarra, ustez Zabaletari labankada eman ziona. Interes gehiago ere badira, ultraeskuintiarak, futbola eta biolentziaren artean loturetan, baina oraingoz behintzat ez dirudi alde horri gogor heltzeko gogo argirik dagoenik.

JOSU ZABALA AUZIA ARTXIBATZEAGATIK PROTESTAN

JOSU Zabala 'Basajaun'en heriotzaren

B A H E A

- Joaquin Almunia: "Desagertu arte ez da elkarrizketa politikorik izango ETArekin, eta desagertzen denean elkarrizketa hori ez da beharrezkoa izango".
- Karmelo Landa, HBko Mahai Nazionaleko kidea: "Beraz, fase erresolutibo batera igarotzeko ordua iritsi da, Lizarra-Garazik adierazten dituen urratsak eginez; (...) Fase erresolutibo horretara heltzen garenean, borroka armatua bera ere erretiratu ahal izango da. Ezker abertzalekoek sumatzen dugu badagoela horretarako konpromisoa, ez bakarrik su-

ALBERTO ELOSEGI

ETA-REN AGERPENA

Donostiako Intxaurrondoko atentatua, komunikatua, Gixuneko etxe eta leherkarien erorketa... Zalantza barik, ETA hor dago. Salaketa gogorrak, balorazio ugari, adierazpen eta proposamen ugari... Ezagunak dira posizioak. ETak presioarekin jarraitzea erabaki du: presioa sozialistei, EAJ eta EAri, Lizarra-Garaziri, eta ezker abertzale barruan ere presioa jarri, presioaren bidez, orain arteko oinarrirei eutsi eta hurrengo su-etenean horrek eragina izango duelakoan. Egurra eman eta egurra hartzearen dinamika zaharra nagusitzen da berriz, iraganeko zama itogarriari bide emanez.

■ Xabier Markiegi.

IZPIAK

Xabier Markiegi Ararteko-ari bere agintaldia bukatu zaio dagoeneko eta Eusko Legebiltzarrak ikusi behar du berriro bera hautatzen duen ala beste norbait izendatuko duen. Izendapenak kontsentsu maila handia eskatzen du, 45 legebiltzarkideen adostasuna.

Rafael Caride Frantziatik Espainiara estraditatu izan da. Caride 1993an atxilotu zuten Okzitaniako Tolosan. Espainian bost sumario ditu irekiak, tartean Hiperkorrekoa. Egun Soto del Realeko espetxean da.

Rodolfo Ares, Eusko Legebiltzarreko talde sozialistaren idazkaria izango da aurrerantzean taldearen bozeramailea, Fernando Buesaren zeregina ordezkatuz. Erabakia behin-behinekoa da, sozialistak Buesaren ordez zein arituko den erabaki arte.

■ Rodolfo Ares.

kal Departamendurik sortuko adierazi zuen, besteak beste, honek Espainiaren harremanak oztoka ditzakeelako eta Iparraldean "ETaren babesleku" bihurtu daitekeelako.

LANDER GARRO

■ Departamenduaren aldeko agerraldia.

inguruko ikerketa judiziala bertan behera uztea erabaki dela eta, Egia, Justizia eta Oroitzapena Taldekoek protesta ekitaldia egin zuten Eibarraren iragan ostiralean, bertako epaitegiaren aurrean. Talde honek, halaber, bi larunbatez behin bilkura egiten du Gazteluko Plazan, arratsaldeko 6etatik 7etara.

PARISEK EZETZ EUSKAL DEPARTAMENDUARI

FRANTZIAKO Barne Ministroak denon ahotan zegoena jakinarazi zuen Ipar Euskal Herriko hautetsiekin bildu ostean. Jean Pierre Chevenementek Euskal Herriaren nortasuna legitimotzat jotzen du, Frantziaren nortasun errepublikarra kolokan jartzen ez duen bitartean. Frantses Gobernuak oraingoz ez duela Eus-

etena, borroka armatua betiko amaitzearena baizik".

• Jaime Ignacio Del Burgo, UPNko buruzagia: "Nafar herriak nahi badu izan daiteke Euzkadi edo Euskal Herria, baina horretarako alde aurretik nafarren gehiengoa konbentzitu behar dute"

• Arnaldo Otegi, EHko eleduna: "EHk ETaren atentatuak gaitzetsi izan balitu ere, erakunde armatuak ez zukeen bere jarrera aldatuko".

• Jaime Mayor Oreja: "EAJk Lizarran jarraitzen badu, krimenen erantzule izango da".

Konponbidea, konponbidea, konponbidea

Azken asteotan, gatazka politikoaren ondorio larriak agertzen dituen termometroa gori-gorian jarri zaigu: Ruben Garateren heriotza dela, Fernando Buesa eta Jorge Diezena... Euskal Herriak bizi duen egoera, demokrazia eta normalizazio politikotik urrun, une arras korapilotsu eta kezagarri batean murgildurik dagoen seinale. Galdera, bat-batean sortzen zaigu: Zenbat hildako gehiago, zenbat sufrimendu gehiago, ezagutu behar du herri honek konponbidearen mataza guztiz askatu aurretik?

Has gaitezen erantzunak ematen. Nondik ez dator konponbiderik? Gaitzespen aldarrikapen antzuetatik, hori ziur. Hots, gatazka politikoaren sustraletan (herri honi dagokion burujabetza eta lurraldetasun eskubideen ezagutzan) arakatzea beste biderik ez dago, aurrera egin nahi bada. Beraz, Lizarra-Garazik ondo dioen moduan, guztion arteko elkarriketaren hariari jarraituz, konponbideari begirako oinarri demokratikoak finkatzean datza gakoa.

ELKARRIZKETAREN

harian, baina, Euskal Herriko eragile politiko, sindikal eta sozial guztiok badugu korapilo bat hasiera bertatik askatu behar duguna: Herri honi bere etorkizuna antolatzeko hitza eta erabakia dagokiola eta euskal herritarren gainetik beste erabakigunerik ez dagoela onartzeko prest al gaude guztiok? Ezker abertzaleak, behin eta berriz, errepikatu du baietza. Azken bizpahiru urteotan prozesu demokratikoa abiarazi eta hainbat urrats garrantzitsu emateko gai izan diren bidailagunek ere hala diote.

Horretarako prest bagaude, beraz, non dago arazoa? Hona iritsita, espainiar nahiz frantziar gobernuen eta hauen ildoa sostengatzen duten Euskal Herriko eragile politikoen itxieria azpimarratzea funtsezkoa gertatzen da. Hauen guztien estrategia, ETArek su-etena eman den 18 hilabeteak barne, berean mantendu da: ez dute euskal herritarren hitza eta borondatea kontuan hartu, uko egin diote, eta zabaldu den prozesu demokratikoa suntsitzeko etengabeko ekimen batean murgildu dira.

Hau honela izanik (prozesu demokratikoa martxan jarri aurretik ere jakina zen jarrera, hain zuzen ere), azken hilabete hauetan guztietan hainbesteko ilusioa eta itxaropena sortu duen prozesu demokratikoak bi aukera zituen: beren buruak espainiar nazionalistatzat dituztenen borondate faltaren eta

ezetzaren aurrean, geldi geratu eta gatazka politikoa etengabiazuzte, ala euskal herritarren gehiengoaren borondatean jarraikiz, prozesua bera elikatu eta herri honi ukatzen zaizkion eskubide demokratikoak, inoren betoaren gatibu geratu gabe, garatzen hastea, noizbait etengabeko ezezkoan kokaturik daudenak jarreraz aldarazteko modu bakarra izan daitekeelakoan.

EUSKAL Herriaren hitzaren eta erabakiaren errespetu oinarriturik, beraz, eta PP, PSE-EE, UPN, RPR... eta besteren borondate faltari aurre eginez, bigarren bide horri heldu diogu, hilabete hauetan guztietan, Lizarra-Garaziren ildoak gizartertuz, presoen eskubideen alde eginenez, bai euskarari esanez, Udaltzaretan sortuz... Baina urrats horiek egonkortu, bi estatuen aldetik etengabea etorri diren erasoei aurre egin eta prozesua bera muturreraino eramateko erabakia hartzeko garaian, hara non gure bidailagun abertzale eta aurrerazaleen indarrak hutsean geratu diren.

Beraz, euskal demokraziaren eraikuntza praktikoa erabakiortasunez elikatzeari bizkar ematen zaion unetik, espainiar nazionalistaren prozesuarekiko betoa oldartu eta erasoa areagotu egiten da, azkenaldion honen adibideak arrapaldan ezagutu ditugularik. Hau da, hain zuzen, egungo egoera, lauso guztien gainetik, eta zuzenean, galdera batera garamatzana: Nola egin dezakegu aurrera? Ezker Abertzaleak erantzuna argi du: Euskal Herriaren burujabetza eta lurraldetasuna ezagutuak izango dituen eszenatoki berriari begira bidea argiki adieraziz, horren esperoan dagoen euskal gizarteari.

Eta horretarako, denbora honetan guztian garatutako aliantza politikoa xede horren inguruan trinkotuz.

Xede honekin eman ditugu urrats guztiak, eta emango ere. PNV eta EAK, aldiz, argiki adierazi behar dute prest dauden prozesua posible egin duen aliantzari heldu eta apustua muturreraino eramateko ala espainiar estatuarekin aliantza berri bat taxutu nahi duten, gatazkaren mamiari erantzun ez eta, sasi-irtenbideren bat mahai gainean jartzeko. Horretara al dagoz PSOeri egindako keinuak?

Azkenaldion egindako bideak asko erakutsi digu guztioi, eta gauza bat, bereziki: jarraitu behar duela. Horra antidotorik onena egungo egoera ezin nahasiagoari aurre egiteko ●

ALBERTO ELOSEGI

Jon Gorrotxategi
Herri Batasunako kidea

*“Nola egin dezakegu aurrera?
Ezker Abertzaleak erantzuna
argi du: Euskal Herriaren
burujabetza eta lurraldetasuna
ezagutuak izango dituen
eszenatoki berriari begira
bidea argiki adieraziz, horren
esperoan dagoen euskal
gizarteari”*

APAIZ KOORDINAKUNDEKO KIDEAK

Apaiz Koordinakundeko Felix Placer eta Martin Orbe kideekin hitz egin dugu, Leioako Unibertsitatean presoekin elkartasunean gose greban dauden ikasleei sustengua adieraztea joan zaizkienean. Gure herriaren eta presoen egoerak kezkatuta agertu zaizkigu.

“ETA-REN JOKAMOLDEA ALDATZEKO, ARRAZOIA KENDU BEHAR ZAIO”

■ “Elizaren jarrerak kontsekuentea izan behar du elkarriketa eta errekontziliazioaren ekinbidean”.

Euskal presoek daramaten gose grebarekin elkartasunean Euskal Herriko Apaiz Koordinakundeko kideek gose grebari ekin diozue orain dela gutxi Gasteizen. Azken gertakariak baldintzatu al dute zuen ekimena?

Bai, jakina. Gasteizko Apaiztegian hasi genuen gose greba eta Fernando Buesa eta Jorge Diezen aurkako atentatuaren ondoren Artzain Onaren parrokiara aldatu behar izan genuen. Atentatua izan ostean gure

ekintzak izan zezakeen oihartzun soziala pikutara joan zen nolabait. Herritarrekin aurreikusita genuen hainbat ekimen bertan behera geratu zen. Azken egunerako prentsaurreko bat deituta geneukan presoek jasaten duten egoera salatzeke, eta atentatua gertatu ondoren berrantolatu behar izan genuen gure programa. Erantzun soziala murriztuta geratu zela konturatuta eta egoera gainditzeko, egitasmo bat plazaratu dugu zenbait hedabideetan. Nolanahi dela ere, gure asmoa ez zen bakarrik gose greba egitea, gogoeta egitea ere bazen.

■ Zentzu honetan, zein da presoek daramaten gose greba luzearen inguruan zuen gogoeta?

Lehendabizi, herri honek bizi duen egoera politikoa nahiz euskal presoek jasaten duten egoera tamalgarria salatzen segitu nahi dugu. Beren eskubideak errebindikatzen segitzen dugu, eta elkarriketa eskatzen dugu justiziaren bidean. Ez da posible gatazka hau konpontzea elkarriketarik gabe. Elizak gatazka konpontzeko eskaintzen duen planteamentua agertu eta

MONICA DEL VALLE

■ "ETaren eta estatuen biolentziak desagertzean beste eszenategi bat agertuko da".

argitu nahi dugu. Elizaren jarrerak kontsekuentea izan behar du elkarrizketa eta errekontziliazioaren ekinbidean.

■ **Elizak urratu al du bidea ETaren su-eten garaian?**

Oso gutxi. Eliza duela 25 urte elkarrizketa eta amnistia eskatzen hasi zen, konpromisoa eta negoziazioa. Baina, presoen alde ez du egin zezakeen guztia; ez soilik preso politikoen alde, preso mota guztien alde. Elizak gehiago bultzatzeko bitartekoak ditu.

■ **Espainia nahiz Frantziako Estatuek izaniko jarreraz zer iritzi duzue?**

Askotan gure gogoetan esaten dugu ez dutela ezer egin. Denborak ematen duen perspektibatik ikusita, are gehiago zehaztu beharko genuke. Ez dute bakarrik ezer egin, baizik eta lehen baino beligeranteago izan dira. ETaren mintzakidearen atxilotzea lekuko. Espainiako Estatuak gainera su-etena bitartean Estatua ez zegoela treguan esan zuen behin eta berriz. Beraz, ez da bakarrik ez dutela ezer egin, baizik prepotentzia jakatu izan zela.

■ **Gizarteak izan duen jarrera nola baloratzen duzue, berriz?**

Su-etena eman zenean —Lizarraga-Akordioarekin batera etorri zena— ilusio handia sortu zen gizartean. Orain perspektiba apur batekin ikusita, gizartea agian apur bat erlaxatu zela pentsatzen dugu, su-etena helburu izan balitz bezala-edo.

Gizartean ez zen ulertu abagune on bat zela gatazkari irtenbide bat emateko. Lizarraga-Garazi eredu finko bat dela gatazka konpontzeko. Agian, alderdien porrota eta oraingo egoera hortik etorri da.

■ **ETA agertu da berriz. Bere ekinmoldeetan eta azken komunikatuan erabili duen dialektikan berrikuntzarik antzeman duzue?**

Badago berrikuntzarik. Ohiko komunikatuaz gainera badago gogoeta bat. Ados egon gaitezke edo ez. Baina gogoeta serioa da. Ez dakigu une honetan zenbateraino izango den eroangarria. ETaren jardura

■ **"Euskal gizarteak ETaren su-etena helburu bat zela ulertu zuen agian, eta apur bat erlaxatu zen beharbada"**

zoritxarrez oso gogorra da, gatazkaren agerpiderik mingarriena dudarik gabe. ETaren jokabide horri erantzuteko ikusten dugun bide bakarra ETari arrazoia kentzea da. Arrazoia kentzeko modu bat izan liteke, armen bidez lortu nahi duena gizartearen bultzadaz lor daitekela erakustea. Bestela betiko gupil eroan erortzen gara, eta ez gara hortik sekula irteten.

Edonola ere, gu bi dialektikari begira egoten gara gehienbat; Euskal Herria eta bi estatuen dialektikaren bilakabideari begira. Bi parte horien artean dagoen dialektika sakona interesatzen zaigu. Estatuen eta

ETaren dialektikak hor daude, baina horiek politikoei dagokie aztertzea. Guk Euskal Herria eta bi estatuen arteko dialektikaren artean ezberdintasun handiak eta eredu ezberdinak ikusten ditugu. Batetik, Estatu Nazio ereduak defenditzen dituztenak daude, eta gure herriaren eskubide historiko eta kolektiboen defentsa egiten dutenak. Bi alde horien artean ez dago elkar aditzerik. Bi dialektika daude hor, eta herri honek irtenbide bat aurkitu nahi duela ikusten dugu. Bi estatu hauen aldetik ez dago halakorik, ordea.

■ **Bi dialektika horietako batean, ETA eta Ezker Abertzalea batetik, eta, EAJ eta EA bestetik daude. Eboluziorik antzeman duzuen beraien jarreretan?**

Ezker Abertzalea lehenengo posizioan mantentzen da modu definitibo batez. Hauda, burujabetasuna onartzea da gatazkari irtenbidea emateko modu bakarra. EAJ eta EA alderdiak hor daude, jokabide posiblistak landu nahian, gure testuinguruan eta estatuen testuinguruan artean jakatu nahian. Alderdi arteko arazo estrategikoa dago hor. EAJk eta EAK nahi dute ere burujabetasuna, baina bitartekoetan ez dira ados jartzen. Nolanahi ere, une honetan argi dago ekintza armatuek ez dutela laguntzen alderdi abertzaleen arteko kontsentsua lortzen.

■ **ETak esan duenez EAJ eta EA moteldu dira beren ekinbidean.**

Alderdi hauek hauteskunde kanpainan erabili duten dialektika gogorra entzunda, agian urrunago joan daitekeela pentsa liteke. Beren diskurtsoaren oinarria nolako den ezagutu behar da, ordea. Noraino daude prest joateko. Hortxe dago koxka. Diskurtso teorikoak baliatu, baina bitartekoak eta asmoak gauzatzeko prest ote dauden argitzezko dago.

■ **Bestaldean PP eta PSOE daude. Hauen eboluzioaz baduzue zer esanik?**

Gure egitekoa ez da abagune politikari buruzko azterketa zehatz egitea. Guk hobeto ezagutzen ditugu gure herrian mugitzen diren hariak, hari politikoak baino. Alderdien jardueran arazo nagusia argi dago zein den. Begibistakoak dira beren interesak. Alderdia gero eta handiagoa izan gero eta interes partidista handiagoak ditu. PPK eta PSOEek Euskal Herriko gatazka politikoa konpontzeko duten eredu argitu behar dute. Hor betiko hormarekin topogiten dugu. Beraientzako ez dago arazo-

rik. Konstituzioa beren estatuaren neurri-rako egina dute, ez dituzte ikusi nahi estatu horren barruan dauden herrien arazoak. Euskal Herrian arazoa era gordinean bizi dugu. Azterketarako hori da funtsezko datua eta politikoen betebeharrak horri erantzutea.

■ **Lizarra-Garazi edo Udalbiltza ekimenek bizirik jarraituko dute aurrerantzean?**

Bai, noski. Bizirik daude, eta bizi behar dute. Lizarra-Garazi berebiziko lorpena izan da, eta behar-beharrezkoa da indarrean segitzea. PP eta PSOE horren aurka egotea izugarria da, eta oso esanguratsua. Eredua oso egokia da, beste aukerak baztertu gabe, bakea eta justizia lortzeko une honetan dagoen bakarra oraingo.

Ulertezina da honen aurka egotea, beste alternatibarik aurkeztu gabe.

■ **ETak berean jarraitzekotan ez ote du aipaturiko tresna hauen baliagarritasuna zapuztuko erabat?**

ETari pazientzia agortu zaio, antza. Juan Maria Uriarte gotzainak esan bezala Espainiako Gobernua oso inobilista ikusi zuen su-eten garaian, ETA bestalde, presa handiegiz. Hor egon liteke gakoa. Espainiako Gobernua oso inobilista da, ez da erraz aldatuko. ETak 40 urte pasa eta gero pazientzia pixka bat gehiago beharko luke. Artean, presoen egoera larriak hortxe darrai eta premiazko da beraz konpontzea.

■ **Presoen arazoan aurreratu izan bagenu gatazkaren parametroak beste batzuk izango lirateke, agian?**

Hain egoera nahasian bizi garenez zaila da erantzuten. Hotz-hotzean hauxe pentsa dezakegu: ETaren jardunbidea tartekatuta izan ez balitz gizarteak indar moral gehiago eduki zezakeen presoen alde egiteko. Be-

rez horrela ematen du. Epe luze batez ez da ekintzarik izan, ordea, ekintza baketsuak garatu dira. Gure herrian beste gose grebarik ez da inon egin beharbada. Bide baketsuaren paradigma aipatzen da, baina bide hori urratu da ere bai. Estatuek ez dute ezer egin, alderantziz, beren jarrerak iraingarriak izan dira. Adibidez, presoak hurbilduak izan ziren, baina batzuek baldintza gogorragoak ezagutu zituzte. Horregatik, badirudi halako azterketa zehatzik ez duela balio gatazka honetan. Kalkulu bat egiten duzu, eta horrela izan behar duela ematen du. Ordea, azkenean azterketa guztiek porrot egiten dute.

■ **Desobedientzia zibila eta intsumisioaren bideak modu sakonagoan urratu**

“Subiranotasuna onartzeak prezio bat du, eta gure herriak estatu bi hauekin akordio bat lortzeko ere bai”

beharko dira agian...

Soldadutzaren aurka, intsumisioa, gose grebak eta hainbat ekintza baketsuak izan dira oro har. Hauteskunde kanpaina hasi aurretik Lizarra-Garazi Adierazpenaren kideek halako ekimen sozial eta baketsu zabal bat programatua zutela jakin zen. Alderdi eta talde hauen buruzagiei galdetu zaie orain, eta badirudi, ez dutela erantzun zehatz-mehatzik. Ekimena hor dago, ordea. Ez dakigu nondik joango den, baina hortik jo behar dela uste dugu.

■ **ETaren behin-betirako su-eten batek erraztuko al luke bide hori?**

Zoritarrez ez da halakorik antzema-ten; guk hori nahiko genuke. Berriz ere, nahi baino urrunago gaude eszenatoki horretatik. Beste biolentzia hor dago ere bai. ETarena ez da biolentzia bakarra. Biak

desagertzen diren heinean beste eszenategi batera pasako gara. Gu biolentzia guztiak desagertzearen alde gaude, baina horretarako haien erroetara jo behar da. Desagertzen hasteko modu bakarra elkarriketa lantzea da.

■ **Beti ere, bakeak prezio bat duela jakinda.**

Jose Maria Setienena da esaldi hori eta bat gatz. Subiranotasuna onartzeak prezio bat du, eta gure partetik, herri bezala, estatuekin elkarriketa eta akordio bat onartzeak bere prezioa du ere bai. Bestalde, bakea gauzatzeko lau ildo hauek landu beharra ikusten dugu. Lehenengo, presoei buruzko legedia bete dadila. Bigarren, Euskal Herriak autodeterminatzeko duen eskubidea onartzea. Hirugarren, gure euskara eta euskal kultura herriaren gune bezala errespetatua izatea, eta gutxiengo egoeran dagoenez, diskriminazio positiboa garatzea. Eta azkenengo, gure herri-

ko baliabide ekonomikoak ondo banatzea. Horri guztiari erantzuteko denok pagatu behar dugu prezio bat.

■ **Jose Maria Setienek ere pagatu du prezio bat?**

Jose Maria Setien oso kontsekuentea izan da bere pentsamoldearekin eta etikaren prezioa pagatu du Vatikanoko, Espainiako Eliza nahiz Gobernuaren aurrean. Baina hori normala da kristau baten eginbidean. Zuzen izateko, bakea, zure etika eta eskubideak defenditzeko prezio bat pagatu behar duzu. Setienek pagatu du, bere lekua utzi du. Vatikanok eta Madrilak Setien kentzea lortu dute eta Juan Maria Uriarte etorri da. Dirudienez, negoziaketa bat izan da. Beraz, antza, hor negoziaketa eta prezio bat izan da ●

◆ MIKEL ASURMENDI

RESA GUIPUZCOANA, S.A.

GIPUZKOAKO KONTZESIONARIO BAKARRA

IVECO

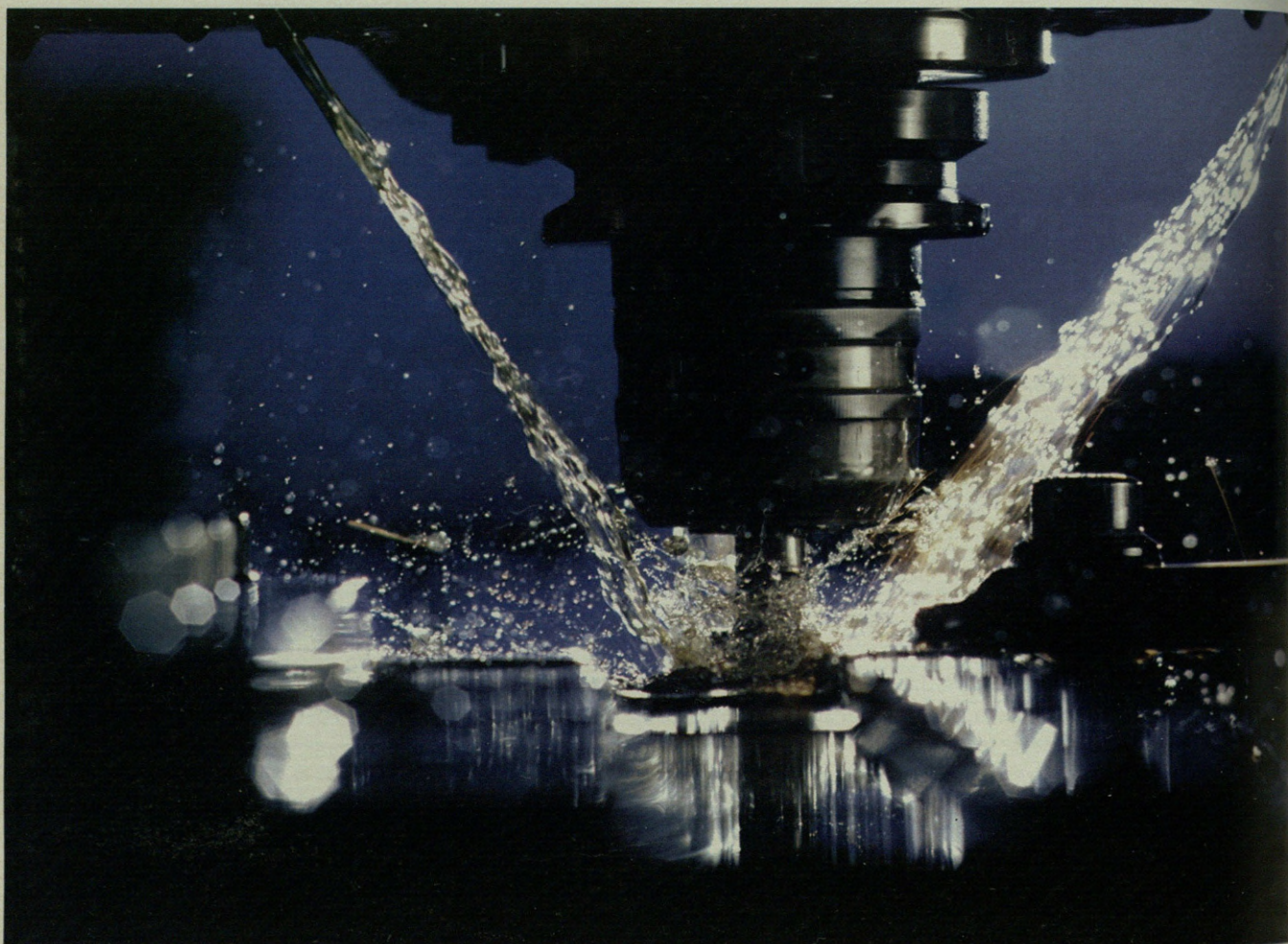
N-1 444. km.a
Billabona (Gipuzkoa)
Tel.: 943 69 04 00
(8 linea)

Arlo guztietan aitzindariak

Aste honetan, martxoaren 13tik 18ra, Makina Erremintaren Bienala burutzen ari da Bilbon. Sektore honek, Espainiako Estatuan —Hego Euskal Herrian gehienbat—, 152.000 milioi pezeta produzitu zituen 1999an, aurreko urtean baino % 7 gehiago.

BILBO, MAKINA ERREMINTAREN MUNDUKO ERAKUSLEIHOA

■ Makina erremintaren sektoreak 152.000 milioi pezeta produzitu zuen 1999an, aurreko urtean baino % 7 gehiago.

Mundu guztiko pertsona, hizkuntza eta kulturen bilgune da aste honetan Bilbo. Arrazoiak: hilaren 13tik 18ra Bizkaiko hiriburua makina erremintaren munduko erakusleho garrantzitsua da eta bertan mundu guztiko ordezkariak sektoreak emandako onena eta berriena erakutsiko dute. Makina Erremintaren Fabrikatzaile Espainiarren Elkarteko (AFM) en-

presekin 152.000 milioi pezetako ekoizpena izan zuten 1999an, aurreko ekitaldian baino % 7 gehiago —Europako batez besteko hazkundea % 4an geratu zen bitartean—. AFMren % 85 baino gehiago Hego Euskal Herriko enpresek osatzen dute.

Bienalaren edizio berri honetan, industriarentzako funtsezkoa den sektorean azken bi urtetan eman diren berrikuntzak eta garapen teknologikoak deigarri egingo

zaizkio bisitariari. Euskal berrikuntza eta produktuak beste herrialdekoekin alderatu ahal izango ditu eta atzera ez gabiltzala ikusiko du horrela.

MUNDU GUZTIKO ERAKUSMA-HAIK. Makina Erremintaren Bienalaren 21. edizioa da egunotakoa. Azken urteetan goranzko joera izan du Bienalak eta aurretengoak, parte hartzeari dagokionean, erre-

■ 1999ko hazkundea Europako batez bestekoa baino hiru puntu gorago

AFMko makina erreminta sektorea —gehiengoan euskal enpresez osatua— Europako batez bestekoa baino hiru puntu gehiago hazi zen 1999an, nagusiki, barne eskariaren gorakadak eraginda. Bestalde, esportazioak produkzio osoaren % 55 izatera iritsi ziren. Lerrook idazterakoan, 1999ko ekitaldiko datu ofizialak ez dituzte oraindik ezagutarazi. Ziur aski, irakurleak esku artean duenerako datuok jakitera emanak izango dira.

AFMk berak eskainitako behin behinako datuak badira, ordea, eta horien arabera 1999ko produkzioa 152.000 milioi pezeta inguruan ibili da. Aurreko ur-

teko 141.160 milioiekin alderatuz, % 7ko igoera izan da, beraz. Honek esan nahi du produkzioa Europako batez bestekoa baino hiru puntu gehiago hazi dela.

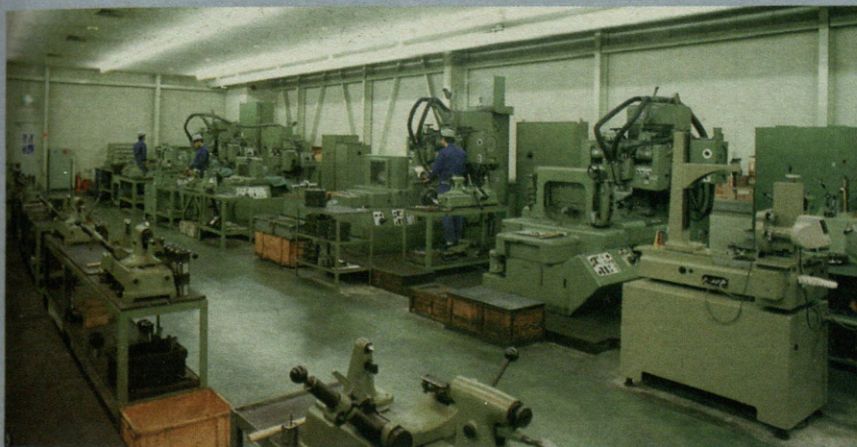
Esportazioak 84.000 milioietara iritsi ziren, aurreko ekitaldiko 79.358 milioiak baino % 5 gehiago. Nazioarteko merkaturan produkzio osoaren % 55 saldu dela esan nahi du horrek. Barne merkatuan 68.000 milioi saldu ziren. Aurreko ekitaldian salmentak 61.802 milioi pezeta-koak izan zirela kontuan hartuta, % 10eko igoera ezagutu du eremu honek.

Barne merkatuko makina erremintaren kontsumo osoa 150.800 milioi pezeta-koak izan zen iaz, 1998ko zifra ofizialak

—128.328 milioi— % 17an gaudituz. Arduradunen esanetan, datu hauek sektore industrial desberdinetan teknologia aurreratua ezartzeko buruturiko inbertsioen egokitasuna erakusten dute. Era berean eta iturri berberen arabera, honek lehen mailako herrialdeen egitura produktibo konpetitiboaren oinarrian makina erreminta dagoela adierazten du.

Fresatzeko makina edo abio makina, berriro ere, makina erremintaren produktua nagusia izan da, deformazio industriaren aurretik. 99ko datu zehatz eta ofizialen faltan, badakigu 1998an fresatzeko makinaren produkzioa 97.009 milioi pezeta-koak izan zela (produkzio osoaren % 68,7), deformazio makinak 44.151 milioitan geratu ziren bitartean (% 31,3).

Europako gainontzeko herrialdeetan makina erremintaren 1999ko produkzioak % 4ko hazkundea izan du 1998ko ekitaldiarekiko. Industria honen herrialde produzitzaile nagusientzat urte zaila izan dela esaten da. Eta, adituen esanetan, Asia eta Hego Amerikako krisiak eragin du horretan. Produkzio ekipamenduetan eginiko inbertsio handiko urteen ondoren, Ipar Ameriketako bezalako merkatu garrantzitsuek beherakada nabarmena nozitu dute eskaerei dagokienean ●

kor historikoak hautsiko ditu. 1.862 mahai bilduko dira orotara, Bilboko Erakustazokaren azalera osoa betez. Gainera, erakusketak esparru osagarriak paratu behar izan dituzte. Orotara 41.000 metro koadro inguruko azalera hartzen du Bienalak. Orain bi urteko edizioako 1.600 erakusmahaiak ez ziren 36.000 metro koadro betetzera iritsi.

Bienaleko enpresa partehartzaileen erdia baino gehiago, % 66, atzerriko merkaturetatik dator. Ordezkaritza altuena dutenak Alemania eta Italia dira, % 36 eta % 32arekin, hurrenez hurren. Australia, Txina, Taiwan, Singapur edo Kanada bezalako lurralde urrunetako erakusmahaiak ere badira. Erakusmahaien % 35 Hegoaldekoak eta Espainiako Estatukoak dira, % 46 Europako Batasunetik hurbildu da, Asia eta Ozeaniatik % 7, Estatu Batuetatik beste hainbeste eta % 6 Batasunaz kanpoko Europatik. Ordezkatutako sektoreei erreparaturaz, % 22,9ekin, abio ekipoak nabar-

mentzen dira; makina erremintenzako erremintek % 14,4 hartzen dute; ondoren osagarriak datoz % 13arekin eta deformaziozko makina erreminta % 12,4arekin.

Bilboko Bienala amaiturik, hurrengo

hitzordua datorren urriaren 26 eta 27an Donostian egingo den Makina Erreminta eta Fabrikazio Teknologien XII. Kongresua izango da. Invema Makina Erremintaren Ikerketarako Fundazioak antolatuta,

MAKINA ERREMITAREN BILAKAERA ESPAINIAN

Urtea	Produkzioa	Barne merkatuko salmentak	Inportazioa	Esportazioa	Kontsumoa
1989	95.500	57.177	40.436	38.323	97.613
1990	103.500	57.425	53.454	46.075	110.879
1991	78.000	39.545	43.932	38.455	83.477
1992	62.500	29.599	44.807	32.901	74.406
1993	50.200	19.409	22.101	30.791	41.510
1994	60.300	25.510	27.280	34.790	52.790
1995	82.500	33.959	28.550	48.541	62.509
1996	101.600	37.111	40.017	64.489	77.128
1997	119.380	48.217	46.842	71.163	95.059
1998	141.160	61.802	66.526	79.358	128.328
1999*	151.400	68.000	-	83.500	150.800

Oharra: datuak milioi pezetatik
* Behin behineko datuak

Iturria: AFM

bi urtez behingo kongresu honek sektorearen maila teknologikoa indartzea du xede, horretarako, hiru egunez, industria, fabrikatzaile, erabiltzaile, teknologia gune eta unibertsitatearen arteko esperientzia trukea ahalbidetuz.

XII. Kongresu honetan, motore linealak eta abiadura handia bezalako eremuetan zein makinetako ezarpenean burutzen ari diren ikerketak ezagutzeko aukera izango dute fabrikatzaile eta erabiltzaileek. Ikertzaileek, berriaz, euren ikerketen aplikagarritasuna hobeto ezagutu ahalko dute.

ATZERRIKO ALIANTZAK. Sektorea kontzentrazio prozesuan da azken urteetan eta produkzio osoaren % 30aren inguruan dabilzan lau talde handi eratu dira. Eta ez dirudi prozesua amaitu denik. Prozesuaren emaitza onak ikusita, sektoreko arduradunek kontzentrazioa bultzatzen jarraitu behar dela diote.

Kontzentrazioa ez da, ordea, sektorea hobetzeko kontuan hartu beharreko bide bakarra. Nazioarteko bateratze eta atzerri-

■ Euskal enpresak Txinako merkatuaren bila

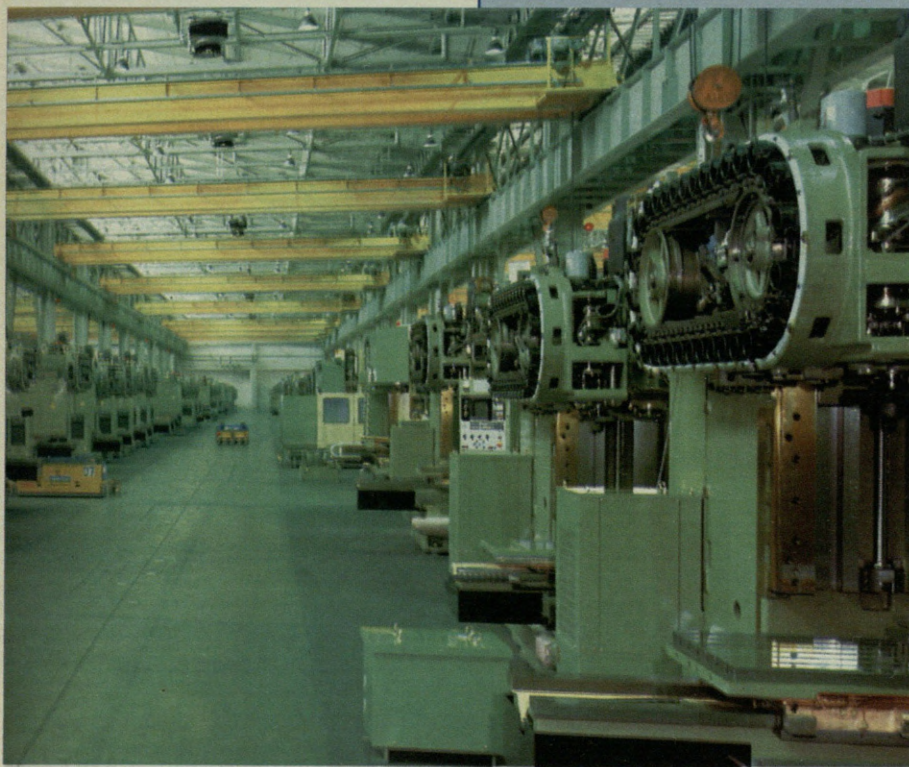
AFM, Makina Erremintaren Fabrikatzaileen Elkarteko sei enpresa Txinara joan ziren iragan urtarrean, makinaria mota honen inguruko hainbat entitate zabaltzaile eta erabiltzaileekin harremanetan jartzeko. Itzultzean gustura agertu dira ahaleginaren emaitzekin, Txinako enpresa sendo eta egonkorrekin harreman komertzialak finkatu dituzte eta. Delegazioa osatu zuten enpresak ondorengoak dira: Fagor Arrasate, Fagor Automation, Puigianer, Sanchez Bielsa, Metosa eta Bost.

Misioa Shanghai eta Hong Kong bezalako garapen ekonomiko sendoko zonaldeetan burutu zen. Shanghai Txinako zonalde aberatsena da eta inbertsio proiektu bolumen handiena sortu dezakeena; Hong Kong, makinaria eta ekipamendu industrialaren sarbide izan daiteke.

Bidaia honek, nolabait, arrazoi eman die AFMren barruan Asiako krisia gainditzeko hasia zela defendatzeko zutenei. 1999ko abuztuaren dagoeneko, AFMko zuzendari nagusi Alberto Ortuetak euskal egunkari batean esan zuenez, sektorearen krisiaren gainditzeko nabarmen hasia zen Txinan eta aurki kontinente osoan ere horren zantzuak agerian geratzeko omen ziren.

Kontuan hartu behar da, Ortuetak hitzok esan zituenean, lehen sehilabatekoan makina erremintaren sektoreko eskariak % 22 egin zuela behera, aurreko urteko garai berdinarekin alderatuz gero. Eta, hala ere, ordurako AFMko zuzendari nagusiak 1999 bukaerarako % 5eko hazkunde aurreikusi zuen produkzioan. Azkenean, aurreikusitako portzentaia gainditu egin da ●

■ Azken urteetan makina erremintak kontzentrazioarako joera erakutsi du.

ko erosketak ere landu beharrekoak dira arduradunen esanetan. Baina badakite sektoreko enpresak ez direla tamaina handikoak, ez baliabide ekonomikotan, ez giza baliabideetan, gainontzeko nazioarteko enpresekin alderatuz. Makina erreminta-

ren euskal sektorea Hego Amerika eta Portugalen bide horiek jorratzeko gai dela uste dute, hala ere. Era berean, etorkizunean Europako fabrikatzaile garrantzitsuekin ere aliantza parekatuak burutu daitezkeela adierazi dute.

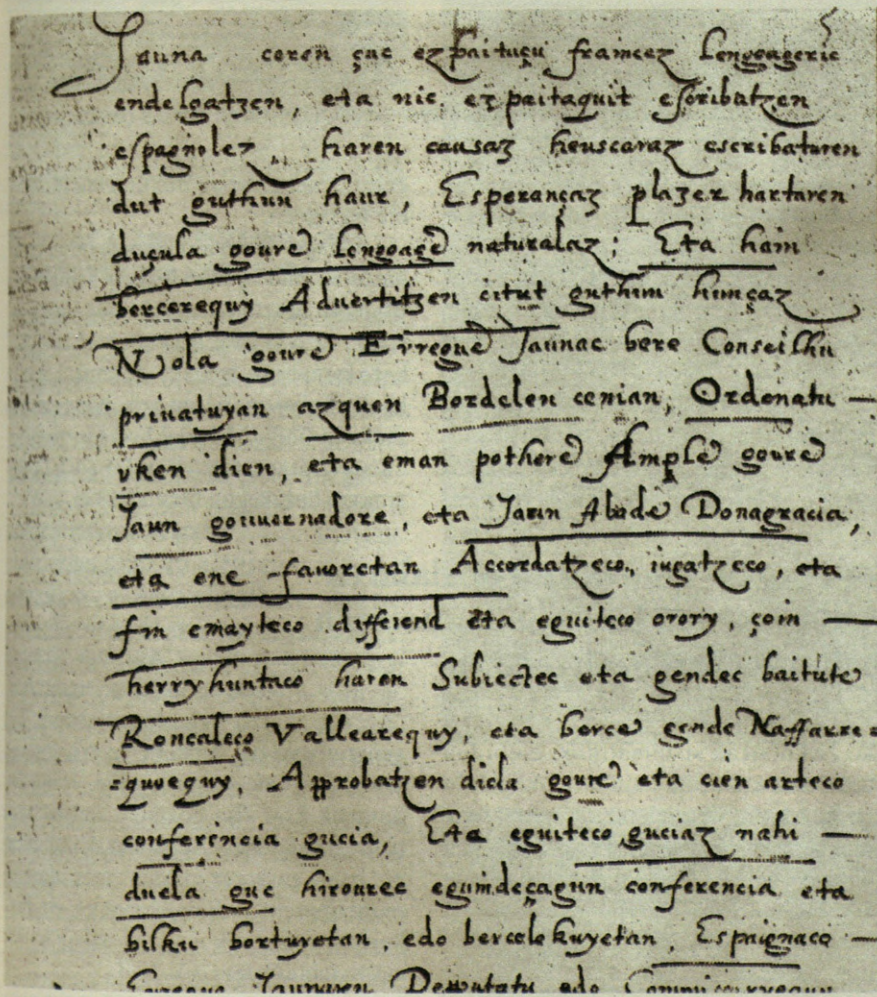
Euskal makina erremintarentzat nazioarteko merkatuak funtsezkoak direla esan beharra dago. Herrialdeen arteko trukeak ugaltzen ari dira, nazioarteratzeko joera indartsuaren erakusle.

Horregatik, AFMk, hainbat erakunde eta elkarrekin laguntzaz, kanpo promoziorako programen diseinuari ekin dio aurtengo ekitaldirako. Modu honetan, AFM elkartek Makina Erremintaren nazioarteko 14 feriatan, sei misio komertzialetan eta zortzi misio mistotan hartuko du parte aurtan ●

◆ DANIEL UDALATZ

Nahiz eta pixkanaka Administrazioarekin lotura duten agiri eta idatzietan euskarak geroz eta presentzia handiagoa izan, honelako testuak erdaraz ikustera gaude ohituak gaur egun ere. Bada, euskaraz idatzi izan da historian zehar. Hona zenbait adibide.

ADMINISTRAZIOAK HISTORIAN EUSKARAZ ERE HITZ EGIN DU

■ 1617ko dokumentua da; orduan nahiko normala zen euskaraz bidaltzea.

Hizkera administratiboa, edozein hizkera berezi bezala, denborarekin, lantzen eta mailukatzen, sortu den tresna bat da. Aipatua izaten da gure inguruko erdaren eredu estandarrak administrazioaren jardura linguistikotik sortu direla eta hala dirudi. Administrazioak dokumentu idatziak sortzeko duen gaitasuna izugarria da. Udaletxe batean fakultate

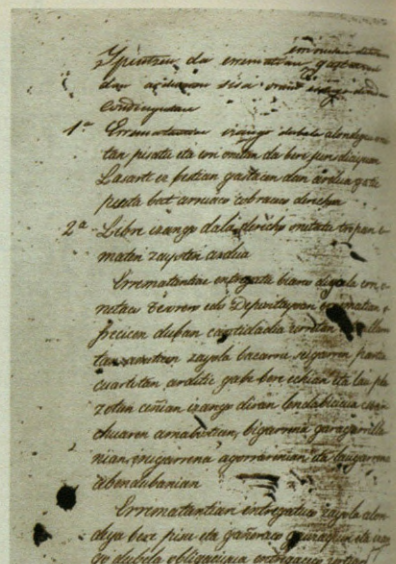
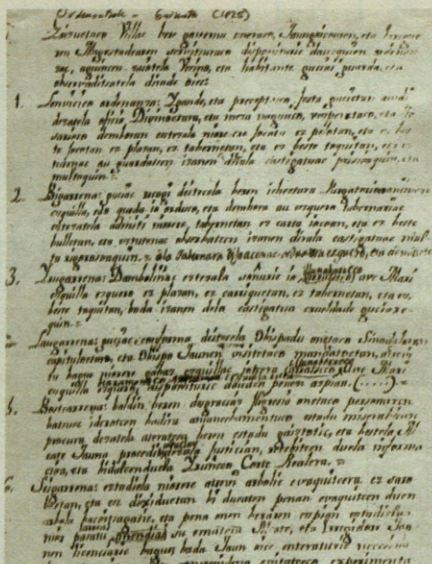
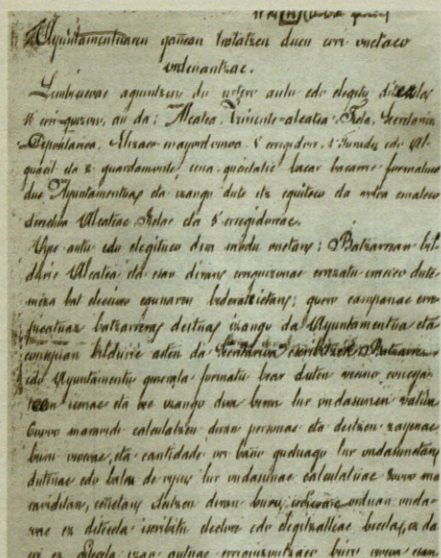
batean beste idazten da, eta askoz udaletxe gehiago dago. Administrazioek etengabe sortzen dituzte agiriak. Gehiago idazten dute administrariak -eta administrari-laguntzaileek- nobelagile edo poetek baino.

Euskarari dagokionez, ez da horrelakorik gertatu. Hizkuntza honetan askoz gehiago dira idatzitako bertsoak -ikus Aita Zabalen bilduma- eta liburu erli-

jiosoak administrazioaren eginak jasotzen dituzten dokumentuak baino. Eta ez halako arlotan inguruko erdarek gutxi dutelako -halakoetan ere gehiago ere badaukate- beste eremu batzutan, administrazioarenean kasu, erabateko monopolioa izan dutelako baino.

Jendea, geu euskaldunok, administrazioan historian zehar euskaraz zer egin den pentsatzen hasten garenean, badirudi jakintzat ematen dugula ezer ez dagoela, tradizioarik ez dagoela eta dena sortu, asmatu, egin behar izan dugula azkeneko hogeita bost urteetan, eta hori ez da erabat egia, beste kontua da honezkero historian zehar egin dena oso-oso ezezaguna izan dela. Izan ere, nahiz eta konparazioan oso gutxi izan, azkeneko bostehun urteetan hainbat dokumentu ofizial-sortu izan da euskaraz.

Frantzia eta Espainiako muga ondoan hizkera ofizialak balio txikiagoa zuen beste aldekoekin komunikatzeko orduan eta hor nahiko normala zen dokumentuak euskaraz bidaltzea, "ceren çuc ezpaituçu fraincez lengoagerie endelgatzen, eta nic ezpaituquit esribatzen espagnolez, haren causaz heuscaraz esribaturen dut gutun haur" zioten 1617an horretan. Eta horrelaxe hor muga ondoko herri askotatik hirurogeitik gora euskarazko gutun ofizial iritsi zaizkigu gaur arte, berrogeitik gora mugarteko abereentzako bazkalarreetaz eta beste hogeit bat lapurretaz, bideetaz eta abar. Ia denak iparraldekoek hegoaldekoei bidaliak dira, baina ez hegoaldekoek euskaraz idazten ez zutelako, baizik eta hegoaldekoen gutunak gehienbat iparraldeko herri txikiak artxiboetan direlako, eta hauek -hegoaldean ez bezala- antolatuta ez daudelako, eta horrelaxe dirauten bitartean ezin direlako aztertu. Antolatzen direnean, erregu-

■ Tolosa eta Goizuetako udal ordenantzak (lehen biak) eta Hernani eta Lasarten erremateen ingurukoa (eskuinean).

lar, honezkero aurkitu dugun beste horrenbeste topatuko dugu.

Honez gain, beste dokumentu "asko" ere badugu: sei udal ordenantza, Eibarko 1754koa eta beste bost XIX. mendekoak; udaletako XVIII. mendeko hiru udaletako aktak, inportanteenak Ahetzekoak direla, non sei urtetan, Iraultza Frantsesaren garaian, berez euskaraz jaio ziren hogeita hamar akta; garai berekoak baina beste administrazio frantsesek sortuak baditugu beste dozena bat dokumentu, batzuk orri batekoak, beste batzuk benetan luzeak; herrietako elikagaien erremateetan (ardoa, pattarra, olio...) badugu beste dozena bat XIX. mendean, gehienak Hernani eta Lasartekoak; biltzar nagusiek edo gortek sortutakoan artean badugu Nafarroa Behereko 1756ko donazionearen akta eta Bizkaiko Juntetxearen hogeitabi berbaldi bi gerra karlisten tartean eginak; herrietako bandoak eta mezuak beste mordotxo bat, Arrasaten tertzioetako desertoreetaz ziharduen 1705eko hartatik hasi, Anton Abbadiak XIX.aren erditik aurrera bultzatzen zituen baina udalek antolatzen

□ Euskarazko dokumentazioa ofizialaren historia salbuespenen historia da: noizean behin zerbait azaltzen zen

ko zirkularrak sistematikoki elebidun bidaltzen eta beste hainbat dokumentu euskaratzen; Gipuzkoako Diputazioak urte beretsuetan aldamenekoak zer egiten duen ikusten duenean kopiatzen dionean; edo Espainiako II. Errepublikara iritsita, garaiko Eusko Jaurlaritzaren ahalegina, non "Euzkadi"ko Agintaritzaren Egunerokoa" ezagunaz gain (eta badirudi historian zehar sortutako euskarazko dokumentu administratibo ezagun bakarra

zela) benetan beste dokumentu mordo ere badagoen.

Badago benetan materiala beste garai batzutan gaur egungo hizkera administratiboaren arazoei zer irtenbide eman zitzaien aztertu ahal izateko, hori bai, garbizaletasuna maite duenak, garai konkretu batzutan izan ezik, hor ez dauka mokadu finik. Material hori hortxe dago eta ezagutarazten saiatuko gara laster argitara dezakegun liburu batean.

Ez da horrenbeste tradizioz ez dela egon nola "tradizioak" etengabe moztu eta birsortu egin direla baino. Aurretik zer egin zen jakin gabe, eremu erabat independenteetatik, bai geografikoki bai denbora aldetik, sortuak ziren estiloak ezagutu gabe, etengabe hutsetik hasi dira horretan zerbait egin nahi izan dutenak. Bertsolariak izan ditugu, baina euskaraz idazten zuten idazkari municipal eta judizialik (ia) ez, eta hizkuntzarentzat nik uste dut azken hauek askoz inportanteagoak direla.

NORBANAKOEN EKIMENA.

Norbanakoen ekimena oso inportantea izan da: Jean Etxepare Ahetzeko idazkariarengatik ez balitz hor ez zen euskarazko aktarik jasoko; Aita Jose Antonio Uriartek ia berak bakarrik eroan zuen 1846 eta 1872 bitartean Bizkaiko Juntetxeko berbaldiak euskaratzeko ardura, eta kobratu ezinean; eta Anton Abbadiarengatik plazaratu ziren euskal festen gaine-ko udal dokumentuak euskaraz, beraren-

Euskara sailaren babeslea:

OIARTZUN, UDALERRI EUSKALDUNA

Osasungintza, Lan Mundua, Epaitegiak eta Zerbitzuak...
Euskaraz bizitzeko, oraindik ere hamaika urrats emango ditugu.

Oiartzungo Udala

Arturoren kaiera

"GOIENKARIA" KALEAN

Astelehenean kaleratu zen "Goienkaria"ren lehen alea, Debagoien bailarako aldizkari berria. Bertako euskara elkarre guztiek eskualde mailako telebista eta astekaria ateratzeko asmoa azaldu dute berriki eta hau bigarrenaren aurrekari moduko bat izan da, bailarako hauteskunde-emaitzak jaso dituen. Astekaria gorpuzten denean, bailarako beste herri aldizkariarekin batera banatuko da. Telebista berriak izango duen izena ere jakinarazi dute: "GoiTB".

PEREZ PRADOSEN DIMISIOA ESKATU DUTE

Ikasle Abertzaleak taldeak Nafarroako Unibertsitate Publikoko (NUP) errektorearen dimisioa eskatu du, besteak beste, orain arte euskararen inguruan erakutsitako jarrerarengatik. Errektorearen azken erabakia urtero ikasleek antolatzen duten Euskararen Eguna debekatzea izan da, hainbeste jaik unibertsitateari "itxura txarra" ematen diotela argudiatuz. Nolanahi ere, Euskararen Eguna ospatu zen pasa den ostiralean, eta sinadura bilketa egin zen "benetako hizkuntza plangintzaren alde".

XABIER AIZPURUA
HPS-KO BURU

Xabier Aizpurua da Eusko Jaur-laritzako Hizkuntza Politikarako sailburuorde berria. Josune Ariztondok EAJko EBBko kide hautatu zutelako utzi du kargua. Aizpurua Kultura Saileko koordinaziorako eta Euskara Sustapenerako zuzendaria izan da orain arte.

OINARRIAK-EN FESTA APIRILAREN 9AN

Oinarriak plataformak Iruñeko Arantzadi parkean egingo du datorren apirilaren 9an euskararen ofizialtasunaren aldeko jai handia. Udalak Ziudadelán egiteko baimena ukatu dio, "egitasmo politikoa dela" argudiatuz.

U r r e a

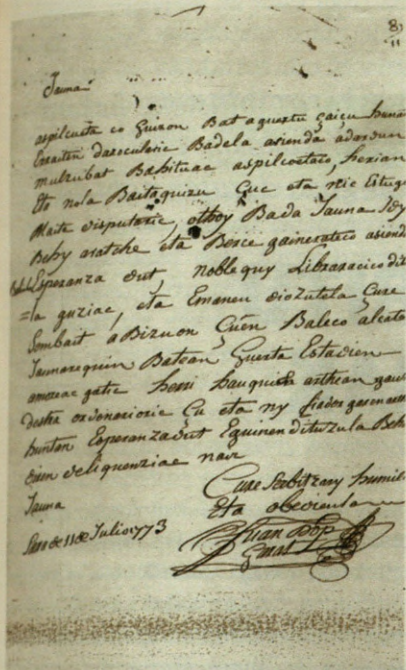
■ Santurtziko Udalak eta AEK-k lankidetzak hitzarmena sinatu dute herrian euskararen erabilera sustatzeko. Udalak 700.000 pezetako dirulaguntza emango dio AEKri euskara "Santurtziko biztanleen eguneroko ekintzetan pixkanaka txertatzea helburu duten ekitaldiak burutzeko".

I k a t z a

■ Egoitza nagusia "Tolosa (Guipúzcoa)" herrian duen Insalus enpresa ezagunak ez du euskararekiko begirune izpirik ere. Salltzen dituzten ur botilen etiketei erreparatzea besterik ez dago, guztia gaztelara hutsez: "Conservese en lugar...", Consumir preferentemente...", "Declarada minero medicinal...".

■ Saran 1773an idatzitako agiria, Baztanera bidalia izan zena.

gatik ez balitz ez zen ezta euskal festarik egongo ere. Erakundeek berriz oso gutxitan erakutsi dute benetako interesik euskara administrazioaren idatzizko tresna izateko, erabili izan dutenean arlo solte-tan maneiatu dute, asmo orokorrik gabe.

Badakigu ez dela bakarrik borondate kontua, jendea ez da euskaraz alfabetatzen eta agintera iristean ez da euskararen beharrik ikusten, eta premi hori sumatzen ez denez ez da populazioa euskalduntzeko ekimenik bultzatzen. Logika oso sinplea zen: XX. mendera arte behintzat, dokumentazioa erdaraz sortzen zen (irakurtzen zekitenek erdaraz bazekiten) eta euskara azkeneko aukera zen, erdaraz ezin zenean erabiltzen zen -bidaltzaileak eta jasotzaileak erdara bera erabiltzen ez zutenean- eta gero salbuespenak, gora salbuespenak, herri xeheari zuzentzeko (ez goi agintariei) edo euskara bera balio kultural gisa aurkeztu nahi zenean. Euskarazko dokumentazio ofizialaren historia salbuespenen historia da, substratua euskalduna zen eta noizik behinean erre-alitate hori azalera irteten zen.

Gaur egun badirudi beste garai batean egon gaitezkeela, eta kontrako logika, "nola administrazioek beti dakiten euskaraz (norbanakoek ez jakin arren) euskaraz eskribituren dut", pixkanaka-pixkanaka indartuz doala.

◆ IMANOL TREBIÑO

mailto:trebi.arte@euskalnet.net

Urtxintxa Aisialdi eta Susperketa Soziokulturalerako Eskolak euskaraz jolasteko aukera eskaintzen du Euskal Jolasez Blai egitasmoarekin. Ikasleak ezezik, irakasle, guraso eta hezitzaileak, soka saltoan, txaloka edo goma jolasetan euskaraz goza dezaten nahi da.

SOKA SALTOKA ARITU NAHI DU EUSKARAK

Gauza bat jolastea da eta beste bat euskaraz jolastea. Urtxintxa Aisialdi eta Susperketa Soziokulturalerako Eskolak horretan laguntzeko asmoz jarriko du martxan Euskal Jolasez Blai egitasmoa. Euskaraz jolasteko bitartekoak eta baliabideak eskaintzea du helburu egitasmoa honek, horretarako premia dagoela ikusi baitute.

Atzio Oreja eta Esti Amenabarro Urtxintxako dinamizatzaileak egitasmo honen sortzaile eta bultzatzaileetako bi dira. Horrelako eskaintza egiteko premia zegoela garbi ikusi zuten duela 4 urte, ikastetxe bateko irakasleek beraien gana jo zutenean. «*Haurrek erdaraz jolasten zutela ohartu ziren irakasleak, eta jolas horien euskarazko abestiak eta esamoldeak ez zekizkitela. Horrek kezkatuta jo zuten guregana*» kontatzen digu Atzio Orejak. «*Irakasleek zailtasunak zituzten horri buelta emateko eta ez zeukaten alternatibarik jolas horiek euskaraz burutzeko. Arazoari aurre egiteko irakasleentzat ikastaro praktikoa bat egiteko eskatu zigten, jolasak eta abestiak ikasteko ikastaro bat, alegia. Eta horri ekin genion*».

Lana hasi besterik ez zen egin ikastaro harekin. Izan ere, Urtxintxakoak berehala konturatu ziren gabezia horri erantzun egin behar zitzaioela, benetako beharra zegoela. «*Zaharrek ezagutzen zituzten abestiak eta jolasak helduek ez dituzte jaso, eta beraz, ezin diete gaur egun haurrei erakutsi*».

Hutsune hori bete nahian ikerketa lan bat burutzen hasi ziren. Orejak azaltzen digunez, «*bilketa lana egiten hasi ginen, lozorroan zeuden jolas eta abestiak biltzeko asmoz. Euskal Herriko eskualdeetako jolas lekuetara jo genuen lekuan lekuko materiala eta bibliografia biltzeko. Eta be-*

hin informazioa bildu ondoren, sailkatu egin dugu». Bilduma hau liburuxka batean argitaratzeko asmoa dutela aurreratu digute. «*Gainera, ez da behin egin eta bukatuta geldituko den zerbait, baizik eta fitxaz osatua egongo dena, eta urtez urte ikerketa-*

Euskal Jolasez Blai egitasmoarekin euskal jolasak eta abestiak ezagutarazi nahi dituzte Urtxintxakoek

rekin jarraitzeko asmoa dugunez, fitxak gehituko dizkiogu liburuxkari».

Momentuz 210 jolasen bilduma osatu dute eta hori guztia aurrerago kaleratzeko asmoa dute. Sailkapenari dagokionez, Amenabarrok zortzi jolas mota bereiztu dituztela azaldu digu: zotz egitekoak, eza-

gutza jolasak, soka saltokoak, gomatakoak, txaloka, lerroka eta korroka, korrika egitekoak, ohiko jolasak eta abestiak. «*Sailkapen hau ez dugu gure kapritxo egin, baizik eta bilatu dugun guztia ikusi eta gero, sailkapen hori erabiltzen dela konturatu gara eta guk ere horri jarraitu diogu*» argitzen du Amenabarrok.

Horrekin batera, aurkitutako materialaren ezaugarriak edo berezitasunak errespetatu dituzte.

Esaterako, tokian tokiko tradizioa errespetatu dute, eta jolasak han egiten diren bezala bildu dituzte. Jolas berberak izendatzeko modu askorekin egin dute topo eta izen horiek ere bildu dituzte. «*Adibide garbiena tabak jolasarena dugu*» dio Amenabarrok. «*Alde batetik, gaur egi-*

■ «Jolasak ikasteko modurik egokiena jolasean aritzea da».

inor gutxi ezagutzen du jolas hori; eta bestetik, 'tabak' izendatzeko nahiz jolas-teko moduak oso aldakorak dira leku ba-tetik bestera. Zumaian eta Arroan 'akerko' deitzen zaio, Andoain, Bidegoian eta Goi-zuetan 'kurkuluxak', Hondarribian 'ma-lezu', Mutrikun 'sakaponak'...». Izenda-tzeko edo jolasteko moduak aldatzeko au-dera zabalik uzten dute Urtxintxakoek, «azken finean, garrantzitsuena norberak bere moldaketak egiteko aukera ikustea baita eta norberaren egoeraren arabera horretarako gai izatea» dio Amenabarrok. «Guk jolasak eta abestiak dauden bezala erakusten ditugu, baina gero, hezkuntza ikuspegitik norberak bere proiektuarekin bat ez datorrena molda dezakeela argi uz-ten dugu. Irakasle eta hezitzaileei bere be-harretarako moldaketak egiteko gaitasuna ematea da gure helburua».

Ereriz ikasten omen da oinez, eta jo-lasean ere jolastuz ikasten da. «Hori gauza jakina da eta horregatik, hori da gure ikastaro eta eskaintza guztien oinarria: parte-hartzea» baieztatzen du Amenaba-rrok. «Jolasak ikasteko modurik egokiena jolasean aritzea da, eta hori da Euskal Jolasez Blai egitasmoaren oinarria». Saiok hasi aurretik argi eta garbi uzten dute hori. «Guk nahi duguna da jendeari euskaraz jolasten irakastea, baina jolas-tuz. Igerian ikasteko ere, igeri egin behar izaten da». Orain arteko esperientzia iku-sirik, transmisio lan hori egiteko metodo-logia parte-hartzaile hori egokia dela fro-gatu dute eta jendea ere iritzi berekoa da.

JOLASTEN IKASTEKO LAU AUKE-

RA. Bildutako informazio guztia praktikan jartzeko bide ezberdinak proposatzen dizkigute Urtxintxa-ko kideek Euskal Jolasez Blai egi-tasmoarekin. «Ez genuen infor-mazio pilaketa horrekin soilik gel-ditu nahi, argi geneukan zerbait gehiago egin behar zela, informazio hori praktikan jarri behar zela, eta horretarako lau bide jarri ditugu irakasle, guraso eta hezitzaile-*en aukeran*». Eskaintza horiek «48 ordu jolasean, ikastaroak, kale animazioa eta erakusketa ibiltaria dira. Guztien helburua euskaraz jolasten irakastea da, bai ikasleei, bai irakasleei, bai hezitzaileei eta baita gu-rasoei ere.

48 ordu jolasean, Haur eta Lehen Hez-kuntzako irakasle eta ikasleei zuzendutako bi egunetako egonaldia da. Aterpetxe ba-tean bildurik, bihpahiru hezitzaile adituk

■ Jolas mota desberdinak erakusten dituzte: zotz egitekoak, ezagutza jolasak, soka saltokoak, gomatakoak, txaloka, lerroka eta korroka...

jolasak eta abestiak erakutsiko dizkiete bi egunetan zehar. Hurrez gain, irakasleek ere parte hartuko dute eta horrela hurrengo ikasturtean ikasle berriei erakusteko gai izango dira. Orejaren ustez «*gaur egun ikastetxetik ateratzeko aukerak nahiko es-plotatuak daude; natur inguruko ekintza, abenturazko kirolak... Berriz, lekuren ba-tera jolastera joatea berrikuntza bat dela ikusten dugu, interesgarria dela. Eta pro-gramari dagokionez, irakasleentzat ez du inolako ardurarik esan nahi, hezitzaileen esku baitago antolaketa guztia*».

Ikastaroei dagokienez, irakasle, gura-

“Zaharrek ezagutzen zituzten abestiak eta jolasak helduek ez dituzte jaso, eta ezin diete haurrei erakutsi”

so eta begiraleei zuzendutakoak izango dira, hau da, ikuspegi desberdinetatik hau-rreren heziketaren ardura duten hainbat eragileri bideratutakoak. Lau, zortzi, ha-mabi edota hamasei orduko ikastaroak au-keratu ahal izango dira.

Hirugarren eskaintza kale dinamiza-zioa da. Haurrentzat antolatutako jaial-diak izango dira, eta euskal jolasa izango da interesgune nagusia. «Ikastetxean, he-rriko plazan, kultur etxean, kiroldegian edota beste lekuren batean antolatzen di-ren jaialdien animazioaz arduratuko gara gu, eta jolasak erakutsiko ditugu» esplika-

tu digu Orejak.

Azken eskaintza, berriz, erakusketa ibiltaria da. Euskal jolasei buruzko ibilbide didaktikoa da eta jolasen ezaugarriak eza-gutzeko eta gogoratzeko balio du. Erakus-keta hau herriko plazan, udaletxean, kultur etxean edota ikastetxean jarri ahal izango da. Bere paneletan euskal jolasen data ba-sea egongo da ikusgai modu grafiko ba-tean.

Ekimen hauekin guztiakin euskal jo-lasak eta abestiak ezagutarazi nahi dituzte Urtxintxakoek. «Gure helburua hedapena da. Gaur egungo gizartean jolasak bere-biziko garrantzia duela uste dugu. Gero eta informatizatuagoa da-goan gizarte honetan, gero eta konpetitiboagoa den gizarte ho-netan, indibidualismorako gero eta tendentzia handiagoa dagoen

honetan, jolasak horrekin guztiarekin apurtzeko aukera ematen du. Jolasak pla-zerra dakar berekin eta hori eguneroko bizitzan islatzea lortu behar dugu» diote Orejak eta Amenabarrok.

Jolasak hainbat gauzatarako balio du: atsedeen hartzeko, barne tentsioak eta in-pultsoak deskargatzeko, ondo pasatzeko, besteekin erlazionatzeko, fantasiak aire-ratzeko... Gure kulturaren altxor bat dela esan daiteke eta altxor hori erabilgarri egin eta hezitzaileen eskuetan jarri nahi du Ur-txintxa Eskolak ●

◆ AINHOA AZPIROZ

Seaska ikastolako guraso eta hezitzaile talde batek premia bereziko haurrak integratuko lituzkeen eskola baten aldeko kanpaina jarri du abian. Integrazio Batzordea osatua dute jada eta ikastoletako gurasoak eta gizartea, oro har, kontzientziazteko xedetan dihardute.

EZBERDINAK ETA BEREZIAK BAINA EZ EZINDUAK

ALBERTO ELOSEGI

■ Xanti Donibane-Lohizuneko ikastolan irakaslearen erranen aiduru.

Ipar Euskal Herriko Seaskaren ikastoletan arazo berezi bati heldu zaio aurtengo ikasturtean. Adimen-urritasuna edo ezintasun fisikoa jasaten duten haurren euskarazko heziketa ziurtatzeko Integrazio Batzorde bat sortu da. Batzordea zortzi lagunek osatua da; arazo fisikoa edo psikikoa pairatzen duten hiru familien gurasoak, irakasleak, eta Ane Uribetxebarria eta Uxue Garzia espezialista. Azken biak adimen urriko haurren hezitzaileak dira. Batzorde honek haur ezberdinak integratuko lituzkeen proiektua gauzatzea du xede. Horretarako, ordea, baliabide ekonomikoak erdietsi behar dituzte. Kontzientziazio kanpaina burutu ondoren, diru-biltzeko kanpaina bati ekinen diote. Apirilaren 1erako Donibane-Lohizuneko Jai Alai frontoian musika kontzertu bat antolatu dute, besteak beste.

IKUSMOLDEA ALDATZEA. Frantziako Estatuan urritasun edo ezintasunen bat duten haurrak Ama-eskolan baino ez dira egoten. Sei urte bete ostean, ohiko eskola utzi eta eskola berezietara eramanak izaten dira ezinbestean. Haur eta familia frantsestzat gogorra bada Ama-eskolatik erabat arrotza den beste zentro batera joan behar izatea, are gogorragoa izaten da euskaldunentzako. Integrazio Batzordearen Ane Uribetxebarria espezialistak eta Ladix Arrosagarai irakasleak honela aurkeztu dute ekimen berri hau: «*Lehenbizikoan Seaskan bertan gogoeta bat abiatu dugu Seaskak berak erantzun bat eman dezan ezberdinak diren haurren bilakaeran. Gure xedea da Seaskako gurasoen, beren, ikusmoldea aldatzea ezberdinak diren haurrei buruz. Hau da, kontuan har dezaten haur*

hauek komunikatzeko eta ikasteko gaitasunak badituztela». Integrazio Batzordeko kide hauen esanetan, bitartekoak lortu eta baliabideak jarritz gero, haur hauen integrazio prozesua asko hobeto liteke.

Iparraldeko gizartea nahiz irakaskuntzaren egoera ezin da Hegoaldekoarekin alderatzen ahal. Hezkuntz bereziko premia duten Hego Euskal Herriko haurrak gizartean integratuak dira, eta euskarazko irakaskuntzan behar diren bitartekoak dituzte. Espainiako Estatuan Euskal Autonomia Erkidegoa aitzindaria da hezkuntz alorrean. 1982. urteaz geroztik funtzionamenduan ari dira premia bereziko haurrez arduratzen diren zentroak —PAT (Pedagogia Aholkutegiak) deituak—. Estatuko gainontzeko autonomia erkidegoetan ikastetxe bereziak aukeratu baldin bazituzten heziketa bereziko ikasleak integratzeko, PATen berezitasunetako bat da ohiko eskola normaletan aritzea.

Iparraldera etorrita, bertako gurasoek honela ikusten dute arazoa: «*Ez badira gure irakaskuntzan integratuak, haur hauek euskal nortasuna arrunt galtzen dute. Gure betebeharrak euskaldun gisa erantzutea da. Ez dugu Seaska elitista bat nahi, integratzailea izan dadin nahi dugu, eta ezberdinak diren haurrei bidea irekitzea*».

HARREMANEN KALITATEA. Hegoaldeko eskoletan premia bereziko haurrek, kasuan kasu, programa elebidunak lantzen dituzte. Iparraldeko eskoletan ez da horrela inondik inora. Frantses eskoletan ez da elebitasunaren arazoa bizitzen komunzki. Ondorioz, haur bereziko familia euskaldunei etxeko lehen hizkuntzari mazin egin diezaioten gomendatzen zaie. Seaskako ekimen berri hau bultzatzen ari diren guraso eta hezitzaileek giza harreman kalitatea eta esperientziaren ondorioz ai-

tzina egin behar dela pentsatzen dute. Frantses eskoletan ari diren irakasle eta pedagogoei zaila omen da haur hauen heziketa elebidunaz hitz egitea: «Hasteko, hezitzaile profesionalak distantzia izugarria erakusten dute gurasoei. Haiek profesionalak omen dira eta gu, berriz, inozoak. Abenturan ari gara beren ustez. Zorotzat hartzen gaituzte. Elebiduna izatea ezinezkoa da beraientzat. Gure seme-alabak ikastolan hezitzearen kontra daude arrunt», aditzera eman digu talde hone-tako guraso batek.

Arazoa bizi duten guraso euskaldunen hitzetan, frantsesez bizi diren hezitzaile profesionalak ez dute arazoa ezagutzen, haiek ez baitute bi hizkuntzetan hezitzen. Trufaz hartzen dute. Zaila bada hizkuntz batean hezitzea, bi hizkuntzetan egitea ezinezkoa iruditzen

ALBERTO ELOSEGI

■ Hazparneko Seaska Ikastolan ari da Asier Urretxu. Gelako bere lagunekin aurkitu genuen jolasgaraiak.

zaie. Beren aurreiritzia eraikia dute inolako esperientziarik bizi izan gabe. Haurrak ez omen dira gai bigarren hizkuntza bat ikas-teko. Haur trisomikoen (mongolismoa du-tenak) kasuarekin, konparazioa, ez dira

behin ere Frantziar Estatuan entseatu izan. Hegoaldean badaude trisomia edo Down sindromea duten haur elebi-dunak. Hizkuntza funtzionala baldin bada ikasten dute. Bi hizkuntza ikasten duten kasu hauen arrakastan zer ikusi handia dauka gurasoen ardu-rak. Aitzindariak izan ohi dira. Sentimenduek asko jokatzten dute eta saiatarazteko merezi duela frogatzen ari da. Ladix Arro-sagarairaren semea den Xanti lekuko: «Guk elebitasunaren hautua egin genuen. Emaztea frantsesez aritzen da Xanti-rekin eta ni euskaraz. Trisomikoa dela azaldu genion hastapentik. Bere ezberdintasunaz ohartu da, nahiz berak ez duen bere ezberdinta-suna aditzera ematen. Haur hauek beste modu batez garatzen dute afektibitatea. Jendea sentsibilizatzeko eta ekarrarazteko

■ PAT heziketa bereziko ikasleak integratzeko zentroak dira EAEn.

PAT (Pedagogia Aholkute-gia) zentroak Eusko Jaurlaritzaren eskutik sortu ziren 1982an, eta lehen talde multiprofesionalen ondorengoak dira. Talde haietatik atera ziren euskal normalkuntzarako osaturiko hezitzaile bereziak; euskarazko teknikariak kasu. Hezkuntzarako behar ziren espezialistak osatu ziren arloz arlo, eta ABT (Aholku eta Baliabide-tegia) sortu zen gero. ABT haietatik egungo PAT zentroak sortu ziren 1988an; heziketa bereziko ikasleak integratzeko plangintza lantzeko xedez sortu ere. Printzipioz gurasoei bere seme-alaba edozein ikastetxetan integratzeko aukera eta eskubidea gauzatu zen lehen aldikoz.

MUGARIK GABEKO HEZKUNTZA.

PATeko Pedro Roa Baroja kideak laburbildu digu zentro honen zeregina: «Gure funtzioak, kasuen arabera, ezberdinak dira. Guk oso garbi ikusten dugu hezkuntz premia bereziak behar dituzten kasuak ez direla marra zehatz-mehatz batez mugatu edo bereizten ahal. Izan ere, hasten bagara adimen-urritasuna zehazten, marra artifizial bat ezar de-

zakegu puntu zehatz batean. Marra hori 'continuum' bat da ordea. Muga jartzen baduzu—hemen normalak daude eta hor bestek— muga hori errealtatean labankorra dela ohartzen zara; testuinguruaren arabera dela —Espainiako Estatuan soldadu profesionala izateko jarri den adimen maila, honen adibidea dugu—. Ikasle horien beharrak detektatzea eta eskolako metodologia eta dinamika planteatzea da inportanteena ikasle guztiak atenditu ahal izateko. Ale-

harzuten erritmo bera eta erritmo hartan larri zebiltzanak hasten ziren kanpoan gelditzen. Sistema selektiboa zen finen».

SISTEMA SELEKTIBORIK EZ.

Egun 16 urtera arte ikasle guztiek egon behar dute eskolan; aurreko sistema selektiboak ez du zentzurik orain. Honela jarraitzen du Roa Barojak: «Edozein gurasok eskubidea dauka bere seme-alaba nahi duen eskolan hezitzeko. Adminis-trazioak ebaluatu behar ditu ikasle horrek zein behar dituen ondo eskolatua egoteko eta baldintza bideak jartzeko aha-leginak egin behar ditu. Premia oso larriko kasuak ezin baldin

■ P. Roa Baroja: "Hezkuntz premia bereziko haurrak ezin dira marra zehatz-mehatz batez bereizten ahal"

gia, ikasle hauek batera egon daitezten arloetako espezialisten ondoan. Haur hezkuntzan, kasu bakoitzari modu berezi batez heldu behar zaio. Adimen-urritasuna duen ikasle batek irakurketa ikas-teko ahalmen urria eduki dezake, baina horregatik erabat inportantea da gure ikastetxeetan curriculum egitasmoa antolatzea ikasle guztientzat baliogarria izan dadin. Behiala, erabiltzen zen sistema itxia zen, ikasle guztiek jarraitu be-

badute eskola arrunt batean segitu, AS-PACE zentrorra edo autistentzako den GAUTENARA bideratuak dira. Ikasle batzuek une batera iritsita, oso zaila dute beren testuinguruan jarraitzea. Beste eskolarizazio mota bat planteatzen zaie, baina beti testuinguru ahalik eta norma-lenean izan dadin. Hori ebaluatzeko talde multiprofesionala dago. Erabakia ez da gurea soilik, gurasoei, irakasleek eta administrazioak ere hitza dute ●

■ Asierrek miopatia du, Ziliak Rett sindromea eta Xantik Down sindromea.

DONIBANE-LOHIZUNEN: XANTI

Seaska ikastoletan hiru dira adimen-urritasuna edo ezintasun fisikoa pairatzen dituzten haurrak. Hiru kasu eta hiruak arras ezberdinak. Donibane-Lohezuneko ikastolan ari da Xanti. Bederatzi urte ditu eta Down sindromea pairatzen du. Lehenengo Mailako lehen kurtsoan ari da eta taldeko irakaslearen, laguntzaile baten eta espezialista baten ardurapean dago. Ane Uribetxebarria hezitzaile espezialistak honela ikusten du Xanti: «Xantik haur eskolako 3. urtea errepikatu zuen eta Lehen Mailako lehen urtea errepikatzen ari da orain. Egunero etortzen da ikastolara 9:00etan eta gelako lagunekin ikasten du.

Ondotik, nik neronek hartzen dut ordu batez. Buruz buruko lana lantzen dugu. Aurten irakurketa landu dugu bereziki. Gai abstraktuak ere lantzen ditugu: denboran eta kalkuluan ditu zailtasun handienak. Laguntza bisuala objektuak manipulatzeko lantzen dugu; matematikak ere lantzen ditugu. Ordenagailua ere erabiltzen du, eta horretan irakasleok baino azkarragoa da zenbaitetan» ●

HAZPARNEN: ASIER

Hazparnen Asier ikasten ari da; 6 urte eta erdi ditu. Jasaten duen gaixotasuna ez da adimenari lotua. Meopatia du. Kattin Etxarren laguntzailea arduratzen da Asierrez: «Burua ontsa du, baina handituz doan ahala giharrak ahultzen ari zaizkio emeki-emeki. Gelan aritzen da beste ikasleekin eta orain arte berari dagokion mailan ari da; hots, Lehen Mai-

lako bigarren ikasturtean. Orga mekaniko batean mugitzen da eta fisikoki mugatua den unetan laguntzen dut. Gure xedea da Bigarren Mailaraino segi dezan oraingo taldean. Jokoak lantzen ditugu eta beste lagunek garatzen dituzten kirol guztietan aritzerik ezin badu ere, pilotan parte hartzen entseiatzen da nire laguntzarekin. Biziki ontsa moldatzen da beste lagunekin» ●

ALOZEN: ZILIA

Zuberoko Alozeko ikastolan aritzen da 4 urteko Zilia. Rett eritasuna jasaten du. Eritasun hau 38. kromosomoan gauratzen da. Uxue Garzia espezialista arduratzen da kasuaz: «Eritasun honek buruan eragiten du gogorki. Haurdunaldiko seigarren hilabetetik hemeretzigarren hilabete artean agertzen da eritasun hau. Maleruski, ez prebentzio mailan, ezta gero ere, ez zaio aurre egiten eritasun honi. Medikuek konturatzen direnerako berandu da. Diagnosirik gabe hartu nuen nik Zilia. Motrizitatean atzeratua dago, eskuak ez ditu erabiltzen eta oraindik ez du hitzik erraiten. Lehenik autista gisa sailkatua izan zen, baina

honek badu autistek ez duten begirada zuzena. Soaren bidez anitz gauza adieratzen du. Bere adimena ona da, errezeptiboa da. Lehen xedea komunikazioa lortzea da: begiraden, keinuen eta inudien bitartez xerkatzen ari naiz bideak. Edozein komunikazio kode baliagarria da; objetuen eta ukimenaren bitartez lantzen ditugu gure harremanak bereziki» ●

berezko gaitasuna dute. Ez dira bazter gelditzen, alderantziz; Xantik beti nahi du izan azken hitza. Etxean leku nagusia hartzen du bere nortasuna balioztatzeko. Berak nahi du erabaki, hitz egin gabe ere. Intza arrebarekiko harreman txarrak ditu usaian, Xantik bere lekua hartzen baitu».

MENTALITATE ARAZOA.

Gure gizartearen joera haur hauen eta normalak kontsideratuak garen arteko distantzia bat jartzea da; premia bereziko haurrak urrunarazteko joera dago. Beren arazoak ezagutzen ez ditugunez, begirada bakar bat besterik ez ohi dugu haienganako luzatzen. Ezezagunaren beldur gara funtsean. Hone-lako haur bat izaten duen gurasoen bizitza, berriaz, arras eraldatzen da. Gurasoek beren sosegua galtzen dute eta beste gisa batez so-

egiten diote munduari. Hauraren osasun egoera, eta geroari buruzko kezka nagusitzen da familiaren baitan. Zenbait kasutan, espezialistekiko edota medikuekiko konfiantza galtzen da. Arazoa gaizki bizi eta familian barnebiltzeko joera izaten da. Nork bere bizimoldea berplanteatu beharra

tara bideratuak izan dira haur hauek. Gure xedea Seaskaren barnean dispositibo iraunkor bat eratzea da, eta horretarako gure elkartasun proiektuak behar dituen bitarteko ekonomikoak erdiestea. Hezkunde Nazionalak eskaintzen duen integrazioa mota baino azkarragoa behar dugu». Izan ere, Hezkunde Nazionalak AIS (Auxiliaire Intégration Scolaire) kontratupeko laguntzaileak baino ez ditu ziurtatzen. Lanpostu mota hau ez da iraunkorra eta gazte hauek ez dira kualifikatuak. Integrazio Batzordearen xedea formatzen ari diren espezialistak profesional gisara kontratatutak izatea da. Horretarako, orde, batetik Seaskaren egoera ekonomiko urria aldatu beharko litzateke, eta gurasoen mentalitatea ere bai ●

■ Integrazio Batzordea: «Seaskaren barnean dispositibo iraunkor bat eratzea da gure xedea»

dauka. Familia barruan bilatzen dute afektibitatea, eta arazoari aitzitik egiten diote nola-hala. Arazo honen arieran ari dira Seaskako Integrazio Batzordeko gurasoak: «Seaskan izan dira premia bereziko haurrak lehenago ere, baina Ama-eskola amaitu ondoren frantses zentro berezie-

◆ MIKEL ASURMENDI

NOR BERE LEKUETARA, PREST...

Lasterketak hastear daude Donostiako Hipodromoan. Martxoaren 26an izango da aurtun udaberriko denboraldiko lehen bilera. Beste lau egingo dira ekaina bitartean. Aurtengoak gainera badu berezitasun bat: Donostiako Udalak azkenean hipodromoa eta inguruko ikuilu eta bideak txukuntzea erabaki du. Horretan aritu da azken asteetan hainbat langile. Bertara hurbilduz gero ordea, azken urteetan pairatu duen utzikeria nabari da. Egoera honek gainera lekuko zuzenak izan ditu: zaldi prestatzaileak, jockeyak, zaldi-mutilak eta zaldiak. Guztien bizi baldintzek sofritu dituzte agintarien arreta ezaren ondorioak. Garai batean erregeak ere erakartzen zituzten zaldi lasterketak ahituz joan dira pixkanaka. Hori ikusirik, lasterketetako zaldien hazkuntza ere murriztu egin da Espainia osoan. Orain zaldi jabeak Frantziara joaten dira odolgarbiak erostera. Hainbat eta hainbat pertsonen etengabeko lanak eta zaldiekiko sentipen bereziak lagundu diote hipodromoari zulo beltzetik atera eta oraingo argi printza pizten.

Oraindik bizirik dago Zubietako auzoan kokaturik dagoen Donostiako Hipodromoa. Hala dirudi azken asteetan bertan lanean diharduten zaldi prestatzaile, jockey, igeltsero eta pintoreak ikusita. Martxoaren 26an hasiko den udaberriko denboraldia prestatzen ari dira. Hainbat berrikuntza izango du aurtengoak. Nagusia, Hipodromo beraren berreskurapena izango da. Donostiako Udalak, Maria San Gil Donostiako Sustapen Batzordeko buruaren eskutik diru lagun tzak jarri ditu martxan hipodromoa berritzeko. Urte honetan zehar, zabor ontziak jarriko dira boxak -zaldien oheak- dauden guneeetan, bideak asfaltatuko dira, aldage-lak konponduko dira... Horretarako 40 milioi pezetako (10 milioi libera inguru) dirulaguntza erabiliko da. Beste 240 milioi zuzen-duko dira berriz, tribunen konponketara. Udaberri-rako pintatuko dituzten arren, hauen egokitza-penak bi urte inguru beharko ditu. Gainera, denboraldiaren hasiera atzeratu da, Sevillako lasterketekin batera ez egitearren. Bide batez, lasterketak neguan haste-ak zituen oztopoak saihe- tuko dira: eguraldi txarra eta pisten izoztea. Udabe- rriko denboraldiak gainera, zaldi gazteak debutatzeko aukera ematen du, udako las- terketetarako hauek ezagutze- ra emateko parada eskainiz. Guztira, 5 bileratan 26 lasterketa egingo dira udabe- rriko denboraldiaren baitan: martxoaren 26an, apirilaren 9an eta maiatzaren 1ean, 21ean eta 28an.

HIPODROMOEN LEHORTEA.

Egun, Donostiako Hipodromoa da Espai- nia guztian martxan dagoen bakarra. Madrilgoak 1996ko abenduan itxi zituen bere atak. Urte osoan zehar egiten ziren bertan lasterketak: otsailetik ekainera eta irailetik abendura. Eta 1.100 zaldi ere egon izan diran bertan. Donostiakoan 170 bat daude eta udaberriko eta udako den- boraldiak egiten dira soilik.

Madrilgoa Espainiako garran- tztitsuen izan zen urteetan zehar: instalazioek maila izu- garria zuten, hango pista eta bihurguneak zabala- goak ziren Donostiakoak baino. Sergio Vidal San- tos, jockeyaren esanetan Madrilgoak zaldi hoberenak irabazteko aukera ematen zuen. Donostiakoan jockeyak du garrantzia: "Madri- len zaldiak akats bat egiten badu, hori zuzentzeko aukera dago. Donostiako pista txikian (1.500 metro) ez dago horretarako astirik eta bihurguneetan ezin da ia aurreratu". Esku pribatuetan gelditu zenetik, Madrilgo Hipo- dromoaren egoerak oke- rrera egin zuen. Orain badirudi berriaz lehiaketa publikoa egingo dela ire- kitzeko. Baina itxieraren ondorioz, egun Donostian dauden prestatzaile gehie- nak Madrilgoak dira berez, baita jockey ugari ere.

Pinedan ere badago beste hipodromo bat. Honek ordea, elkarte pribatu baten antzera fun- tzionatzen du eta itxi egingo da hemendik gutxira. Hori itxi eta Sevillako Dos Her- manasen zabalduko da urrian hipodromo berria. Bestelakoan, lasterketak hondar- tzetan egin ohi dira Santanderren, Ovie- don eta Costa Bravan.

■ Aurten lasterketak aurreratu dira.

Frantziarekin alderatuta, hogeitazero omen gaude Jose Mari Lizartza Sustapen Batzordeko pertsonal buruak dioenez. Mugaz bestalde 10.000 zaldi inguru dago. Frantzia osoan 160 bat hipodromo daude. Parisen bertan, 6.

AMAIERARIK GABEKO ZIKLOA.

Zaldi lasterketen benetako protagonistak ordea zaldiak dira: odolgarbi ingelesak, batez ere. Eurak dira baita ere Espainian dagoen zaldi lasterketen arazoaren muina. Batetik, Madrilgo Hipodromoa itxi eta gero, zaldi hazkuntzak behera egin duelako. Bestetik, Espainiako Gobernuak ez dielako zaldi lasterketei behar bezalako arreta jarri. Horrela gertatu da bereziki Donostian: Sarritan, hipodromoa Lasarten edo Donostian, non dagoen ere eztabaidatzen delarik, guztietatik ahantzita bizirautea lortu du hipodromoak urtetan. Gobernuaren arreta falta eta zaldi hazkuntzaren murrizketa batera doaz halaber, Angel Imaz Beloki, zaldi prestatzailearen hitzetan: *"Espainian zaldi lasterketak Defentsa Ministerioaren esku daude. Europa osoan soilik Errusian eta Espainian gertatzen da hori. Beste herri guztietan Nekazar Ministerioak du hauen ardura. Garai batean zaldiak gurdietatik tira egiteko erabiltzen ziren, eta hemen oraindik berdin*

jarraitzen dugu". Europako Batasunak urtero ematen ditu abereak zaintzeko, zaldi lasterketarako eta abarretarako diru laguntzak. Espainian, diru hori Defentsa Ministerioak jaso eta

estalketetarako eta zaldien jaiotzetarako ere laguntzak daude. Horregatik, zaldi gehienak egun Frantzian erosten dira.

Garai batean Euskal Herrian hainbat lekutan hazten ziren zaldiak: Ultzaman, Lore Tokin... Azken honetan, behor-talde militarrean, oraindik ere hazten dituzte zaldiak. Militarrek beraiek hazitako eta guztion diruarekin elikatutako abereak dira bertakoak. Baina lehiaketetan beste

ek bezala parte hartzen dute, baita sariak irabazi ere. Egoera honelakoa izanik norbaitek aldatu nahi izateko soilik falta da. Gobernuak dirulaguntzak emanaz gero, zaldi gehiago haziko lirake eta horrek lan gehiago ekarriko luke. Makinek egin ezingo luketen lana gainera. Angelek dioenez, *"diruak zorion-*

■ 40 milioi erabiliko dira aurten hipodromoa itxuratzeko.

berarentzat gordetzen du, zaldi lasterketarako dirulaguntzik eman gabe. Ez da horrela gertatzen Frantzian. Zaldia hazten duenak, saldu eta gero ere, zaldiak irabazten duenero %20ko prima jasotzen du. Zaldiaren jabeak, irabazitako sariaren kopuruaz gain, %70eko prima jasotzen du 2 urteko zaldien lasterketetan; %60ko prima 3 urtekoen lasterketetan; eta %50ekoa zaldi zaharrenetan. Gainera,

tasuna dakar".

PERTSONAK BAILIRAN. Zaldi prestatzaileek, jockeyek eta zaldi mutilak zaldi lasterketen alde botatzen dute euren izerdia. Pertsonak balira bezala zaintzen dituzte. 400-500 kiloko pisua dute; bi urterekin hasi ohi dira lasterketetan parte hartzen, nahiz eta lasterketa klasikoak hiru urte dituztenentzat izan; odolgarbien salneurria 500.000

pezetetatik hasi eta nahi diren milioi guztietara handitu daiteke; eta hauek mantentzeak hilabetero 100.000 pezeta baino gehiago balio du. A m a n k o m u n e a n dituzten ezaugarriak baztertuta, zaldi guztiak, pertsonen antzera, ezberdinak dira. Abiadurako zaldiak eta Distantziako zaldiak bereizten dira. Neguan guztiek entrenamendu bera egiten dute: trostak eta kante luzeak, giharrak egin eta erlaxatzeko. Baina

■ 54-60 km/h abiaduran ibiltzen dira zaldiak lasterketetan.

lasterketak hurbiltzean, abiadurakoek lan motzak eta lehergarriak egiten dituzte. Distantziakoek ordea, distantziak lantzen dituzte, abiadura gutxiago eta erresistentzia handiagoa eskatzen zaielako. Sergio Vidal jockeyak dioenez, nortasun propioa ere badute: *"Lotsagabeak direnak egun osoa igarotzen dute jolasten, koska egiten... Beldurtiek, asko sofritzen dute"*. Zaldi batek "irabazlea" izateko prestatzaileen iritziz, lasaia eta motor indartsukoa izan behar du. Jockeyen aburuz gainera, zaldi "irabazlea" klasea duen zaldia da: lasterketatarako zaldia dela onartu eta sofritzeko adorea duena.

Prestatzaileek eta jockeyek jakin behar dute ordea, zaldiak barnean daraman hori ateratzen. Bataren zein bestaren lana asko zaildu da azken urteetan. Prestatzaileak bere burua saltzen jakin behar du, zaldien jabeek kontrata dezaten. Gero berak aukeratu ohi ditu lasterketetan zaldien gainean ibiliko diren jockeyak. Garai batean jockeyek kontratuak

IAZTIK AURTENGORA DONOSTIAKO HIPODROMOAN

Hauek dira iazko urtean eta aurtengoan hipodromoan lanean zebiltzan eta dabilzan pertsonen kopuruen laburpena. Horrez gain, zaldi kopuruak eta lasterketetako sariak ere aipatzen dira jarraian.

► 1999an:

- 60 lasterketa egin ziren.
- 75 milioi pezeta banatu ziren saritan, 10 milioi batez beste jardunaldi bakoitzean. "Urrezko Kopa"ren egunean, abuztuak 15ean, 20 milioi pezeta jokatu ziren.
- 39 prestatzailek, 55 jockeyk eta 107 jabe hartu zuten parte.
- 234 zaldik parte hartu zuten lasterketetan. Hilabeteko 200 zaldi izan ziren batez beste hipodromoan.

► 2000an:

- Guztira 86 lasterketa egingo dira: 26 udaberrian, 60 udan.
- Udaberriko jardunaldiak: martxoaren 26an, apirilaren 9an eta maiatzaren 1, 21 eta 28an izango dira. Udakoak: uztailaren 16, 23 eta 30ean; abuztuaren 6, 13, 15, 20 eta 27an; eta irailaren 3 eta 10ean.
- Lasterketak ikusteko sarrerak 500 pezeta balio du 18 urtetik gorakoentzat. 250, 14-18 bitartekoentzat eta jubilatuentzat. Abonuak egiteko ere aukera dago.
- "Udaberriko Sari Nagusi"ko lehen saria milioi bat pezetakoa izango da.
- Egun 12 prestatzaile inguru dago hipodromoan.
- 170 bat zaldi dago une honetan.

zaldiek aurreko egunean jandakoa begiztatzen dute. Gero oheak garbitu eta belarra edo alpapa ematen diete. Ondoren, adinaren eta lanen arabera, multzotan banatzen dituzte pistara ateratzeko. Izerdia garbitu eta pentsua ematen zaie gero. Arratsaldean, goizeko entrenamenduaren ostean zaldiak nola dauden ikusi eta garbiketa egiten da: ohea txukundu, zaldia garbitu, orraztu, neguan manta jarri... Prestatzaileek zaldiak prestatzen dituzte, ez jockeyak. Jockeyari zaldi baten gainean nola ibili behar duen agintzen diote.

Jockeyak

berez dira profesionalak. Eta berez, baita ere, txikiak eta argalak. Euren pisua 48-62 kilokoa da. Zenbat eta gutxiago pisatu ordea, zaldi gehiagotan ibiltzeko aukera izango dute: zaldiek eraman dezaketen zama mugatua baitute lasterketetan. Horregatik borroka berezia izaten dute baskularen aurka. Gainera, Sergio Vidalen esanetan gogorra da beti irabazi behar izatea: *"Lana ondo egiteak ez du ezertarako balio irabazten ez baduzu"*. Arriskua ere handia da, abiadura 54-60 km/h-koa baita. Horregatik, *"Hipodromoan guztiak erori dira"* dio Sergiok. Aingeru zaintzaileak babesten omen ditu egoera larrietan. Aingeruarekin edo gabe, zaldi lasterketak sinpletasunetik harantz doaz: *"500 kiloko animalia gidatzen dugu bere ahoan sartuta duen bridaren bitartez. Zaldiaiekiko sentsibiltatea eta komunikazioa ezinbestekoak dira"* ●

ALBERTO ELOSEGI

■ Arratsaldero garbitzen dira zaldiak.

izaten zituzten: hau da, jabe batekin kontratua izanez gero, lehenengo horren zaldiarekin egin behar zuten lasterketa. Orain jockeyek prestatzaileei entrenamenduetan lagundu eta zaldi-mutilen lana betetzen dute. Lasterketetan, euren zerbitzuak kontratatzen ditu edozein jabe. Bai prestatzaileek eta baita jockeyek ere sariaren %10a irabazten dute. Lehenengoan artean iristen ez bada, jockeyak parte hartzeagatik diru kopuru bat jaso-tzen du: "isun galdua" delakoa. Egutero goizeko seirak aldera hasten dira lanean jockeya eta prestatzailea, beranduago neguan. Prestatzaileek, lehenengo,

ALBERTO ELOSEGI

■ Prestatzaileak eta jockeyak zaldiak barruan duena atera behar dute.

1916an sortu zenetik Donostiako Hipodromoa zaldi lasterketen protagonistetako bat izan da. Erregeak, dukeak... atzeritarrek eta bertakoak igaro dira bertatik. Jaime Fuentecillak idatzitako "Las carreras de caballos en España 1916-1966"ean oinarrituz Donostian jazotako pasadizoak laburbildu ditugu.

HISTORIAREN APETAK AGINDUTAKOA

XIX.mendearen bukaeran zaldi lasterketak desagertzeaz zeuden. Gero eta jende gutxiago hurbiltzen zen hauetara eta sariak ordaintzeko ere ez zegoen dirurik. Zaldi Hazkuntzako Sustapen Elkarteak zuen lasterketen ardura. 1907an Corpako Markesa zuzendaritzako batzordekide izendatu zutenetik egoerak onera egin zuen.

1916ko uztailaren 2an inauguratu zen Donostiako Hipodromoa eta Donostiako Hipodromo Elkartearen agindupean gelditu zen. I.go Mundu Gerra zela-eta, Clemenceauk zaldi lasterketak debekatu zituen. Horregatik, atzerriko zaldi jabeek Donostian hipodromo berri bat zegoela jakitean, bertara hurbiltzea erabaki zuten.

LAS CARRERAS DE CABALLOS EN ESPAÑA

■ Prismatikoak alokatzeko postua.

"Inaugurazio Sari Nazionala" Milton zaldiak irabazi zuen. 2.000 pezeta jaso zituzten garaipenaren truk Cimerako Konteak eta Grant jockeyak. Donostiako Hipodromoaren irekierarekin batera hasi zen zaldi lasterketen "Urrezko Garaia".

LAS CARRERAS DE CABALLOS EN ESPAÑA

■ Lasterketa baten amaiera (1961).

Baina 1919an gerra amaitu zenean atzeritarrek alde egin zuten, Espainiako zaldi kopurua %50era murriztuz.

1922a "Milioi Erdiko Sari Nagusia" urtea izan zen. "Donostiako Sari Nagusia" 500.000 pezetakoa zela-eta zaldi jabe ospetsuenak, jockey hoberenak eta zaldi ezagunenak hurbildu ziren Lasartera. 2.400 metrotako lasterketa

LAS CARRERAS DE CABALLOS EN ESPAÑA

■ Hipodromoko inaugurazio eguna.

Alfonso XIII.aren Rubán zaldiak irabazi zuen. "Milioi Erdiko Sari Nagusia" "Mendeko lasterketa" bihurtu zen ordutik aurrera.

Errepublikak garaiak lasterketetako giroa ozpindu zuen. Alfonso XIII.a

LAS CARRERAS DE CABALLOS EN ESPAÑA

■ Franko lasterketen arduradunekin.

1931n abiatu zen Marsellarantz. "Látigo" aldizkariak zaldi lasterketak "jauntxoen apetak" zirela zioen. 1933an Errepublikako Gobernuak Madrilgo zaldi lasterketak desagertarazi zituen. Ondorioz, Aranjuezen burutu ziren. Baina honek ez zituen beharrezko baldintzak betetzen eta Sustapen Elkarteak Madrilgo eta Donos-

■ Erregea eta Marquet 1916an.

tiako denboraldiak Lasarterako Hipodromoan egin zitezen erabaki zuen 1935ean.

1936ko Gerra Zibilak hiru urtetan zehar geldiarazi zituen lasterketak. Ondorioz hainbat urtetan lasterketetako zaldien urritasuna pairatu zen Espainian.

1955ean egin ziren lehen aldiz berri-

LAS CARRERAS DE CABALLOS EN ESPAÑA

■ "Milioi Erdiko Saria" 1922an.

tze lanak Donostiako Hipodromoan: pista osoa belar bihurtu, arrapaladetarako barruko pista sortu eta 1.600 metroko lasterketak ikusgarriagoak izateko erreka aldeko zuzena zubi alderantz luzatu zen.

1966an, Hipodromoaren 50. urtemuga ospatzeko 1.250.000 pezetako saria prestatu zen. 1991n egin zen ordea lasterketa garrantzitsuenak: "Eusko Jaurlaritzaren Urrezko Kopa" irabazteagatik, Wan Tu Tu zaldiak 15 milioi pezeta jaso zituen. 1997an sortu zen Udaletxearen menpe dagoen Donostiako Sustapen Elkarteak. Elkarrekin hau zaldi lasterketen eta beste hainbat kultur ekitaldiren antolamenduaz arduratzen da ●

◆ IZASKUN JAUREGI

T O D O R E T X A B U R U

“ASKOZ HARATAGOKO BIDEAN GAUDE”

Gauza asko bizitakoa dirudi lehen soan, eta hala antzematen zaio hizketan hasten denean ere. Jario handikoa da 51 urteko ondarrutarra, eta keinu biziz eta Ducados zigarroen keaz laguntzen ditu azalpen guztiak. Kafe Antzokian eta Zenbat Gara elkartean dihardu buru-belarri sortu zutenetik, baina ez du bertan geldirik nagitzeko asmorik, proiektuak ez zaizkio falta. Gabriel Aresti euskaltegiaren bilakaeran ere ibili zen, eta euskararen pedagogiaren inguruko bere hausnarketak entzutea baino ez dago zenbateraino kezkatzen duen jakiteko. Horren aurretik, 70eko hamarkada hasieratik ETAn, KASen, LAIAN eta HBn ere jardun zuen; maiz ekartzen ditu hizpidera orduko kontuak, egungoak ulergarri egite aldera. Bilboko Kafe Antzokian bertan hartu gaitu, garaiotan sinistezina badirudi ere, ordenagailurik gabeko bere bulegoan. Zigarroak piztu eta abiatu dugu hizketaldia.

MONIKA DEL VALLE

■ “Bilbon zerbait sortu behar zen, jendea konpaktatzeko eta inpaktatzeko”.

MONTANA DEL VALLE

■ "Apurtzeko bai, baina sortzeko eta eraikitzeko zenbat jende topatzen duzu? Banaka batzuk".

Kafe Antzokia, Zenbat Gara elkarte, Bilbo Hiria Irratia... Lau-bost urteren buruan izugarrizko gunea muntatu duzue Bilbo erdi-erdian, beti ere euskara ardatz hartuta. Nola ikusten duzu orain orduan sortutakoa, hastapen haiek nola gogoratzen dituzu?

Aurretiaz beste esperientzia bat geneukan, beste mundu batetik gentozen. Frankismo garaian ETAn, gero LAIAN, KASen... gure mundua zen apurtzea, "destroyer"; oldartu Madril eta Parisi, eta orduan gure Estatu independente, batua, sozialista eta abar egin.

Ikusi genuen luzera zihoala eta generaman bideari baten batzuk behintzat ez genion ikusten aukera handirik. Bizitzan aurrera joanik, hainbat urte pasa eta gero, Gabriel Aresti euskaltegia kudeatzeko aukera suertatu zitzaigun; eta beraz amets haiek gauza-tzeko paradan geundela iruditu zitzaidan: "Ea nola egiten

dugun sozialismo famatu hori benetan, eta gure arteko benetako komunitate bat". Guk ikusten genuena zen Bilbon euskaldun izatea garesti ordaintzen zela, alproja moduan hartzen gintuztela eta pertsona baztertuak ginela. "Goazen egitera zerbait balio diguna geuri, goazen aurretiaz egindako froga guztiak martxan jartzera". Eta ikusten genuen zoratzekoa zela, gure herrian eta Europan politikoki markatzen ziren ildoak eta geneukan

■ "Proiektuan sinisten duen giza kapitala badago, mirariak egin daitezke, eta Euskal Herrian hori demostratua dago"

mundua kontuan hartuta. Hainbat froga eta saioen ondoren, eredurik gabe, zalantzaz josiak, baina era berean beti aurrera jo nahian eta bideari ekinez jarraitu genuen. Gure giza taldea aberasten eta trinkotzen joan zen. Orain konturatzeko naiz bide oparoa urratu genuela; zeregin handiagoetarako janzen ari gine-

la. Gero, "Txepetx"ekin egin genuen topo; bere ideiek eta gure praktika eta intuizioak bat egin zuten. Bilbon zerbait berria sortzeko bezperan geunden. Ez soilik jendea konpaktatzeko, baizik eta inpaktatzeko.

■ Bilbo erdi-erdian paratzea zen garrantzitsua, beraz.

Hori nahita zen, beti ez gara periferian, bazterrean, ezkutuan egongo. "Demostratuko dugu erdi-erdian euskal gunea izan daitekeela, eta gainera zabala izango dela, ez dela ghetto bat izango". Botatzen ziguten betikoa, ghetto izateko arriskua genuela, baina buelta eman genion: "Gu

geu izango gara, euskaldunak etxean sentituko dira eta erdaldunak errespetoz hartuko ditugu".

■ "Zenbat Gara" zuen aldizkariaren azken alean euskaren pedagogiaz mintzo zara, euskara ikastea erakargarri egin beharraz, ikaslearen motibazioaz, eredia sortzeaz. Hori hartzen

duzu zuk ardatz.

Han esaten nuena errepikatu du. Euskarak motiba dezakeela, baina beti ere ikasleari zerbait berezia eskaintzen badio; plus bat, gainerako hizkuntzena ez bezalako kultur-molde original bat (ez hobia ezta txarragoa, desberdina baizik), munduari erantzunak emateko kosmopikuskera propio bat, ikasleari zerbait esango diona, ikaslea aberastuko duena. Horri dagokionez, nola irakasleek hala kultur programatzaile zein teknikariek oso argi izan behar lukete gainerako hizkuntzetan egin ohi dutenaren fotokopia merkeekin ez goazela inora, haiena modu kaxkarrean kopiaetzea baino ez dugulako lortuko gisa horretan. Erantzun propioak, originalak behar ditugu, orain inoiz baino gehiago. Horrek ez du esan gura, ordea, erregimen autarkiko bat aldarrikatzen ari garenik: unibertsaltetik edan gura dugu, baina unibertsaltasunari ere geure ekarpen partikularra eskaini nahi diogu, ez besterik.

Euskarak motibatu egingo ditu ikasleak baldin eta hizkuntza horren bidez bestelako harreman batzuen lekuko badira, baldin eta euskal guneetan giro ona, osasuntsua ikusten badute, baldin eta euskara eta ludikotasuna, euskara eta bitalismoa lotzen badituzte. Hortaz, euskararen aldeko dei agonikorik ez, mesedez; akabo hileta-jotzeak, biba euskara, biba Pellot eta biba festa!

■ **Eta nola sortuko dugu gure eredu hori?**

Itxaroten egon barik. Hau da sartu diguten beste kontu bat, "rollo" judeo-kristaua: bihar egingo dugu. Panorama politikoa berdina da: bihar izango dugu Euskadi libre, independente, sozialista eta batua, orduan zioriontsuak izango omen gara, eta bitartean zer? Bizitza hau daukagu eta subjeto printzipala hasten da norberarengandik, eta nik behintzat gauza bat daukat garbi: zurekin harreman onak baditut, bakoitza bera izanik biok batera herria egiten hasten bagara, gure harremanak berdintasunean eta solidaritatean oinarritzen badira, gure herrian denak kabi-tzen badira, hasi gara benetan amesten genuen nazioa egiten. Geuk nahi duguna egiten badugu, horri eman behar diogu corpus bat, estatus bat, Estatua. Herri honetan kabitzen gara denak, norabide honetan baldin bagoaz. Horrek esan nahi du norberaren bizitzan zentratzea, baina benetan; ez kontsumismo

Hamarrekoa

"TXEPETX"

«Sortzaile handi bat, ideia eta ikuspegi aldetik»

JOSUNE ARIZTONDO

«Txikitako laguna, oso emakume kapaza eta langilea, eta lehen behintzat oso naturala»

JOSE ANJEL IRIGARAI

«Gizon "nazione". Gauzak esateko erraztasuna du. Maila handiko pertsona, artista, sentibera»

ERRAMUN OSA

«Ni bisitatzea etortzen zen txikitak, errefuxiatu nengoenean. Guraso oso jatorrak dauzka, eta bera ere hala dela uste dut»

RUPER ORDORIKAI

«Oso pertsona kapaza, intelijentea, jatorra, eta gainera abeslari handia»

XABIER MONTOIA

«Polifazetiko eta kontrapuntua jartzen dakiena. Zintzoa»

GABRIEL ARESTI

«Ondarroan gurekin ibili zen euskara praktikatzan. Poeta sozial moduan, eredu. Pertsona ausarta»

FEDERIKO KRUTWIG

«Zerebro handienetakoa extensiboan, oso jakintsua, baina bere tesiak defenditzen, formulazio mailan, ezin zuen. "Baul" deitzen zioten ETAn»

TXOMIN ITURBE

«Abertzale euskaldun naturala. Jendearekin konektatzen zekiena. Pertsona handia. Gaur beste zerbaitetaz hitz egingo genukeen Txomin biziko balitz»

ARGALA

«Oso etikoa, teoria praktikarekin batu nahi zuena. Eztabaiden bultzatzailea eta entzuten zekiena. Humanoa»

itsuan, baizik eta benetako baloreetan zentratzea. Eta horrek erakartzen du, erakar dezake. Zergatik? Gauza printzipalarekin topo egiten dugulako, herri batek eman dezakenarekin. Historiatik, memoriatik onena hartu eta txarrena kenduz. Gure arbasoek zer utzi ziguten? Hau, hori eta bestea, berdin da ametsa izan, egia izan ala ez izan. Memorian badago, gure herriarendako balio badu, ona da. Motibazio handiena zer da? Bizitza eta harremanak, eta harreman horietan zer sartzen da? Dena: larri jotzea, lana, juerga, kultura, askatasuna, erantzukizuna...

■ **Datu hotzetara joz, Bilbon 50.000 euskaldun eta 80.000 ia euskaldun omen daude, %36 alegia. Duela 22 urte ez zen %10era iristen. Zer iradokitzen dizute?**

Kontuan hartzen badugu euskaldunen gehikuntza batez ere umetxo eta gazte-txoengandik datorrela, eta kontuan hartzen badugu halaber Bilboko euskaltegi desberdinetatik datozenak gehi euren kabuz euskara ikasten dihardutenak urtero orotara 6.000-7.000 pertsona heldu direla gutxigorabehera, zera ondoriozta daiteke: euren burua ia euskalduntzat hartzen duten gehienak 18 urtez gorako lagunak dira (euskaltegiak ibiliak gehienak ere). Errealitate horren aurrean, zera galdé dezakegu: zer gertatu zaie prozesua amaitu beharrean kategoriatik lauso horretan (ia euskaldun) tratatuta geratzeko? EGA titulua behar-beharrezkoa ote da denentzako? Eskaintzen diegun euskara-metodoa, eta euskara-eredua bera, egokiak ote dira? Euskararen ezagutza soilaz gain, behar beste landu ote ditugu motibazioa eta erabilera? Zein da irtenbidea? "Emaitzak urriak izan direnez", helduen munduan soilik maisu-maistrak eta funtzionarioak euskalduntzea? Ez al gara konturatzen problema, azken beltzean, orokorra dela? Ez dela prozesuaren atal bat edo bestea txarto dabilena, baizik eta egiturari berari dagokiola akatsa? Ez ote dugu ikusten indarrean den metodo desegoki horrek denongan (dela ume, dela gaztetxo, dela heldu) duela eragin gaiztoa? Ez ote dugu ikusten geure hizkuntz-komunitatea, bere osotasunean hartuta, dela oso gaixo dagoena?

■ **Kafe Antzokiaren inguruan jende mordoak aglutinatu duzue, baina horrelako zerbait martxan jartzeko eta mantentzeko proiektu ekonomiko indartsu bat ezinbestekoa da. Baliabi-**

deak inportanteak dira.

Hori garbi dago, geuretzat oso argi zegoen ezinezkoa zela kapital barik zer-bait sortzea. Kooperatiba mundua adibidez zerotik hasi zen, eta pentsa zenbat garatu den. Proiektuan sinisten duen giza kapitala baldin badago, indar hori badago (eta ez funtzionario noiz bihurtu itxaroten ari dena bezala, edo sindikatu batean sartu eta %3arekin borrokan dabilena bezala, beti menpe eta beti mekauendioska), mirariak egiten dira, eta demostratuta dago, hemen Euskal Herrian, eta Txinan.

Gure proiektua autofinantziatua izan arren, ez dugu uste diru publiko edozeinek edozelan gastatu behar duenik. Gaur egun instituzio batean sartzen denak sarritan uste du dirua berea dela. Horrekin berehala amaitu behar da, eta horren

errurik handiena guk daukagu, uste baitugu instituzioa dela boterea. Ez, hori zerbitzua da, diru hori gestionatzeko. Hor, gauzak ondo baleude, gizartegintza zuzena balitz, elkarlanak, auzolanak berezko izan beharko luke, menpekotasunik gabe.

“Nahiz eta hau diktaduraren beste forma bat izan, ez da gauza bera. Zergatik? Jendeak sinisten duelako”

■ Zuen autonomia ekonomikoa eta politikoa zela eta, Kafe Antzokia sortzean errezeloak izan ziren hainbat esparrutatik.

Betikoa da, zenbaitzuk hasten badira zerbitu egiten kontrolatzen ez duguna, lehenengo gauza, txarto pentsatzea: “Besteen diruarekin izango da”, “diru

beltza izango da”, “halakoengandik hurbil omen daude”... Betiko jukua: norberaren mamu eta gabeziak besteengan proiektatu behar izatea. Kontua da denok ariketa sano bat egin behar dugula. Gu ez gara hasiko kritikatzin eta ez kritikatzin, bakarrik dakigu askoz haratagoko bidean gaudela.

■ ETAn ibilia zara, baina LAIA ere sorretatik... Zein neurritan dira zuretzat erabilgarriak, aurrera egiteko, orduko ideiak?

Gure herrian energia asko egon da. Europagaz konparatuz inon baino gehiago, baina naturaltasuna galdu egin da, jende pilo bat erre egin da eta etxera joan da. Ez da normala, kartzeletan, errefugioan... (72tik, militatzen hasi nintzenetik hona, diot), erori direnak kontatu gabe, 10.000 pertsona pasa egon dira,

T a n t o a

Indarra dario leku guztietatik

Xabi Lauzurika
Bilbo Hiria Irratiko esataria

Ezagutu nuenean pare bat urte zeramatzan hegoaldean, iparraldeko exilioa amaitu ondotik. Politikagintzak betetzen zuen bazter guztietako haize freskoaren guraria; eta amesten genuen iraultzaren aldeko baitan kokatu ninduen, sinismenak eta naturaltasunak ematen duten indarraren poderioz. Egun, topikoa dirudien arren, nazional eta sozial iraultzaren xedeak uztartu nahian eta era berean teoria praxi bilakatu guran, gero urte luzeetan iraun izan duen ibilbideari ekin nion, bera zaharragoa izaki aitzindari zelarik. LAIA eta KASen sasoiak ziren; eztabaida, formazioa eta jakinmina pil-pilean; HBren sorrerarako ilusio eta itxaropena, atsedetik gabeko lana... baina pozik eta gustura! Eta Teo, saltseroa zen, gelditi egon ezina, batetik bestera eten bako mugimenduan ibili behar zena, berdin gaua ala eguna izan, ordurik gabe, ogitartekotik tira eta segi, redios!

Hurrengo elkartzeko sendoa (gaur artekoa izan dena) 83an izan zen, bera Algortako AEKko “Lauaxeta” euskategian lanean zegoela. Ni ere lan bila bertaratuta nintzen eta han zegoen Teo, gau eskolatik pasa eta euskaltegiko sortzaileetarikoa. Eta nire oroimenean atzera jozten dudanean onartu behar dut han emaniko bizpahiru urteak ahaztezinak izan zirela: hango egin beharra eta aktibitatea, sarritan 6-8 ordu klase eman ondoren, bilerak, bertako kudeaketa eta plangintzak... eta herria “hartu”. Izugarriko identifikazioa lortu genuen ikasle-irakasle-Algorta hiruki zabal hartan, eguneroko

bizipozaren aldeko erronka Algortako kosmogonia txiki-handi haren baitan sustraituz. Eta egin zen saltsa haren osagarriarik saltseroena Teo zen. Exageratzen nabilela? Galdetu Algortara eta inguruetan!

Gauzak ez dira beti norberaren gustuko bidetik abiatzen eta Bilbora eman genuen jauzia, G. Aresti euskaltegira alegia. Inoiz baino ilusio handiagoa, esperientzia aberasgarriak ematen duen bagaje sendoarekin, gauza berriak egiteko asmoz traba eta inmovilismo guztien gaintetik, ekinaren ekinez, sarritan hanka-sartze itzelekin, baina beti prest gabezi pertsonal eta hutsune kolektiboetatik ikasteko. Eta Teok ematen badaki, neu lekuko; eta kontrakoa diruedien arren, hartzen eta enkajitzen ere bai.

Luzeegi litzateke dena zehaztea: euskalgintza eta partehartze zuzenaren bitartez, berdintasunaren planteiamenduak; iragana kontuan izaki, egunerokoa bizi eta etorkizuna helburu; dogmatismo merkeetatik at heterodoxia sana eta kritikotasuna bultzatuz; beti bila, bila... Horretan langile porrokatua da Teo, ameslaria bezain errealista, eta erein zuen haziaren fruituak bistan daude: Zenbat Gara K.E., Kafe Antzokia eta etorriko diren beste zenbait egitasmo.

Kontalari handia da nire laguna, eztabaidazale sutsua, parrandazale amorratua... indarra dario leku guztietatik, saltsero naturala... Ah! Eta paletan ondo jokatzear gain, musean tranposo inpenitentea. Pozten nau zu ezagutu izanakin; merezi izan du ●

denak prest dena emateko; eta oster, sortzeko, eraikitzeko (hitz famatu hori), zenbat topatzen duzu? Banaka batzuk. Batzuek ari naiz noski, besteak Madrilen eta Madrildik ogi papurrak jaten ibili baitira; orain ematen du "txipa" pixka bat aldatu eta beste jarrera bat hartu dutela.

Nahiz eta hau diktaduraren beste forma bat izan, ez da gauza bera diktadura militar argi baten menpe egotea edo itxura demokratikoa duen batean egotea. Zergatik? Jendeak sinisten duelako, ez benetan aldatzen delako, inperioaren botere militarra hor baitago, botere faktiko guztiak hor baitaude...

Gure galdera, jende askorena, hauxe zen: Frankismoaren ondoren, forma berri honetan, zer arraio egingo dugu? Geneuzkan ideiak zelan hedatu, zelan transmititu, zelan jendearengana iritsi? Ezker abertzalean irabazi zuen tesia, diktadura garaian irabazitako prestigioagatik eta indarragatik, ETArena izan zen, eta besteak ez zuen aukerarik izan.

Bestalde, aipatu behar da berez zeuden eta dauden hainbat jarduera jator (entrega, laguntasuna, elkartasuna...) denboraren poderioz, zoritxarrez, sarriegi dogma bihurtu zaizkigula.

Beti pentsatzen genuen sozial mailan, kolektibo mailan; indibiduala ez zen existitzen. Abertzaleak ginen baina fraileak, komunistak baina fraileak, anarkistak baina fraileak (beti bizitza ematen, haiengatik sakrifikatzen...). Nahi baduzu erakarri, ez du balio heriotzaren kantuak. Kontua ez da sufrimenduaren, biktimismoaren eta heriotzaren inguruan ibiltzea; funtsean bizitzaren aldeko kantuan sinisten dut, jakinik tartean garraztasun, negar eta sufrimendu asko dagoela.

■ **Kafe Antzokia barne hartzen duen Zenbat Gara elkarteak egitasmo berriak dauzka esku artean. Badakigu Kafe Antzokiaren gisako guneak zabaltzeko asmoa duzuela Euskal Herrian eta baita gure mugez gaindi ere. Zeintzuk dira proiektuok? Eta ba al da besterik?**

Lehenengo eta behin, gure asmoa ez da gurea handitzea edo zabaltzea, baizik eta antzeko ildoetatik dabilzan pertsona eta taldeekin elkarlanean aritzea. Ildo horretatik, Ondarroan eta Durangon antzeko proiektuetan dabilzanekin elkarlanean ari gara. Gauza bera Euskal Herriko beste hainbat leku sinbolikoetan.

Gu konturatu gara gaur egun oso zaila

MONIKA DEL VALLE

■ "Egun ez dago eztabaidarik, batetik eta bestetik kontrol izugarria dago".

dela nahikotasun maila batera iristea. Horretaz jabetzeko bidaia urte askotakoa izan da. Horrela hitz eginda tontakeria dirudi, baina historia baten laburpena da. Gure herria gaur egun ezezaguna da; lehen, nire ustez, errazago komunikatzen zen, ezagutza askoz gutxiago zegoen irakurmen aldetik, unibertsitate aldetik, baina emankortasun askoz gehiago zegoen. Oraindik badago dezente gure herrian, baina interesei askoz ere bideratuagoa dago. Gaur egun ez dago eztabaidarik, ez da lasai hitz egiten; guztiok gabiltza ia nor dagoen alboan, zer esan daitekeen, alde batetik eta bestetik kontrol izugarria dago.

Bilbori dagokionez, gure asmoa bada

eredu izan daitekeen herria eraikitzen joatea: irakaskuntzan, aisialdian, komunikabideetan... Gazteei begira, euskara eta partaidetza aktiboa ardatz eta bizitza helburu, arlo eta esparru horiek bere baitan hartu eta garatuko lituzkeen gazte gune erraldoi bat dugu egitasmoan.

Amaitzeko, zera esan nahi dizut, nik hau dena buruz eta bihotzez bizi dut, betiko amets hori (herri aske, justu eta solidarioa) eguneroko bizitzan gauzatzen ari garelako. Gainera, bai baitakit gure herria funtsean norabide horrekin bat datorrela, eraikuntza dinamika honetan benetako partaide aktiboa izateko dohaina daukala ●

◆ ERIZ ZAPIRAIN

MONIKA DEL VALLE

■ "Gure historiatik onena hartu behar da, berdin da ametsa izan ala egia".

E Z P A

PRINTZA

AHOZKOTASUNA
BILTZEN

Arantxa Mariskalek honako adierazpenak egin zituen Xenpelar Dokumentazio Zentroari buruz "Gara"n:

"1987an Bertsozale Elkartea (Bertsolari Elkartea) sortu zenean, asmoetako bat (...) Euskal Herri osoko bertsolaritzaren dokumentazio eta informazioaren bilketa zentro bakar batean egitea. Lehen pausoa proiektuaren diseinua izan zen, eta, Jaur-larritza eta Euskaltzaindiarekin batera, abian jartzeko deialdi publikoa egin zen. Ez zen aurrera atera, eta Bertsozale elkartea bakar-bakarrak gelditu zen. (...) Hasierako helburu nagusi bat bete da. Bestalde, egiteko lan handia dago oraindik (...). Lehen traba nagusia administrazioaren laguntzarik gabe lanean hastea izan zen. Hasiera hartan Bertsozale elkartearen egoera ekonomikoak hondoa jo zuen eta langileak langabezira joan ziren. (...)

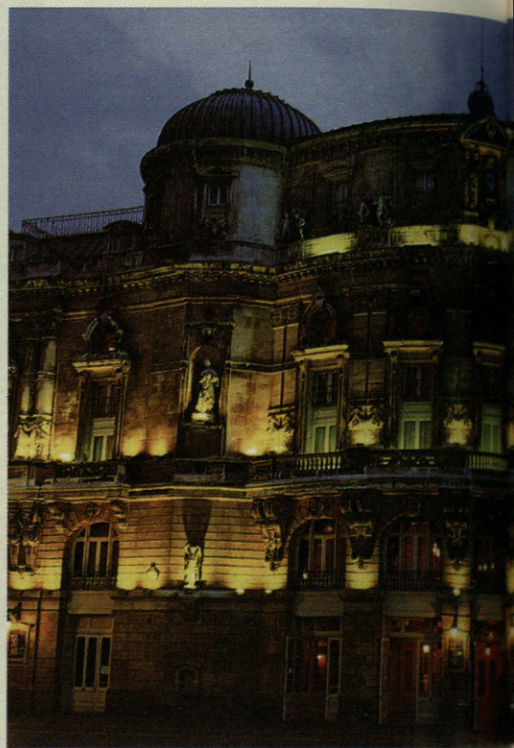
Euskal Herrian, elizgizonek izan ezik, inork ez du dokumentazio eta informazioaren bilketaren kultura izan, are gutxiago transmisio bidea ahozkotatasuna izan den kasuetan. Horregatik, zaila izan da neurri batean bertsolariak eta bertsozaleak egunero sortzen duten horren bilketaren beharraz jabetaraztea. Orokorrean lortu dugu. Beste arazo bat, teknikoki, euskara bera izan da. Lan teknikoak euskaraz egin ahal izateko arauak, izen zerrendak, eta abar ez daude euskaraturik eta horrek egunero lanean hainbat duda eta arazo sortu dizkigu (...).

IRAKURKETA DRAMATIZATUZ

HIL honetan hasi eta azaroa bitartean Nafarroako ehun bat aktorek XX. mendeko hamar egileren obrak irakurriko dituzte Gaiarre Antzokian. Gaiarre Antzokia Udal Fundazioak eta Nafarroako Unibertsitate Publikoak elkarlanean antolatu dute irakurketa dramatizatuen zikloa. Valle Inclanen "Lucas de Bohemia", Samuel Becketten "Esperando a Godot", Tennessee Williamsen "Un tranvia llamado deseo", Federico Garcia Lorcaren "La casa de Bernarda Alba" eta Bertolt Brechten "La resistible ascension de Arturo Ui" dira bertan irakurriko diren lanetako batzuk.

TRIKITIXA BERTSOTAN

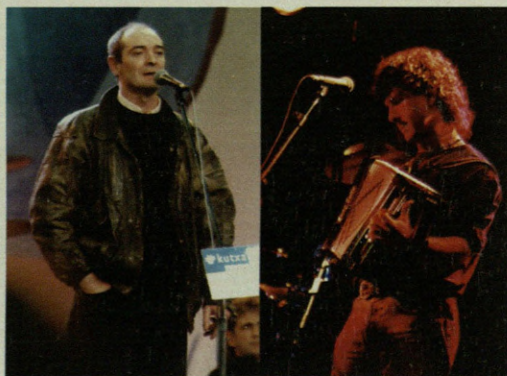
TRIKITIXA eta bertsoa ezkontzen saiatu ziren azkeneko bi urteotako Trikibertso saioak. Aurtengoak ere asmo bera du. Bilbao Bizkaia Kutxak eta Serrano produktorak antolatutako hainbat ekitaldik osatzen dute aurtengo programa. Lau ostiraletan eszenatokira igoko dira musika talde bat eta bi bertsolari. Lehenengo emanaldia hilaren hasieran egin ostean, 17an eskainiko dute bigarrena Ene bada! taldearekin batera Beñat Gaztelurrutia eta Igor Elortzak. 24an berriz, Etzakit eta Sebastian Lizaso eta Aitor Mendiluze arituko dira. Amaiera ekital-

dian, Gozategik Andoni Egañak eta Jon Sarasuak eskainiko dute emanaldia.

AKORDIOA IKERKETA SUSTATUZ

EUSKO Ikaskuntzak eta Mondragon Unibertsitateak bost urterako elkarlan hitzarmena sinatu dute. Akordioaren helburua euskal zientzia eta kultura alorreko ikerketa sustatzea da. Hitzarmenaren ondorioz, Unibertsitateko ikasleek Eusko Ikaskuntzaren mediateka erabiliko dute eta gainera euskal zientzia eta kulturaren graduondoko ikasketak eta masterrak sortuko dituzte. Ingeniaritzan bi ikastaro eskainiko dira: lan arriskuen prebentzioari buruzkoa eta ingurumenaren kudeaketa industriar. Ekonomia eta Enpresan berriz, Europa, zuzenbidea eta ekonomiari buruzko ikastaroak sortuko dira.

ALBERTO ELOSEGI

■ Trikibertsoa hirugarren aldiz egingo da.

H I T Z B I T A N

- Tinieblas Gonzalezen hitzak dira hauek "Euskaldunon Egunkaria"n esanak: "Gaur egun bizi garen tokian debaluatuta dago laburmetraia. Pentsatzen da ikasteko balio duela, bihar luzemetraia bat egin ahal izateko".
- Odile Kruzetak honakoa zioen komunikabideen inguruan "Euskaldunon Egunkaria"n: "Imaginazio falta oso gaitz zabaldua da gaur. Irrati programarik gehienak ia klonikoak dira. Telebista saiorik gehienak, egunkaririk gehienak (...) diren bezalaxe".

DESAMODIOAREN BURUHAUSTEA

PACO Mir, El Tricicle taldeko partaideak idatzitako "Ez da hain erraza" antzezlanak maiatzatik aurrera eskainiko da. Tentazioak antzerki taldeak egokitu du lan hau eta bertan Joseba Apaolazak, Mireia Gabilondok eta Eneko Olasagastik parte hartuko dute. Mirrek berak dioenez ikuspegi matxista batetik idatzitako lana da hau. Bertan, gizon batek oraindik maite duen emakumearekin harremana moztu nahi du bere adiskidetasuna galdu gabe.

2000KO TXAPELA, GAZTETUA

ZAZPI bertsolari gaztek hartzen dute parte lehen aldiz aurtengo Nafarroako Bertsolari Txapelketan. Tafallan hasi zen lehiak inoiz baino saio eta partehartzaile gehiago ditu. Guztira 26

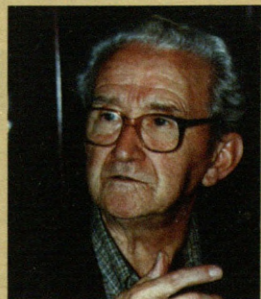
ARRIAGA BOROBILA

Arriaga Antzokiaren kanpo aldeko berritze lanak bukatzeaz daudenean, balantzea egin dute arduradunek. Jakitera emandako datuen arabera, Arriagak %40ko autofinantzaketa du. Honek Espainia guztiko autofinantzaketa gaitasun handiena duen antzoki publikoa bihurtzen du. Ikusle kopurua ere handitu egin zen iaz %7an. Datorren urteko programazioa maiatzan aurkeztuko den arren, jakin badakigu martxoan bertan Fernando Fernan Gomezen lan bat eta hurrengo emanaldietan Les Luthiers, Rhineko Operako Balleta eta Faemino y Cansado izango direla, besteak beste, eszenatokian.

bertsolari izango dira hemendik aurrera Erratzun, Betelun, Bidarrain, Beran, Atarrabian eta Goizuetan egingo diren saioetan.

■ Duela urte batzutako Bertso Txapelketa.

■ J.M. Jimeno Jurio.

IZENAK

Jose Maria Jimeno Jurio ikertzailearen lan guztien bilduma argitaratuko dute Euskal Fundazioak, Euskadiko Kutxak eta Pamielak. Bilduma honen lehen lana aurtengoa izango da kalean.

Mertxe Gil artista bilbotarraren lanak ikusgai daude Gasteizko Montehermoso kultur gunean apirilaren 2a arte. "Humedades" izenburuko erakusketan artistak teknika ezberdinak erabili ditu uraren eraginaren, hezetasunaren eta likidoen berri emateko.

Koldo Biguri izango da datozen bi urteetan Euskal Itzultzaile, Zuzentzaile eta Interpreteen Elkartearen zuzendaria. Hala erabaki zuten hilaren 4an Donostian EIZIEK eginiko biltzarrean. Jose Morales Beldak beriz, lehendakariorde karguan jarraituko du.

■ Koldo Biguri.

- Ramon Saizarbitoria zera zioen "Irutxulo"n: "(...) Tristeena da euskarak nazionalismoaren ondasun izaten jarraitzen duela, eta nazionalisten eta anti-nazionalisten (...) arteko zuloa gero eta handiagoa da. Ondorioz, euskara alde batean gelditzen ari da".
- Manuel Montero EHUKo errektore berria honela mintzo zen bere zereginari buruz "Euskaldunon Egunkaria"n: "Garrantzitsuenak ez dira ibilbide politikoak, akademikoak baizik (...) Denok ontzi berean gaudelako sentsazioa daukat, eta xedea, dudarik gabe, denon artean ontzi hori aurrera ateratzea da".

Lehiaketa ugari irabazi du, Hits & Fits literatur taldeko sortzailea izan zen eta orain urte bi eman zuen argitara lehen poema liburua. Ordutik beste liburu bat argitaratu du, eta Oteizaren gaineko jardunaldietarako lehenengoz euskaratu zituen oriotarraren poemak.

“POESIAN HIZKUNTZA GUZTIAK BERBERA DIRA”

Saltoa askotan antzematen zaitugu aspaldion. Kazeta munduan, kultur sustatzaile antzean ere badiharduzu eta pentsatzen dut idazteari ez zeniola utziko. Paperetan begira 1987an, artean institutuko ikasle, irabazi zenuen saria ikusi dut. Zein izan da urteotako aldaketa, orduko Urretxutik oraingo Zaurautza?

Orduan ez nituen gauzak hain garbi, ez ditut inoiz izan eta beti zalantzaren eskutik eman ditut pausoak. Adin eta egoera horretan, batek bizi duen horrekiko babesleku

ezin hobia da poesia. Urteak joan ahala ulertu dut poesia ez dela bakarrik babesleku gisa ulertu behar, hortik irtenda bizitza eta gizonarekiko konpromiso bezala baidzik. Jende sortzaileak bere herri eta denborekiko duen ezinbesteko ardurak kezkatzen nau, herriaren etorkizunean zein den gure papera. Gure parte hartzea ezinbestekoa dela uste dut, zuzena, areago gure herrian bake prozesuko bultzada gisara.

Lan guztiak pentsamenduaren hezurdura osatzen doazen atalak dira. Kazetari-tza gauzak esateko gogo bezala interpretatzen dut. Ez diot inolako garrantzirik

eman non eta nola adierazi; adierazteko aukera eman didaten une beretik, aurre egin diot eta horrela bizi ditut egun bizirik eusten nauten lan horiek guztiak.

■ **Poesia lanari lotzen bagatzaizkio estu, aspaldiongo itzulpenak bazter, zelan zehazten duzu garapen hori?**

Felipe Juaristik dio azken poeta erromantikoa naizela. Ez dakit nola hartu horrelako irizpidea, etsipenez edo pozez, baina idealista baten ikuspegia izan dut hasieratik, poesiak mundua aldatu dezake-la. Urteak igaro ahala ikusten duzu, mundua ezin dezakela aldatu, baina orduan

■ “Bere garaian Oteizarengana jo izan bagenu, egoera desberdina litzateke, ez dakit nolakoa baina askoz aberatsagoa”.

agian gizona aldatu dezakela pentsatzen duzu eta gizonak bai aldatu dezakela munda, edo hobetu eta beste modu batera antolatu. Nire poesiaren bitartez gizon horren bila jarraitzen dut, eta bizitzarekiko bidaia hori elkarrekin abiatzeko. Horrela eguneroko bizimodua edertu nahiko nuke.

Hasieran oso estilo barrokoan egiten nuen, gaztetasunaren borborrean isla garbia duen esateko moduz. Orain askoz zehatzago idazten dut, hitzak eta poemaren egiturak gehiago zainduz eta esaldi laburrez. Modernoa izatea betiko kezkei gaur irtenbide bat eskaintzea dela uste dut, eta horretan mezuak eta go-goak berdina izaten jarraitzen du baina adinak eta esperientziak gauzei aurre egiteko modu desberdinak ematen dizkigu.

■ **Lan poetikoa erdaraz ere egiten duzu eta ez gaztelaniaz bakarrik, galegoa ba omen duzu literatur hizkuntza.**

Beti esaten dut galegoa bigarren hizkuntza dela, ama-hizkuntza euskara daukat eta aita-hizkuntza galegoa, aita galiziarra delako. 26 urtez jarraian Galizian egon naiz. Horrelako herri magikoa ezagutzea esperientzia ahaztezina da, betiko barneratzen duzun zerbait. Galizia asko maite dut eta bere hizkuntza betidanik ezagutzen badut ere, orain ausartu naiz hurbiltzen. Batez ere pentsatuz hizkuntzak niretzat batuketa direla, inoiz ez kenketa. Ez dut uste gaztelera euskararen normalkuntzarako oztipoa denik. Kultura guztien eginbidea gizonen artean bideak eraiki eta zabaltzea da. Espresatzeko gogoz nagoen unetik hizkuntza guztiak zaizkit baliagarri.

■ **Zerk bideratzen zaitu bata ala bestea aukeratzera?**

Egoerak, esateko moduak... beti zehazten dizu. Espresibide gisa erabiltzen ditut hizkuntzak, nahi hori azaltzeko aukera ematen badidate ez ditut sailkatzen zeinekin moldatzen naizen hobeto, oso modu naturalean dihardut. Eguneroko harremanean gertatzen dena da. Oteizak dioen legez, hizkuntza guztiak bat bera dira. Poesiaren historia errepasatuta, poeta ingeles baten eta greziar baten arteko antzekotasunak ikus ditzakegu. Horrek zer esan nahi du? Poesian hizkuntza guztiak berbera

dira. Edozein kultura barneratzeak ematen dizkizun eragin horiez aberastea eta hizkuntzak eskainitako taupadekin bat egitea da.

■ **Galiziarako hurbilpen horrek Euskal**

Herriarekiko distantzia ere ahalbidetuko zizun. Zelan ikusten da prisma horretatik gurean ditugun kultur harremanak?

Kanpotik eguneroko borborrean dagoen

“Kanpotik begiratuta, eguneroko borborrean dagoen herria bezala ikusten da Euskal Herria”

herri bat ikusten da. Apartekoa iruditzen zait, ze uneoro erabaki transzendentalean bat hartu behar duzun herria baita eta horrek esan nahi du bizirik dagoela, gauzak zalantzan jartzen dituela eta beti bere orai-

ALBERTO ELOSEGI

■ **“Beti zalantzaren eskutik eman ditut pausoak”.**

na oroitzeko ahaleginean diharduela. Oso pozgarria iruditzen zait herri honetako partaide izatea baina kontradikzioen barnean argi dago batzuek bide hori arindu ordez oztopatu egiten dutela. Pentsatzea gaztelera euskararen etsaia dela, adibidez.

“Lehiaketa bat irabazteak idazle egiten zaituela pentsatzea akats biribila da, nire ustez”

Etsai nagusia askotan jarrera pertsonal bat izan daiteke. Goizetik zenbat jende jaikitzen da sortzeko indarrez? Ez du oihartzunik komunikabideetan, baina zorionez hori bizi dugun errealtatea da, eta hori susper-

tuko nuke nik gehien. Jarrera pertsonalak dira garrantzitsuenak. Ideologietatik urrun, oso modu naturalean bizi dugu bi hizkuntzetan, bai euskaraz bai gaztelera, espresatzen diren autoreekiko hurbilketa,

hau da, euskal idazletzat aurkezten ditugunak. Baina egun hizkuntzek batu ordez geroz eta gehiago urruntzen gaituzte.

■ **Euskaraz poema liburu bi dituzu bakarrean argitaratuak:**

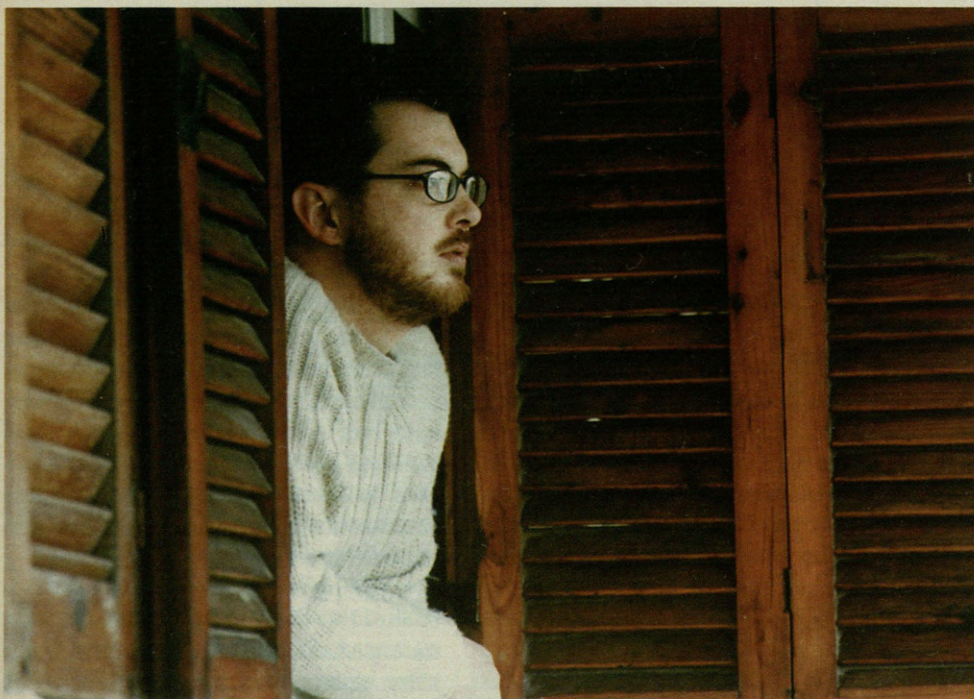
orain bi urte lehena, Erein argitaletxearen eskutik, eta gerora literatur lehiaketa bati esker. Lehenago ere irabazi zenituen sariketak, baina zein duzu horren helburua; behin argitalpena lortuta kultur munduan zure burua eza-gutarazi otean?

1991 inguruan Pasaia hiria lehiaketaren bitartez hasi nintzen argitaratzen. Lehiaketek ondo apaintzen dute gure kultur politikaren miseria, idazleok lehiaketetara jo behar dugulako diru pixka bat jasotzeko eta gero zorte askorekin argitaratze duin bat izateko. Lehiaketekiko harreman zuzen eta etengabea izan dut baina kritikoa ere izan naiteke, hutsune baten adierazle argia direlako. Ez dago laguntza erreala bat idazleekiko. Idazle guztiek, nahiz eta gero bide hori utzi, beharko lukete kultur politika horren baldintzarik gabeko babesaren hasieran, lehendabiziko urrats horiek emateko.

■ **Baina lehiaketek, denon dirua atzetik izanda, ez ote dute beren lana argitalpena mugatzen, editorearena ahaztuz eta promozio beharra bazterrean utzita?**

Lehiaketek tranpa bat gordetzen dute barnean: irabazteak idazle egiten zaituela pentsatzea akats biribila da, baina modu erraz batean argitaletxe batera joan eta argitaratzeak ere ez zaitu idazle egiten. Idazlanak eta etengabe idazteak sortzen du benetako idazlea. Poesiak berez ez du ezertarako balio, baina guztiz beharrezkoa da. Egungo merkatal baldintzetan lehiari dago, baina horrek ez du esan nahi poesia egiteari utzi behar diogunik. Ez dago ezer poetaren ahotsa isilaraziko duenik eta gaur egun inoiz baino garrantzitsuagoa da poetaren mezua, deia darra. Nire esperientziaren izenean, idazten dagoen edonori,

saia dadila, eta lehiaketetara ez bada argitaletxetara zuzendu. Hori da bere lana, egun idazle handiak direnak ere bizi zituzten ezezagunak ziren egunak. Argitaletxeek Euskal Herrian harrera zabala era-

ALBERTO ELZEGI

■ "Idealista baten ikuspegia izan dut hasieratik, poesiak mundua aldatu dezakela".

kusten dute beti, lanak irakurtzeko prest, eta inportanteena iruditzen zaidana, zure lanarekiko irizpide kritiko bat erakusten dizute. Horrek asko laguntzen zaitu aurrera begira.

■ **Hizkuntzak elkar hurbiltzeko nabarmentzen dituzun gisan, gainontzeko arte espresioak ere modu berean ikusiko dituzula pentsatzen dut. Areago, lehen liburua egun emazte duzun margolaria- ren irudiek hornitu zutelarik.**

Beti izan naiz elkarrizketa zalea, orain hitz egiten ari garen bezala eutsi diezaiokegu artearen beste espresibide batzuei. Kultura azken finean katea da, geroz eta elkarrizketa gehiago sortu artisten artean, edozein izanda ere bakoitzaren espresibide- dea, orduan eta biziagoa izango da kultura. Erraz konturatzen gara edozein abestik zein eragin izan dezakeen poeta batengan edo pelikula batek margolari batengan. Zergatik? Bada, lengoaiaren bihotza guz- tiengan berdina delako. Gorputza desber- dina da baina bihotza berdina, eta harre- mana ezinbestekoa da. Nire kasuan pintura eta musika ere oso bidelagun leialak izan dira. Horrek guztiak zure hizkuntza abe- rastu egiten du, inoiz ez murriztu.

■ **Oteizaren eragina nabarmentzen di- zut. Urrian Koldo Mitxelena kulturgu- nean antolatutako jardunaldietara atzera begiratuz gero, oriotarraren lan poetikoaren lagintzat egin zenuen eus- karatzea barne, zein ondorio daukazu?**

Jorge Oteizaren lan osoa espresibide poetikoa izan da: bai eskultura lana bai kultur proposamenak eta nola ez lan poe- tikoa. Uste dut denbora gehiegi itxaron duela herri honek bere lan poetikoaren az- terketa kritiko serioa egiteko. Gurea saialdi txiki bat izan zen arreta deitzeko, eskultura eta giza lana ulertzeko ezinbesteko oinarria da lan poetikoa aztertzea.

Oteizaren denboraldi desberdineta- ko adierazgarri liratekeen lau poema euska-

ratu genituen. Hasieran bakarrik ekin nion baina gehiegizko ausardia iruditu zitzaidan eta Pello Zabaletari laguntza eskatu nion. Aparteko itzultzailea da eta Oteizaren lana ezagutzen du. Berehala hartu zuen erronka. Lanik zailena itzultzeko erabiltzen duzun hizkuntzan jator- rrizkoan esaten duen berdina esatea da, bai tonuz, bai erritmoz, bai emo- zioz. Jatorrizkora asko hurbildu ga- rela uste dut.

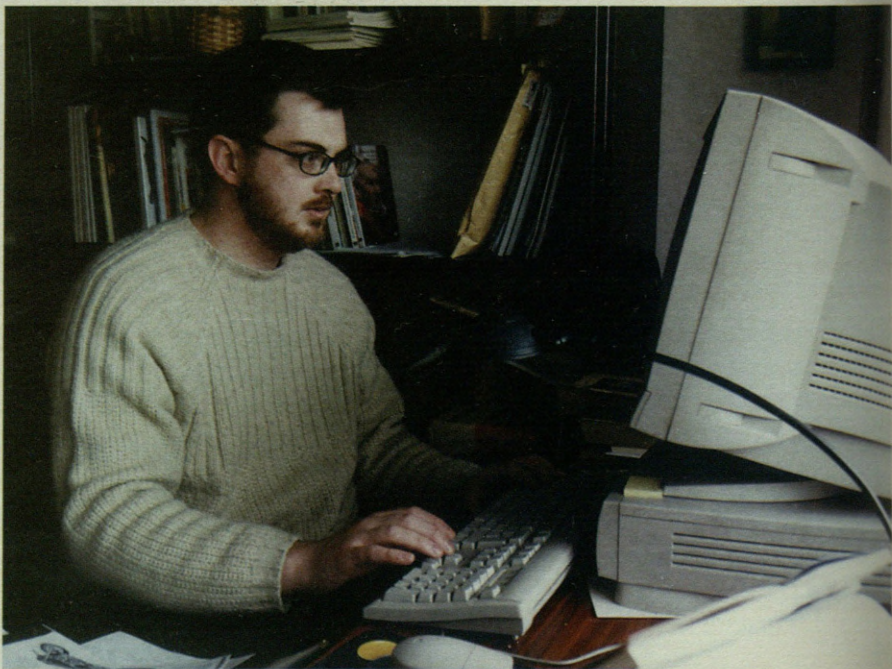
■ **Oteizak bazioen azpian zetzan aitzin-euskararen kontua. Antze- man diozue hori itzulpenean?**

Bai, esaldiek duten aditz-adjek- tiboaren arteko hausketa bortitza, poe- men tentsioa, euskal sen horretatik oso hurbil daude, bere pertsonalita- tearen ispilu. Mezua pixka bat eza- gutuz gero, askoz errazagoa da az- ken emaitza horretara hurbiltzea. Iritzi honetatik abiatua, egin dugun bakarra bere poesia euskara batuan

gaurkotzea izan da.

■ **Lehenago egin behar zen zerbait da hau guztia?**

Euskal Herriaren huts handiena da ez ohartzea Oteizarengan jeinu bat dagoela, gauzak beste modu batera egin daitezkeela, gizartea desberdin antolatu, kultura, mun- dua edo gizona aldatzeko euskarri garran- tzitsuenetarikoa dela, egunero deia darka ari zen gizon bat zela ez ikusi izana. Pentsa ezazu, 90 urte ditu eta lehenbizikoz horre-

ALBERTO ELZEGI

■ "Ez dut uste gaztelera euskararen normalkuntzarako oztipoa denik".

A L A N P A R S O N S

Iragan astean, martxoaren 7an, Alan Parsons musikari ingelesak kontzertua eskaini zuen Iruñeko Gaiarre antzokian. «The time machine» disko berriaz gain, bere lanaren inguruko beste hainbat gai ere izan dugu hizpide elkarrizketa honetan.

“GEHIEGIZKO TEKNOLOGIAK AZKEN EMAITZA KALTETU DEZAKE”

Ezkutuan baleude egiten dute lan, jardun ixila gehienetan, eta musika talde baten arrakasta edo porrotaren erantzuleak dira hein handi batean. Nahi edo nahi ez, beti atzean daude, zalapartaren itzalean gordeta. Soinu teknikarietaz ari gara, eta bide batez, produktoreetaz, abestiei azken ukitua emateko arduradunak, soinuaren kolorea zein izanen den erabakitzen dutenak.

Trebezia eskatzen du horrek, abesti bati ukitu magikoa eman diezaioketelako edo, alderantziz, betiko zapuztu. Baina, zer gertatzen da ekoizle lanetan dabilena talde bat sortu eta bere disko propioak plazaratzen hasten denean, eta are gehiago, eszenatoki batera igotzen denean zuzeneko emanaldiak emateko? Horixe da Alan Parsons artistaren kasua, martxoaren 7an Iruñeko Gaiarre Antzokian izan zena, bere azken diskoa, «The Time Machine» izenburukoa, aurkezten).

■ «The time machine», zure disko berria, Alan Parsons Project-ek argitaratu eman zuen lehen diskoaren jarraipen moduko bat dela aipatu izan da. Zer deritzozu honi? Nahita egin duzu?

Kontzienteki ez dut inoiz nire ezein lan soinuaren bitartez lotzen saiatu, nire lanek nolabaiteko identitate musikala badutela esan didaten arren. Hainbat arrazoi izan daiteke honen atzean. Nire ekoizpena, teknika, konposaketarako estiloa edota nire ohiko kolaboratzaileen ekarpenek, bereziki Ian Bairson gitarrajolearenak, eragin dezakete horretan.

■ Zergatik hartu duzu H.G. Wells idazlearen «Denboraren makina» liburua oinarri gisa disko hau egiteko?

Txikitatik, eleberria irakurri nuenean asko gozatu nuen. Denboran zehar bidaia-

■ «Edonori gustatzen zaio denboran barrena abiatzearen nozioaz amets egitea».

tzearen inguruan zirrara berezia sentitu izan dut beti. Hala ere, ez da nire asmoa izan Helbert George Wellsen lana musikalki dramatizatzea. Hollywoodek asko zor dio Wells-i. Edonori gustatzen zaio denboran barrena abiatzearen nozioaz amets egitea.

■ «The Time machine» abestia ezber-

mota hau jorratzen du baita ere, eta transe-ra moldatutako nahasketa bat egin zuen, Dr. Evilen ahotsa sartuz, «Austin Powers 2» filman agertzen dena.

■ Disko honetan, zurekin diharduten musikariez gain, oso jende ezaguna izan duzu ahotsetan: Spandau Ballet taldeko

Tony Hadley eta Beverley Craven alde batetik, eta Maire Brennan, Clannad taldekoa, bestetik.

Hadley Bruselan ezagutu nuen 1997an eman genuen kontzertu

batean. Pertsona jatorra da eta aparteko ahotsa dauka gainera. Beberly eta Maire miresten ditudan bi artista dira. Beti aldea- ra bilatzen saiatzen naiz ahots kolaborazioetan.

■ Rock sinfonikoa deitutakoaren ai-

□ **“Gazteek ez dute rock sinfonikoa entzuten, baina nire belaunaldikoek entzuten jarraituko dute”**

dina da gainontzeko kantetikiko. Nolan sartu duzu techno estiloko kanta hau?

Stuart Elliot, abestiaren egilea, techno musikari lotuta dago. Niri, pertsonalki, beti gustatu izan zait musika estilo hau, bereziki Teh Orb. Nire semeak, Jeremyk, musika

■ Ukitzen duen guztia arrakasta bihurtzen duen gizona

Alan Parsons soinu-teknikari laguntzaile gisa hasi zen lanean EMI konpainiako Abbey Road izeneko estudio ospetsuetan. Arrakasta lagun hartuta musikari ekin ziola esan genezake, The Beatles taldearen «Abbey Road» eta «Let it be» lanen grabazio historikoetan esku hartzeko aukera izan baitzuen bere ibilbide profesionala hasi baino ez zenean egin. Ondotik, The Hollies, The Shadows, Olivia Newton Jonh, Phil Spector eta Paul McCartney bezalako talde eta artista ospetsuekin aritu zen, besteak beste. Bere izena handituz joan zen etenik gabe, lan txukuna egiten baitzuen egokitzen zitzaion guztiaarekin.

Laster batean ohartu ziren bere trebezia: alde batetik, Pink Floyd taldeak «Dark side of the moon» argitara eman zuenean, Grammy sarietarako proposamena jaso zuen soinu ekoizpenaren atalean, eta bestetik Pilot, Cocney Rebel, John Miles eta Al Stewart-en lanak ekoiztu zituen.

Geldi egon ezin duen pertsona horietarikoa da Parsons,

beti urrats bat gehiago emateko prest. Hori dela eta, 1976. urtean The Alan Parsons Project sortu zuen Eric Woolfson-ekin batera. «Tales of Mystery and Imagination» izenburuko taldeko lehen diskoari «I Robot», «Pyramid», «Eye in the sky» eta «Vulture Culture» gehitu zitzaizkion, zenbait lan aipatzearen. Grammyetarako hamaika izendapen gehiago jasotzeaz gain, urrezko eta platinozko hainbat disko irabazi zuen munduan saldutako disko andanari esker.

Musikari jori honen inguruko zertzelada hauei akabera emateko, esan beharra dago 1992. urtean «Alan Parsons Project» delakoa bukatutzat eman zuela, ez ordea bere ibilbide profesionala, diskoak kaleratzen jarraitu baitzuen. Horrez gain, Michelle Pfeiffer izar zuen «Lady Halcón» pelikularen soinu banda ekoiztu zuen eta antzerkigintzarako zenbait lan egin du halaber. Merituak baina ez dira hemen amaitzen, telebistan eta Londreseko EMI Studios Group-en lehendakari orde lanetan ibili baita ●

tzindari izan zinen. Rock sinfonikoak badu lekurik egungo musikagintzan?

Uste dut belaunaldi berriek ez dutela rock sinfonikorik entzuten eta nire belaunaldikoek entzuten jarraitzen dutela eta jarraituko dutela.

■ Duela urte gutxi hasi zinen zuzeneko emanaldiak eskaintzen. Zergatik hogeitau urte inguru zuzenekoak eman gabe?

Beste alderdi bat da hori. Hastapenean, nire musika produkzioan oinarritua zegoen batik bat, eta lan horiek eszenatoki batera eramateko beharrezkoa zen teknologia ez zen esistitzen. Zuzeneko abantaila momentu batean sor daitekeen magia hori da. Errepikaezina da. Aitzitik, estudioan zuzendu dezakezun akats hori ez dago konpontzerik zuzeneko emanaldi batean.

■ Soinu teknikari eta ekoizle zaren aldetik, oso ongi ezagutzen dituzu estudioan egin daitezkeen trikimailu guztiak eta ez diozu teknologiari muzin egiten. Hala ere, aurrerapen teknologikoek, konposaketa, sortzeko gaitasuna eta azken emaitza zapuztu ditzakete gaizki erabiliz gero. Zein da zure formula hori gerta ez dadin?

Teknologia mota ugari dago aukeran grabaketarako, eta hortaz, orokortzea zaila da. Egungo grabazioetan, 48 pista edo gehiagoko mahaiak erabiltzeko joera dago,

eta horrek oso zaila egiten du nahasketak automatizaziorik gabe egitea. Sintetizadoreak hain dira malguak eta aldakorak benetako musika tresnen soinua erreproduzitu dezaketela. Hala ere, inoiz ez da lortuko sanplerrak eta benetako musika tresna horiek, bereziki orkestran erabiltzen direnak, egoki berdintzea.

Hori dela eta, eta zure galderari erantzunez, teknologia konposaketa lanerako laguntza gisa erabil daiteke, baina grabazioetan, gehiegizko erabilerak eragin kaltegarriak ekar ditzake. Adibidez, jazz musika grabazioaren arte forma bat da, gordinean egiten dena. Jazzak interpretazioa biltzen du bakarrik.

■ Bada hainbat musikari garrantzi-

■ «Inoiz ez da lortuko sanplerrak eta benetako musika tresnak, bereziki orkestrakoak, egoki berdintzea».

tsuena zuzenean jotzea dela diona.

Denbora asko ez dela, zuzeneko alorra jorratzen hasi nintzen. Asko gozatzen dut horrekin. Dena den, ez dugu estadio handietan jotzen eta ez dugu su artifizialik edo antzeko gauzarik erabiltzen. Gure eszenatokia Roger Dean-ek, Yes taldeko diskoen azalen egileak, diseinatu du. Halaber, azken diskoaren kantak jotzearekin batera, Alan Parsons Project taldearen kanta klasiko mordoa eskaintzen dugu, dena dena soinu eta argi joko onez jantzita.

■ Nazioartean ospetsuak diren pertsonaiekin egin duzu lan hainbat urtetan. Makina bat artista ezagutu duzu. Horietatik, nork erakarri zaitu gehien?

Roy Wood (The Move, Wizzard eta ELO). Oso musikari trebea da. Musikatresna guztiak jo ditzake. Estudioko trikimailu aunitz irakatsi zidan.

■ Jardunean dauden hiru talde edo artista aukeratzeko galdetuz gero, zeintzuk aipatuko zenituzke?

Sting-ek oso konpositore eta interpretatzaile bikaina jarraitzen du izaten. Oraindik Grammyak irabazteko gai dela erakutsi digu. REM taldeak disko gogoangarriak egiten jarraitzen du. Bestalde, Alanis Morissette dut gustuko, arauak apurtzea gustatzen zaio-lako ●

◆ XABIER SAGARDIA

Astia Hartuta

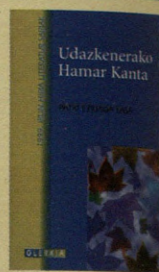
L I B U R U A K

**UNIBERTSITATE-KO GIDA
1999-2000**Deustuko Unibertsitatea
202 orrialde
doan

Deustuko Unibertsitatea urtero legez kaleratu du 1999/2000ko gida. Izenburuak dioten bezala, horixe da, gida bat. 200 orrialdetan zehar, argazkiz hornitutako liburu mardulak unibertsitate honi buruzko informazio asko eskaintzen du. Batez ere ikasleei eta etorkizunean ikasle izango direnei begira egingo da, noski. Bilboko eta Donostiako fakultateak aipatzen dira eta bakoitzak zein ikasketa eskaintzen dituen, zein ikasgai eta zenbat kreditu dituen esaten du. Eskolei eta institutuei buruzko informazioa ere ez da falta. Ikasketen inguruan sortzen diren zerbitzuen zerrenda ere oparoa da: kirolen alorra dela, kultur ekitaldiak, liburutegi nagusia, bekak eta laguntzak, nazioarteko harremanak... Deustuko Unibertsitatea ezagutzeko parada da liburua ●

RITUALES Y PLANTAS*Juan Garmendia*Txertoa
120 orrialde
1.140 pta.

Juan Garmendia etnografoak ehun landaretik gora aipatzen ditu gaitzak sendatzeko erabiltzeko. Ez dira erremedio zientifikoak. Etnografoa izaki, Euskal Herriko hainbat herritan, hainbat baserrian batekin eta bestekin hitz egin ondoren jasotako informazioa biltzen du. Liburuan aipatzen diren erremedioak kontu handiz jaso behar dira; batzuk belaunaldiz belaunaldi erabili dira eta beren eraginkortasuna nabaria da. Beste batzuetan, ordea erremedioaren informatzailea bakarra da eta ez da ezerekin alderatu erremedio hori. Hitzaurrean esaten denez, behi gorotza erreduretak edo idiaren pixa haginetak minaren aurka erabil-tzea ez da oso gomendagarria. Arta bizarren infusioak ziur pixa eragiten duela ordea, beraren efektu diuretikoa begibistakoa baita ●

**UDAZKENEKO
HAMAR KANTA***Patxi Ezkiaga Lasa*Kutxa Fundazioa
71 orrialde
475 pta.

Udaberriaren zain gauden honetan Patxi Ezkiaga legorretarrak udazkena gogorarazi digu. Urtaroak ordenaz aldatzearen "errua" 1999ko Irun Hiria Literatur Sariak dira. Hamar poema biltzen dituen lana aurkeztu zuen Ezkiagak aipatu sariketara eta irabazle suertatu zen, olerki sailan. Santiago Aizarna, Henrike Knör, Lourdes Otaegi, Xabier Lete eta Patri Urkizuk erabaki zuten legorretarraren olerki bilduma saritzea.

Isiltasunaren memoria dela dio liburuko sarrerak. Gai askoren isiltasuna ordea. Hitzetik hortzera aipagai ditu maitasuna, mina, Jainkoa, edertasuna... Mamiaren adibide segidako zatia: Nola absentziak maitasuna, /hala haizeak sua:/itzali egiten dute txikia/, gartu egiten dute handia./ Minaren ekuazioaren/ matematika ●

NEOLIBERALISMOA*Askoren artean*UEU
131 orrialde
1.425 pta.

Udako Euskal Unibertsitateak 1997ko Udako Ikastaroetako hainbat hitzaldi paperera ekarri du. Neoliberalismoaren gaia jorratu zuten uda hartan, Zientzia Politikoa eta Soziologiaren sailari Zuzenbidea eta Ekonomia gehitu zitzaizkien. Paperean jasotako edukiak honoko egileenak dira: Jesus Casquette, Xabier Barrutia, Koldo Gorostiaga, Mario Zubiaga, Iñaki Barcena, Zesar Martinez, Baleren Bakaikoa eta Aitor Bengoetxea. Hiru sailen arteko hitzaldiak izan zirenez, ikuspuntu anitzetako edukiak jaso dira. Izenburu batzuk aipatzea nahikoa: "Neoliberalismoaren oinarri filosofikoak", "Neoliberalismoaren eragina lan-zuzenbidean", "Gizarte-mugimenduak eta gobernuz kanpoko erakundeak neoliberalismoaren garaian" ●

D I S K O A K

IKARO
J. C. Perez

Elkarlanean

2.450 pta.

Hamar kantu berri bildu ditu Juan Carlos Perez musikariak "Ikaro" izeneko diskoan. Maskarada antzerki taldea dago argitalpen honen atzean. "Ikaro" izena izango zuen antzerki obrarako musika egitea eskatu zion taldeak. Azken urtea musika, hitza, moldaketak eta gainerako xehetasunak egiten igaro

du Perezek. Ez da ordea, bakarrik aritu lanean. Fran Iturbe ekoizle gisa aritu da eta musiketatik hiru berak konposatu ditu. Bien artean sortutakoak dira hamar abestiok: "Insert coin", "Hippie", "Bueltak eman", "Blues", "Egun laburrak", "Ama", "Erresinularrrena", "Ikaro", "Zeruana zehar" eta "Jainko berriak" ●

"Neoliberalismoa hemen ere badaukagu"

Liburuaren mamia bazegoen, zuk biltzaile lana bete duzu, nolabait esateko.

Udako ikastaroetan helburua saio amankomunak egitea da. Hortik sortzen dira disziplinarreko ikastaroak eta ekitaldiak. Neoliberalismoa Soziologia eta Zientzia Politikoen ikuspuntutik jorratzea nahikoa laburra gera zitekeela ikusi genuen eta Zuzenbidea eta Ekonomia sailak gehitu genituen. Hiru sailen artean antolatutako genituen 1997ko Udako Ikastaroak. Gero ikusi genuen bai partehartzaileen aldetik eta baita hizlarien ekarpenen aldetik interesgarria eta mamitsua izan zitekeela edukia bildu eta argitaratzea.

■ Gaia ez da nolanahikoa.

Neoliberalismoa ikuspuntu askotatik landu daiteke. Adibidez lehen atalean neoliberalismoaren oinarri filosofikoak jorratzen dira. Gai hau nahiko astuna bihurtu daiteke. Mila atal eta lotura asko ditu gai

honek, ekonomikoa, filosofikoa, juridikoa, politikoa...

■ Zein da liburuaren asmoa?

Gure asmoa batetik, terminologia zaintzea zen, batez ere ikasleei begira. Unibertsitatean euskarazko materialik ez dute eta lan hori guk egin behar dugula uste dugu. Zentzu horretan terminologia zaindu nahi izan dugu, ahalik eta arruntean eta ulergarriena izan dadin. Bestetik, neoliberalismoak gaurko gizartean duen presentzia erakusteko aukeratu diren adibideak ahalik eta gertuenak izatea nahi izan dugu. Zesar Martinezek zapatismoari buruz egiten du atala, Zubiagak neoliberalismoaren aurka eta inguruan sortutako mugimendu berriak, gizarte mugimendu berrien sailkapena aipatzen ditu... Ez dira urruneko elementuak, bizi tza arruntean ikus ditzakegunak baizik. Neoliberalismoa ez da Estatu Batuetan egosten den zera soilik hemen ere badaukagu ●

Alberto de Abajo Gonzalez
UEUko kidea eta hitzaldiak papereratzearren arduraduna

...ARGIA JOAN EGIN ZEN ETA JOATEZ BAT, GARRASI IKARAGARRI BAT ENTZUN ZEN GAZTELU OSOAN; ESKAILERETAKO MAILAK KRAK EGITEN HASI ZIREN ETA TXIMISTA BATEK ESKAILERAK POLIKI-POLIKI JAISTEN ARI ZENAREN AURPEGI BELDURGARRIA ARGITU ZUEN, MAIORDOMOA ZEN. ARGIA ETORRI ZEN BERRIRO ETA ODOLEZ BETETA ZEGOELA IKUSI NUEN, LABANA-BATEN AHOAK DISTIRA EGIN ZUEN BERE ESKUETAN ETA ERREAKZIONATU ORDUKO HAREN GORPUA GAINERA ETORRI ZITZAIKAN

Distantzia guztietara irakurtzeko zailtasunak badituzu, hurbil zaitez MultiOpticasera.

lente
PROGRESIBORIK
onenak
VARILUX

goza ezazu
egokitzapen
BERMATUAZ

3 hilabete
ordaindu
ERREKARGURIK GABE

ZINKUNEGI
MULTIOPTICAS
ZERBITZU OPTIKOETAN 1a
Hernani, 4 - DONOSTIA

www.multipticas.com Bezeroaren arretarako telefonoa: 900 34 35 36

«Voyeurismo»aren aroa telebistara iritsi da. Irla batera 16 pertsona eramán Robinsonarena egin dezaten edo etxe batean 100 egunez isolatu bakarra geratu arte. Halako saioek intimitate eskubidea urratzen ote duten eztabaida pil-pilean bada ere, audientziaren babesa dute.

ROBINSON ALA GIZA AKURIAK?

■ «Survivor» saioan, irla bakarti batean Robinson-ak elkarrekin lehia bizian ariko dira.

T Trumanen bizitza osoa iruzur hutsa zen. Hori da Peter Weir-en «Truman Show» filman salatzen zena. Berak deus ez zekiela, umea zenetik bere bizitza minutuz minutu emititzen zen egundoko audientzia zuen teleaio batean. Bada, pertsonaia nagusiari gertatzen zitzaizkion gauzak pagotxa dira benetan egin daitekeenaren ondoan. Filmeko gidoigileek irudimena gehiago estutu izan balute, askoz egoera latzagoak pasaraziko zizkieten Truman-i. Mota honetako saioek giza duintasuna kolokan jartzen dutela usten dutenek, hara! tila bat har dezatela, iristear dauden teleaioek egoera horiek muturrera eramango dituzte-eta. Ezkutuko kamerak, «Impacto TV»ko irudi koipetsuak eta epaiketak zuzenean datorkigunaren aurrerapena baino ez dira izan. Hain zuzen, azkenaldian mikro kamerez baliatuz lehen ezinezkoa zena

eingarri bilakatu da. Egun, Interneten tankera guztietako showak zuzenean eskaintzen hasi dira eta noski, horren aurrean, telebistak ez du gutxiago izan nahi. Kameratxoak ezkutuan ala agerian egon, berdin dio.

KOMUNEAN ERE KAMERAK. Herbehereetan izugarritzko arrakasta izan duen «Big Brother» saioaren bertsioak munduan gaindi ugaltu dira. Halaxe, laborategiko akurien antzera, 90 metro karratuko etxe batean hamar lagunek 100 egun pasa beharko dituzte, 28 kamera eta 60 mikrofono zelatan dituztela. Bi logela, komuna, sukaldea, egongela, baratz eta aitorlekua. Komunera joaterakoan ere kamera bat izango dute dena goitik grabatzen. Denbora horretan hamar laguneren artean sor daitzekoen aferak eta ika mikak ikusteak jendea telebista aurrean atxikiko du. Bestalde,

20 milioiko sari mamitsuak (800.000 bat libera) gerta dakizkiekeen penak eta mixe-riak baino gehiago ahal dezake. Telebista kateentzako merke ateratzen da, gainera; ez zaie aktoreei ordaintzen eta ez dago gidioen beharrik (menturaz, audientzia igotzearren, etxe barruan aizkora bat jarriko dute zorutzen denak sarraskia egin dezan). Arrakasta ikusita, CBSek eskubideak erosi ditu 3.000 milioi pezeta (120 milioi libera) ordainduz. Dena den, hain puritanoak izanik, ziurtzat jo lehiakideek aginduak jasoko dituztela etxe barruan biluzteko tentazioari eutsi diezaioten. Kulerotan gertzea izango dute muga. Alemanian, RTL 2 kate pribatua «Big Brother» ematen hasi berria da. Tele 5ek orobat «Big Brother»en kopia hutsa den «Gran Hermano» taxutzeari ekin dio. 20 eta 45 urte bitarteko jendearen bila ibili dira, adimen emozionala dutenak, hots, adimen koziante altua baino, besteen beharrak, nahiak eta sentimenduak antzemateko ahalmena duen jendea. 4.000 lagun inguruk erantzun du.

Kanporaketa gisa antolatua, ikusleen esku egongo da etxetik nork alde egin behar duen erabakitzea. Bozketa sekretu baten bidez etxe barrukoek elkar kanporatu behar dute hamar egunetik behin. Hala, lehiakideen proposamenen arabera, kontrako bozka gehien jasotzen duena izango da egotzia. Herbehereetako psikologoek, arduragabekeria eta etika eza leporatu die telebista katekoei eta hauek, ezetz, hautaketa prozesuan psikologoaren galbahea egon dela. Hala ere, hamar hautatuak hain orkatuak baldin badira, lehiaketak ez du zentzurik; lehiakideen izaerak zenbat eta kontrajarriagoak izan, elkarbizitza orduan eta morbosagoa bilakatzen baita. Alemanian, esaterako, hasi eta berehala sortu dira arazoak; 28 urteko lehen lehiakideak, etsita, etxea utzea erabaki du ondoreziko zegoela argudiatuz. Aldi berean, lehiakideen

eskubideak bermatzeko egunero ordubeteko intimitatea izango dutela agindu du Alemaniako telebista arautzen duen erakundeak. Hori gutxi balitz, audientzia ez da uste bezain ona izaten ari.

Duela 10 urte, MTVko «Real World» izeneko dokudrama izan zen «Big Brother»en aitzindaria, elkarrekin bizi ziren gazte talde baten gorabeherak zuzenean emanez. Nahiz eta lehiarik ez zegoen, «elkarbizitza hasi eta hilabeteren buruan zakurrarekin baino ez nintzen ongi moldatzen» esan zuen lehiakideetako batek. «Handik aterata neskekin apurtu eta gurasoekin hitz egiteari utzin nion, familia arteko trapu zaharrak saioan aireratu ondoren». Suedian ere kalapita ederra sortu zen, antzeko saio batean lehiakideetako batek bere burua hil zuelako. Alabaina, ez dirudi gertakari hauek ezertarako balio izan dutenik.

Horren harian, badira duintasunaren ertzean dauden bestelako saioak. Esaterako, «Zita itsua» izenekoan, bikote baten asteburu erromantikoa izan behar lukeena, infernua bihurtzen da; berehala hasten baitira elkarri mokoka elkar larrutu arte. Edota «Cheeters TV», non bikotekide bat «in fraganti» agertzen den, amuari kosk egin eta bikoteari adarrak jarritz.

MILIOIDUNAREN FARTSA. Bizitza pribatua biluztearen beste adibidea Fox kateko «Who Wants to Marry a Multi-Mi-

■ Fox kateko «Nork ezkondu nahi du aberats batekin?» saioa amarrua izan da. Argazkian Rick Rockwell eta Darva Conger ezkontzeko unean.

llionaire?» (Nork ezkondu nahi du izugarri aberats batekin?) saioan dugu. Berriki, Rick Rockwell aberaskumeak 50 andre-gaien artean aukeratu ahal izan du, abelburuak bailiran; bainujantzian, gaueko soinekoan dotore jantzita eta abar. Bost axola saioak jaso zuen kritika zaparrada, emaku-

eta ozpin txarreko basurde artean. Eguzkitik babesteko krema baino ez zaie emango. Kanporatuek banan bana irilatik joan behar harko dute, harik eta bi geratzen diren arte. Orduan, azken zazpi kanporatuek erabakiko dute milioi bat dolarren irabazlea nor den. Era berean, TVE «Expedicion Robinson» prestatzen hasi da; 50 egun libre dituzten 18 eta 60 urte arteko hautagaiak behar ditu Panamako irla batera joan daitezen.

Alta bada, voyeur eta exhibizionista patologikoen erdian gaudela, nor da saio mota hauen erantzulea? Antolatzen duen telebista, ikusleak edo parte hartzen dutenak? Gogoeta pizteko galdera. Gure irudiko, behintzat, intimitate eskubidea eta giza duintasuna ez dira urratzen; laborategiko akuri gaixoez gainera, ez dute 20 milioiko amu bat saritzat ●

◆ BEÑAT DOXANDABARATZ

■ Alemaniako «Big Brother» saioan lehen lehiakideak etxea uztea erabaki du, ondoezik zegoela argudiatuta

me prostituzioaren beste aldea dela esanez. Are gutxiago, Rockwellen neska ohiak honen tratu txarrak salatu izana. Estatu Batuetan 23 milioiko audientziak dena zurtzen du-eta. Darva Conger 34 urteko erizaina izan zen aukeratua; ezkontzak haatik, eztei-bidaia adina iraun zuen: hamar egun. Kontuak kontu, nahi dutena lortu

T x o r i B a t e k E s a n D i g u

■ ATHLETIC TELEBISTA URTE AMAIERARAKO

Manchester United, Barcelona eta Real Madrid taldeen pare jarriko da Athletic urtearen hondarrean, ordainpeko Athletic Telebista abiaraztean. ETB eta Canal+ elkarlanean direla, babesle handi bat falta da orain (Euskaltel beharbada) egitasmoa erabat lotzeko. Canal+ek Athletic telebistaren eskubideak erosi ditu; ETB berriz, gauzaketa arduratuko da ●

■ ANABEL ARRAIZAREN «SPOT» ZURIGARRIA

Publizitatea egitea miragarria izan daiteke aktoreentzat. Horren froga Goenkaleko Anabel Arraizak egin berri duena detergente marka ezagun bat iragarritz. Alde batetik, «Ione igo zerura» filma baino oihartzun handiagoa izango du «spot»ak, mundu guztiak ikusiko dutelako, eta bestetik, ama gaztearen rolean benetan sinesgarri dagoelako ●

■ SANZEN TELEBISTA AUTONOMIKOA BIDEAN DA

Zurumurrua egia bilaka daiteke laster. Nafarroako gobernuko presidentearen amets errepikatuena, hots, «Navarismo» beroena bultzatu ETBren eragina deuseztatzeko. Kudeaketa pribatua eta kontrol publikoa izango luke eta ikuskitz dago Canal 4 irentsiko lukeen ala ez. Programazioa? Aise igar dezakegu: kirola barra barra, entzierroak eta jotak ●

Irrati formula landu arren, bestelako ekimenek ere lekua dute Euskadi Gaztean. Adibide gisa, Joseina Etxeberriaren saioan udal euskaltegiei berriki eskaini zaien zokoa, lehiaketa eta guzti.

ZUBILANA EGITEN JARRAITUZ

Zubilan polita egiten du Euskadi Gazteak. Gaurko musika entzungai jartzeaz batera, euskaldungaiei gure mintzora pasatzeko bidea samurragoa egin daki. Halaxe, jendea euskara ikastera animatu dadin, bigarren urtez segidan, Bizkaia eta Gipuzkoako udal euskaltegiek «udal euskaltegiaren txokoa» zabaldu dute Joseina Etxeberriaren arratsaldeko saioan, urtarila eta otsaila bitartean, hain zuzen. Bertara, udal euskaltegiekin nolabaiteko lotura duten edo izan duten pertsona ezagunak gonbidatzen dira astero, euskararen, euskaltegiaren eta bere lanaren inguruko solasaldi gozo bat izatera.

Esaterako, Lasarteko udal euskaltegiari aritu Martin Berasategi sukaldariak, plateren osagarriak hartu zituen hizpide euskararekin alderatzeko. Hernaniko Julen Madinari, alegia, San Ferminetako entzierroetan gehien agertzen den korrikalari bu-

■ Argazkian, Marije Galarza irakaslea, erdian Ana Mari Perez sariduna eta Juan Mari Larrañaga Legazpiko alkatea.

rusoil horri, ea zer zen zailagoa, entzierroan zezenaren aurrean aritu ala euskara ikastea galdetu zitzaion. Ana Bejerano «Txarango» musika taldekoa eta Txema Montoia ETBko aurkezleak ere gogotsu jardun zuten. Bestalde, Maite Aristegi

EHNEko buruak (Bergarako euskaltegiaren irakasle ohia), baserriarren borroka eta euskararena parekatu zituen.

Solasaren amaiera aldera, lehiaketari ematen zitzaion pasoa eta erantzun beharreko galdetara, hauxe: zein da aurtengo ikasturterako udal euskaltegiek erabilitako goiburua? («Zure etorkizuna euskaraz!»). Postalez edo telefonoz zuzenean deituta, parte hartzeko aukera zegoen. Gisa horretan, erantzun zuzena eman zutenak 350 lagun izan ziren. Irabazleak berriz, bi besterik ez. Sariak, alde batetik,

irabazleak hautatu udal euskaltegiari urte osorako matrikula doan. Bestetik, udal euskaltegiek emandako liburu eta zinta sorta, gehi Millar dendak eskainitako minikatea. Ana Mari Perez legazpiarrari egokitu zaio urte osorako matrikula ●

◆ BEÑAT DOXANDABARATZ

A u r p e g i a

■ Aitor Elduaien

«Ez ohiko kirolen saioa egingo nuke»

Euskadi irratiko «Lauretan babel» magazinean dihardu.

Urte olinpikoan hasi zen irratian; 1992an; non eta Euskadi Gaztean. Nahiz eta berez hitzontzia izan, «irradi formula ikaragarri ikasi nuen, bai autokontrola egiten, bai bat-batekotasuna lantzen, baita alai itxura jartzen ere». Anekdotak bat gogoan du tolosarrak, «behin, Seguridad Social taldearen «Quiero tener tu presencia» kanta aurkeztean, ba, konturatu gabe «presentzia» esan nuen. Kontxo, ba

mundu guztia hasi zitzaidan adar joka horren kontura». Kirolari amorratua dugu Aitor, dena utzi eta abentura bila joateko prest dagoen horietakoa, «Hiru pauso, hiru norabide» zeharkaldiko partaidea izan baita. Orain, produkzio lanaz arduratzen da «Lauretan babel»en. «Aukera emango balidate, kirol saio bat egin nahiko nuke, betiko kiroleetatik ateraz baina» ●

B a g a k

■ «BERTSUZIRIKA» ABIAN DA GURE IRRATIAN

Gaueko «Gazte irratia»ren baitan, bertso jokoa uhineratzen hasia da larunbatetan gaueko 8etatik 9etara. Baiona eta Hendaiaiko bertso eskolako kide eta Gure Irratiko «Txakurrok» emankizun egileen artean eratuta. Ikastoletako bertso eskolak partaide direla (Kanbo, Baiona, Ziburu eta Hendaia), hiru kideko lau talde elkarren artean lehiatuko dira, entzuleen laguntza ere bilatuz. Aurkezle Arantxa Hirigoien eta Gorka Torre ariko dira. Hilaren 18an bigarren final erdia izanen da, eta 25ean berriz, finala. Azkenik, hilaren 31an bertso afaria egingen da Baionako «Sagarmuin» sagarnotegian ●

BILBO martxoak 17

Jaialdia

Irlandarren "Saint Patrick's day" dela-eta, Sukan taldeak festa giroko emanaldia eskainiko du bere patroiaren omenez. Euskal Herrian bizi diren irlandarrez eta euskaldunetz osaturiko taldea dugu Sukan. Doako sarrera. Kafe Antzokia 22:00

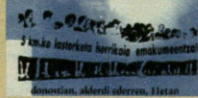

ZARATUZ apirilaren 9ra arte

Pintura erakusketa
Daniel Laskurain bergararraren oholak, ezerezetik sortuak eta begirada urdineko Aneri eskainiak.
Lan egunetan: 18:00-20:00
Jai egunetan: 12:00-14:00/
18:00-20:00
Dorre Luzea

11. lilaton

martxoak, 19

DONOSTIA martxoak 19

Lasterketa

Lilaton, emakume lasterketa herrikoia 11. edizioa. Izen ematea igande goizean bertan egin daiteke 9:00etatik 10:30etara Donostiako Udaletxean.
Alderdi Eder 11:00

MIARRITZE martxoak 22

Antzerkia

"Bizia airez aire" Ruth eta Maria Agirre ahizpa donostiarraren emanaldi klasiko bezain bitxia, non haurrak karkailaz ariko diren. Ofelia eta Julietak bizitza ezagutzeko hartuko dituzten bideak ez dira beti zorionez beteak.
Colisée Gelán 21:00

BASAURI apirilaren 17ra arte

Ipuin lehiaketa

Ipuin erotikoen 5. lehiaketa honetan, 1984an edo lehenago jaiotako edozein pertsonak har dezake parte. Lan guztiak argitaragabeak eta euskaraz idatziak izan beharko dute. DIN A-4 orrietan tarte bikoitzean idatzita daudela, luzera bi eta sei orrialde artekoa izan beharko da.

Helbidea: Euskarabila elkarte, 146- P.K. 48970

ORDIZIA martxoaren 26ra bitarte

Pintura erakusketa

Jean-Loup Bèzos artistaren collage eta afixkek herri artearekiko zaletasuna agerian uzten dute, arte garatidearen joera etiko eta estetikoetatik aske, baina. Egunkari papera erabiltz, irudiak desjuxuratu eta kromatismo karrantaria lortzen du gaskoinak.
Barrena Kultur Etxea

IRUN apirilaren 2ra arte

Argazki erakusketa

Andrey Celáyetaren "Hain hurbil, hain urrun" erakusketak Hondarribiko arrantzaleen bizimodua poliki erakusten du. Kanaberak jasotzeko ahaleginean, ekartzaren erdian, sareen kolore nabarrak eta kresal usain giroan, indarrez gainezka dauden irudiak osatzen dira.
Amaia Kultur Zentroa

OIARTZUN martxoak 17

Kontzertua

Fermin Muguruza, Dub Manifest, Selektah Kolektiboa, Bad Sound System eta DJ Juan tx taldeen musika bizigarriaz gozatzeko aukera garagardo goxo bat dastatzuz.
Pagoa garagardotegia 22:30

GASTEIZ

apirilaren basiera arte

Pintura erakusketa

"Parisko eskolaren"

erakusketan Espainiako

margolari onenen 77 lan

daude ikusgai; XX. mendeko

lehen zatikoak, hala nola,

Picasso, Joan Miro, Iturrino,

Pancho Cossio edo Benjamin

Palencia.

Vital Kutxa fundazioko

aretoa

IRUÑEA martxoak 21

Hitzaldia

"Kafea hartzen Iruñean" Robert Laxalt Estatu Batuetako idazle euskaldunaren liburua izanen da mintzagai Xabier Mendigurenek, lanaren itzultzaileak. Nafar ateneoaren eta Iruñeko Udalaren eskutik.
Erraldoien txokoa 20:00

Agendarako deialdiak hogeiei egun lehenago bidali 37 34 03 faxera

Argitarapen honen edizioko laguntzaile:

gizarte-ekintza
obra social

Martxoak hainbat zuhaitzen loratzea dakar. Muxikondoaren sasoia ere bada, baina zuhaitz mediterraniar hau ez da ongi egokitu gure inguruneetara.

KANPOTARREN AHULEZIA

Neguzalearen samina eta dolua eta berogoseen itxaropena kolorez gauzatzen du martxo eguraldi gorabeheratsuak urtero. Mimosa harroaren lorezta horiaren usain alergenikoa zimeltzeaz bat elorri beltzen, udareondo goiztiarren, magnolia soulangeanoen, irasagarrondo japoniarren, aranondo finen, sahats tenten eta lili ubelen loreak gogoz zabaltzen ari dira. Inpresionisten sasoi honetan, gure ilobek gehien atsegin duten kolorez jatzten da muxikondoa. Arrosa ahula bada muxika loreen kolore nagusia, gorri bizia hautatua duten bakan batzuk ere badira.

Muxikondoak Euskal Herriko arrazakeria meteorologikoa azaleratzen du.

Ebro ondoko erribera zabaletako lurralde lehorretan bakarrik bizi da bizi. Atlantikoaren eragina nabarmena den lurretan indarrean hazten da gustura biziko litza-tekeela adieraziz, baina hezetan txatxua... Epelean gozo eta uretan mardul ugaltzen zaizkio arerioak, onttoak. Loretan dagoela irekitzen ditu hostoen begiak eta hor dituzte lepraren onttoak. Puntta berriak azaldu ordurako eraso antolatua dago eta berde bizi lauak diren hostoak lipu gorriak heldutakoaren antza hartuko dute. Horixe da muxikondoaren lepra. Gurera ondo egokitu gabeko kanpotarra izatearen gurutzea darama gajoak... ●

♦ JAKOBA ERREKONDO
mandio@redestb.es

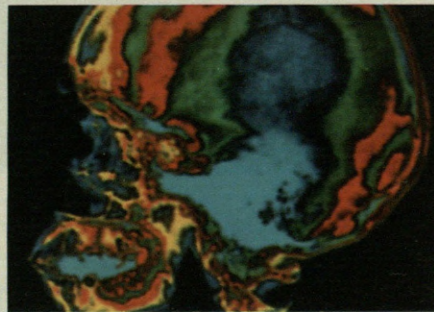
O S A S U N A

Ohiko txeko medikoetan garuneko eskanerrak ere egingo dira etorkizunean. Modu horretan gaixotasun neurologiko gehienek diagnostikoa aurreratu ahalko da.

GARUNEKO ESKANERRA

Txeko medikoek etorkizun ez oso urrunekoan garuneko eskaner bat egingo dute, gaur egun hain ohikoak diren odol eta gernuko analisiak edota tentsio arterialaren neurketa bezalaxe. "Proba berri horrek balioko du gure gaitasun eta ahalmen sentitiboak, oroimenekoak eta mintzamenekoak nola funtzionatzen duten jakiteko" esan zuen Estatu Batuetako EEG Systems Laboratory-ko psikologoa den Michael Smith-ek.

Smith garuneko jardura elektrikoa bisualizatzeko teknikan aditua da eta El Escorial-eko udako ikastaroetan azaldu zuen gaixotasun neurologiko gehienek ez dutela inolako zeinu edo aztarnarik ema-

ten oso aurreratuak dauden arte. Eta ordurako beranduegi da taxuz tratatzeko. Beraz, diagnostikoa egiten aurreratzeko modua emango liguketen teknika hauek itxaropentsu egoteko esperantza zabaldu dute.

Psikologo honek bere hitzaldian

prozesu psikologikoek garuneko funtzionamenduarekin duten korrespondentzia aztertu zuen. Eta zehazkiago esateko garuneko arrazoiak eta orientazio espazialaz arduratzen diren areen artean dagoen interakzioa jorratu zuen. Lotura horiek aplikatu daitezke gero beren arreta-gaitasuna gutxitua daukaten umeak edo gaixo neurodegeneratiboak indibidualki tratatzeko dituzten botiken garapenean. Garuneko irudien teknikan lortutako aurrerakuntzek ere balioko dute ingeniari informatikoek ordenadoreentzako sistema operatibo berriak diseinatzatzen, erabiltzailearentzat, erabilerrazagoak ●

♦ JABIER ACIRRE

Jurramendi magalean, Ega ibaiaren aldamenean

MIKEL OZKOIDI

■ Ezkerrera, hondoan, Jurramendi tontorra eta Morentin eta Muniain herriak.

Oraingoan herri bat baino gehiago igaroko ditugu bizikletaz. Horietako bat Deikaztelu izango da. Herri honen berezitasunen artean egitura nabarmen daiteke: hiru auzotan banatuta dago eta erliebeak agintzen duenez, aldapak edota eskailerak elkartzen ditu bata bestear-

kin. Udalerrian, Muniaingoan bezala, historiaurreko zenbait aztarnategi lekutzen da, baina oraingoan elizaz hitz egingo dugu. Elizaren fabrika handia izan arren, ez da bereziki dotorea. San Emeterio eta Kaledonio izena du eta XVI. mendeko Berpizkunde garaiko Errege Katolikoaren estiloan eraiki zen. Oina gurutze latinoaren formakoa da eta burualdea

Jurramendi mendiko magaletan barneratzen garenean, toki ezkutuetan, garai batean izandako bi gatazka latzetan hildako arimen bila abia gaitezke. Gerra Karlistetako ikur bihurtu den mendiak paisaje ederrak erakutsiko dizkigu. Ibilbidearen bigarren zatian ordea, landatar paisajeak zeharkatuko ditugunean, burutazioak beste era batekoak izango dira. Herrietako eraikinek eta biztanleriak, iragana uxatu eta gaur egunekora ekarriko gaituzte. Eguneroko lanera eta nekeetara, aurrera jarraitzeko indarren bila. Amaitze aldera, Ega ibaira hurbilduko gara, paper-fabrikan aldamenera, gizakia ingurumenarekin egiteko gai dena so egitera; naturak bertze errespeturik mereziko ez balu bezala.

pentagonalak du. Kanpoaldeak eraldaketa aunitz sofritu zituen XVI. eta XVIII. mendeetan. Akaso, aipagarriena Ama Birjina dugu, nahiz eta eliza horretakoa ez izan. Joan den mendeko desamortizazioak zirela-eta, Iratxeko komentutik Deikaztelura ekarri zuten. Erromaniko garaiko zurezko eskultura da, amak

■ Ega inguruko etxe bat, landatar munduko lekuko isila.

■ Olibondoek kolore biziagoa ematen diote arratsaldeari.

MIKEL OZKOIDI

semea gainean duela. Garaiko bertze eredu-
duetan gerta tzen den bezala, ama Jesu-
sen esertokia besterik ez da. Dena den,
arropa da adierazgarriena eta batez ere,
metalezko xafraz egindako mantua. Ama
Birjina XII. mendeko azkeneko urteeta-

**Aipagarriena Ama Birjina
dugu, nahiz eta eliza
horretakoa ez izan. Joan
den mendeko
desamortizazioak zirela-eta,
Iratxeko komentutik
Deikaztelura ekarri zuten.
Erromaniko garaiko
zurezko eskultura da.**

koa edo hurrengo mendeko hasierakoa
dela uste da. Irudia ezarrita dagoen erre-
taula erromanikoa ere interesgarria da eta
beste elementu anitz bezala, Iratxetik
ekarri zen hau ere.

Deikaztelu inguruetan burutuko
dugun zirkuitu honek bi zati guztiz
desberdinak izango ditu. Lehenengoa

nahiko gogorra eta beharbada astuna
gertatuko zaigu; teknikoa eta trebezia
erakusteko aproposa da. Bigarrena berriz,
lautada barnean egingo duguna errazagoa
da, pistetan galtzen ez bagara behintzat.
Muniain herriko elizaren ataria,
Asuntzioneko parrokia, hartu dugu
abiapuntutzat. Handik errepidea
gurutzatu eta zuzenean herrian gora doan
eskuineko kalea segi, goiko aldean
dauden basiliza eta enparantza arte.
Hortik abiatzen den pista jarraitu behar
dugu. Pista honek herriko ikuspegi
ederrak erakutsiko dizkigu. Urmael
batera iritsiko gara (0,8 km) eta bertan
askaldegia eta iturria aurkituko ditugu.
Toki ederra da haizea hartzeko eta
aprobetxa dezagun, gero ez dugu haizerik
izango-eta. Urmaelari itzulua emanda,
eskuin aldetik ikusten den aldapari aurre
egin behar diogu. Zorua ez da batere
erosoa, harriek eta urak ildoak ireki
baitituzte. Dena dela, zuen trebezia eta
indarra probatzeko parada ederra da hau
eta ez azkeneko aldiz, ez pentsa. Lepotxo
bat gaindituta, aldapak beheara egiten du
metro batzuetan zehar, errekatxo eta
troka batekin topo egin arte (1,9 km).

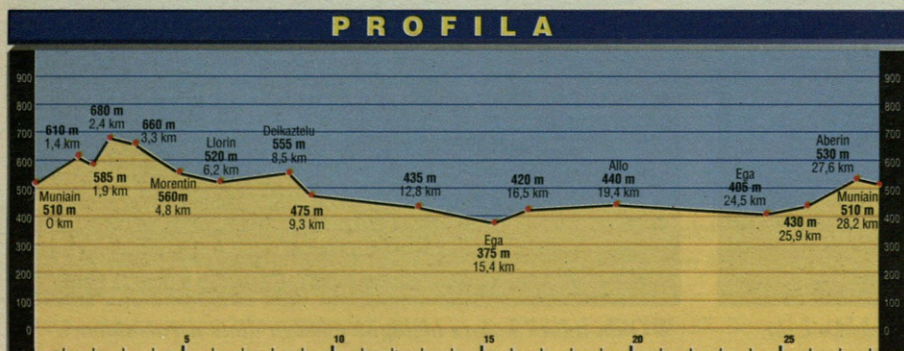
■ Herriari bisita egitea atsedena hartzeko

Hemen bi aukera daude. Nahi duenak
txirringa alde batera utz dezake eta zuzen
abiatzen den pistatik segi, apur bat
aurrerago, ezkerretik doan bidetik, San
Sebastian basiliza bisitatzeko. Eliza
ingurutik dagoen ikuspegiak merezi du.
Bidea ordea, ezkerretik, trokaren
aldamenetik doa. Prest egon eskuinera
igarotzeko eta harantxo batean gora
egiteko. 400 metro aurrerago erne ibili,
ezkerrean dagoen aldapa gogorretik irten
behar dugulako. Laburra da, baina
gogorra oso, are gehiago lokatza
dagoenean. Hemendik aurrera gauzak
hobetzen dira, aldapa gorarik ez dugu,
baina bidea estua da pinuen artean.
Aldapa beheara arriskutsu batzuk ere
igaro beharko ditugu. Aurrerago,
eskuinetik abiatzen den pista ikusiko
duzue, baina bide hau gora doa eta ez
diogu bide horri helduko. Harraskak
gainditu eta gero, herria ikusiko dugu.
Bertara iritsi aurretik pista hobeto
batera atera eta ezkerretik elizara zuzen
zaitezte (4,8 km), honela, lehenengo zati
teknikoari amaiera emanez.

San Andres parrokia bisitatu eta gero,
herritik errepidera jaitsi eta eskuinetik
abiatu errepide nagusira arte. Handik
Deikaztelura abiatu, eskuinera, eta bide
erdian ikusgai den basilizara joango gara
(6,2 km). Laoringo Ama Birjinaren
omenez eraikitakoa da, eredu
erromanikokoa, txikia baina dotorea.
Garai batean bertan zegoen taila
erromanikoa, orain Morentingo elizan
dago. Basilizari agur esan eta berri-

■ Lehen planoan lur sailak laborantzarako; atzean Morentin herriko eliza.

da. Deikazteluk merezi du egonalditxo.

errepide nagusira itzuli. Laster eskuin aldera, hurrengo herrira joateko irteera topatuko dugu. Horri jarraitu eta, kilometroa baino gehiago egin ondoren, elizan aurkituko gara (8,5 km). Elizatik ikusgai izango ditugu ondoren zeharkatuko ditugun ibarretako zelaiak eta tontortxoak, baita papera egiteko ola ere. Elizatik jaisterakoan, kontu izan, justu behealdean dagoen eskuineko kaletik abiatu behar dugu-eta. Aska bat pasa eta bere eskuinetik behera doan pista jarraitu Arellanora doan errepidea zeharkatzeko. Han gurutze bat dago eta bertatik herriaren egitura nabaria da. Zuzen segi eta kontuz aurreraxeago (9,3 km) ezkerretik errepidera jo behar dugu-eta. Nahastuko bagina eta ezkerreko bide hori hartzea ahaztu, Allon agertuko ginateke. Errepidea zeharkatu kontu handiz eta pista aurrera jarraitu. Pista handi honi heldu behar diogu eta, kontuz, (10,1 km) eskuinetik beste bat irteten delako. (11,7 km) Bidegurutze batera iritsiko gara, baina zuzen jarraitu, gero bertara itzuliko gara-eta berri.

12,8 kilometroan desbideratze bat dago, gu eskuinetik joango gara. 500 bat metro aurrerago eskuinerako beste bide bat dago, baina hori ez hartu. Pista ona etxola baten aldamenean amaituko da, baina, hala ere, segi zuzen. Gero, (14,1 km) eskuinera hartu. 200 metro aurrerago pista on batera irten eta ezkerrera joan. Ibilbidearen zati honetan adi egon, hemen (14,6 km) trokara igaro eta errekatxoia zeharkatu. Goian olibondo

batzuk daude,
eskuan txirringa
daramazuela
bazter batetik
inguratu zelaia
eta segidan be-
healdean pista
bat ikusiko du-
zue. Jaitsi hara
pista horretara
(14,8 km). Au-
rrerago etxe bat
dago eta es-
kuinetik, paper-
fabrikaren

azpitik, jo Ega ibaira, han baitago atsedena hartzeko toki ederra. Itzuli bide beretik eta ezkerretik gora doan pista segi, errepidera eramango gaitu-eta (16,5 km). Hemendik Allo herrira hurbilduko gara, baina kontuz, herrira iritsi aurretik (19,4 km) eskuineko pistan sartuko gara-eta. 700 metro aurrerago dagoen desbideratzean ezkerreko aldetik jarraitu, aurreko bidegurutzea gainditu eta, (23,3 km) beste bidegurutze bat topatuko dugu. Bertan ezkerrera abiatu eta apur bat aurrerago eskuinera. (24,3 km) berriz eskuinera jaitsi eta 200 metro aurrerago

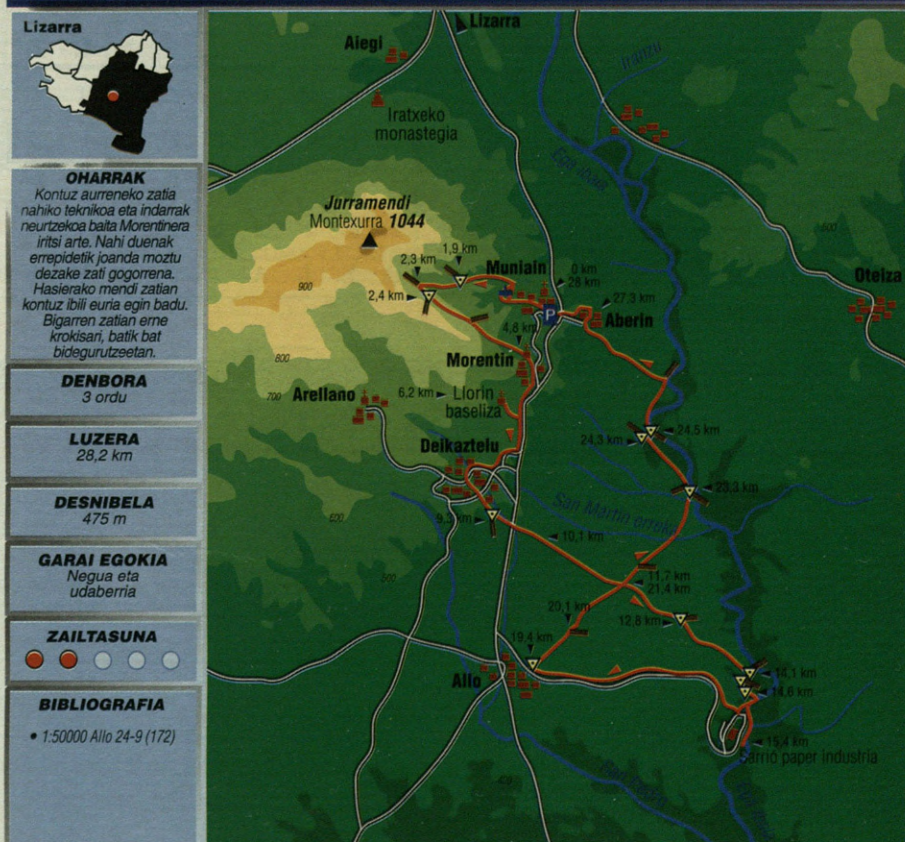

■ *Goizean izotza zuri-zuri eta iturria berriz eguzkipean.*

ezkerrera, ibaira. Tarte dotore hau bukatuta, ezkerretik gora joko dugu eta bidea segituz Aberin herrira ailegatuko gara (27,3 km). Hemen eskuinari heldu eta iturritik ezkerrera, eliza-gotorlekura igo. Arras berezia da batera, gaztelua, etxea eta jauregia den eraikin hau. Ibilbidea amaitzeko kalea jarraitzea besterik ez dago. Errepide azpitik igaro eta Munianeko frontoia ikusiko dugu. Automobila hantxe dugu ●

◆ MIKEL OZKOIDI

FITXA TEKNIKOA

OHARRAK

Kontuz aurreneko zatia nahiko tekniko eta indarrak neurtzeko bala Morentinera iritsi arte. Nahi duenak errepidetik joanda moztu dezake zati gogorrena. Hasierako mendi zatian kontuz ibili euria egin badu. Bigarren zatian ume krokaris, batik bat bidegurutzeetan.

DENBOR

3 ord

LUZERA

28.2 km

DESNIBELA

475 m

GARAI EGOKIA

Negua eta
udaberria

ZAILTASUNA

BIBLIOGRAFIA

• 1:50000 Allo 24-9 (172)

Hitz Gezidunak

	Ospe	▼	Bego	▼	Burmuin	▼	Gaixo- tasuna	▼	Kasik (bi hitz)
	Deitura		Laztana		Giltzak		Kontso. errep.		
		▶		▼		▼		▼	
	Mugarria	▶							
	Toka, banuen								
Izena	▼	Ostiral	▶	▼			Titanioa	▶	
Altzoa		Joan gaitezen!					Infusio- mota		
▶		▼			Pisu zaharra	▶		▼	
					Pisu txikikoa				
Edari al- koholduna	▶				Bokal errep.	▶	Bizkaiko herria	▶	Biba!
Buka					Ez eme		Utik!		
▶				Uztaia	▶	▼		Kontso- nantea	▶
				Norat atzikia				Ald., jatorri atzikia	▼
Jarri	▶			▼		Tona	▶	Hizki grekoa	▶
Emakume izena						Indioa		Egile atzikia	▼
▶					Naizen hau	▶		Gehiegi	▶
					10			Potasioa	▼
Zintzo	▶		Herrena	▶	▼				

Pertsonaia: Euskal idazle gipuzkoarra (1865-1925)

Denborapasak: LUMA • Umorea: KIKE AMONARRIZ • Komikia: MARKO ARMSPACH

ERROBIKO PIRANJAK

IÑAKI MURUA

“Sarri entzuten dugu halako edo bestelako baserriri saria eman diotela etxe ingurua polit, apain, garbi eta etxaldea bera dotore margotuta duelako. Ni ez nago, noski, horren kontra baina, ondoko baserria zerbait narratsxeago, usain zikin xamarrarekin eta lokaztu antxa dagoelako ez al du saririk merezi? Bietako zeinek sortzen du emari interesgarriagoa gizarterako?”

KALEKUMEAK SORTZEN

Bizi dugun egoera kon-tuan hartzen badugu, eskertzekoa da ondo-rengo berriak sortze-ko ahalegina, izan ere, ia kukuaren pare jarri gara: bikote bakoitzak kume baka-rra eta, ahal bada, besteren habian hazi! Gu sei senide gara, gure aurrekoak hamaika izan ziren eta aurrekoen aurrekoak apenas zenbat ziren kontatzeko astirik izan zuten!

Ni, ordea, nolakotasunak kezkatzen nau. Gure ondorengoak, kaleko eredu eta pen-tsaeraren aginduetara ari gara hezitzen. Egun, kaleko haurra eta nekazal gunekoaren bizitza ia-ia klonikoak dira eta horren adibi-de asko dago.

Zergatik gertatzen da ordea fenomeno hau? Nire ustez, komunikazioa, pentsaera, baloreen transmisioa, biziera eta abar kale-tik begira antolatu ditugu. Bakoitzak geure inguruan dugunari eusteko arrazoirik ez dugu landu eta, aurreratuagoa edo, modan dagoelako, hobetzat daukagun hura dugu eredu. Ez du existitzen edo gero eta disimu-latuago dago nekazal herrietako bizilagunen pentsaera.

Esate baterako, eguraldiaz ari garelarik, edozein dela ere komunikabidea, eguraldi ona zein den garbi dago: eguzkia, giro epela edo beroa eta euririk ez. Ederra kontua! Non larratu behar ditugu behi, ardi, behor eta gainerakoak? Ez al dira bada Aralar, Aizko-rrri, Gorbeia... lehorren lehorrez, landare eta belarrik gabe geratzen ari eta erosioak jota bizi? Autoak garbitu, industriak lanean segi, harrikoa edo lixiba, zerekin egin behar ditugu, botilako urarekin? Eta botilako ura? Eta botila? Baserritarrentzat eguraldi ona beste bat da askotan baina, nekazal gunee-tan bizi garen askorentzat eta kalekumeen-tzat eguraldi ona, beti, hasieran aipaturikoa da.

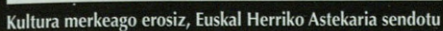
ERAKUNDEEK ere, askotan behin-tzat, ez dute tiroa zuzen botatzen. Sarri entzuten dugu halako edo bestelako baserriri saria eman diotela etxe ingurua polit, apain, garbi eta etxaldea bera dotore margotuta duelako. Ni ez nago, noski, horren kontra baina, ondoko baserria zerbait narratsxeago, usain zikin xamarrarekin eta lokaztu antxa dagoelako ez al du saririk merezi? Bietako

zeinek sortzen du emari interesgarriagoa gizarterako? Bai, badakit biak zaindu behar direla baina, horixe bada, biak. Nire ustez, herri handi askok baserri politik saritzen ditu, ingurua polit zaintzeko, bestelako hel-bururik gabe, agian, kaletarrak paseatzera doazenean pozik senti daitezten. Bestela, nola uler daiteke baserriko ukuiluko ximaur eta pixak herri handien inguruko soro eta belazeetan barreiatzeko debekua? Arazte-gietara botatzea hobe/merkeago al da? Ongarri horren ordezkariak erosi behar dituen mineral zakuak, nork ordainduko dizkio? Eta gainera, kiratsa dariola hainbes-te urte daramatzen lantegiaren jarduna debe-ku al dute? Eta azkazaletako esmaltea? Eta...

ESKOLAK ere, mezu bera banatzen du hirian eta herrixkan. Irakasleak ahalegin berezia egin ezik, edukiak eta hauen trataera bat eta bera da guztiontzat. Nekazal gunea-rikiko sentiberatasuna sendotzeko eta eza-gutzeko aukera irakaslearen izaeraren esku dago eta, irakasleak benetan ezagutu eta bizi ez duena, adin horietako haurrei txertatzea, zaila da. Bestalde, haurrak berak egunero daukan hura txikitatzen estimatzen ikasten ez badu eta beste aukera batzuekin, berdinta-sun mailan, erkatzen irakasten ez badiogu, nekez iritsiko da maitatzera eta begiak luze-luze egongo da ezohikoari so. Pentsa, kurio-soa da baina, nekazal eskola gehienak hirie-tan kokatuta daude zaharren egoitzak bezala, nonbait, nekazariak kaleko jardine-tarako behar ditugu eta nekazal guneetan ez dago zaharrik.

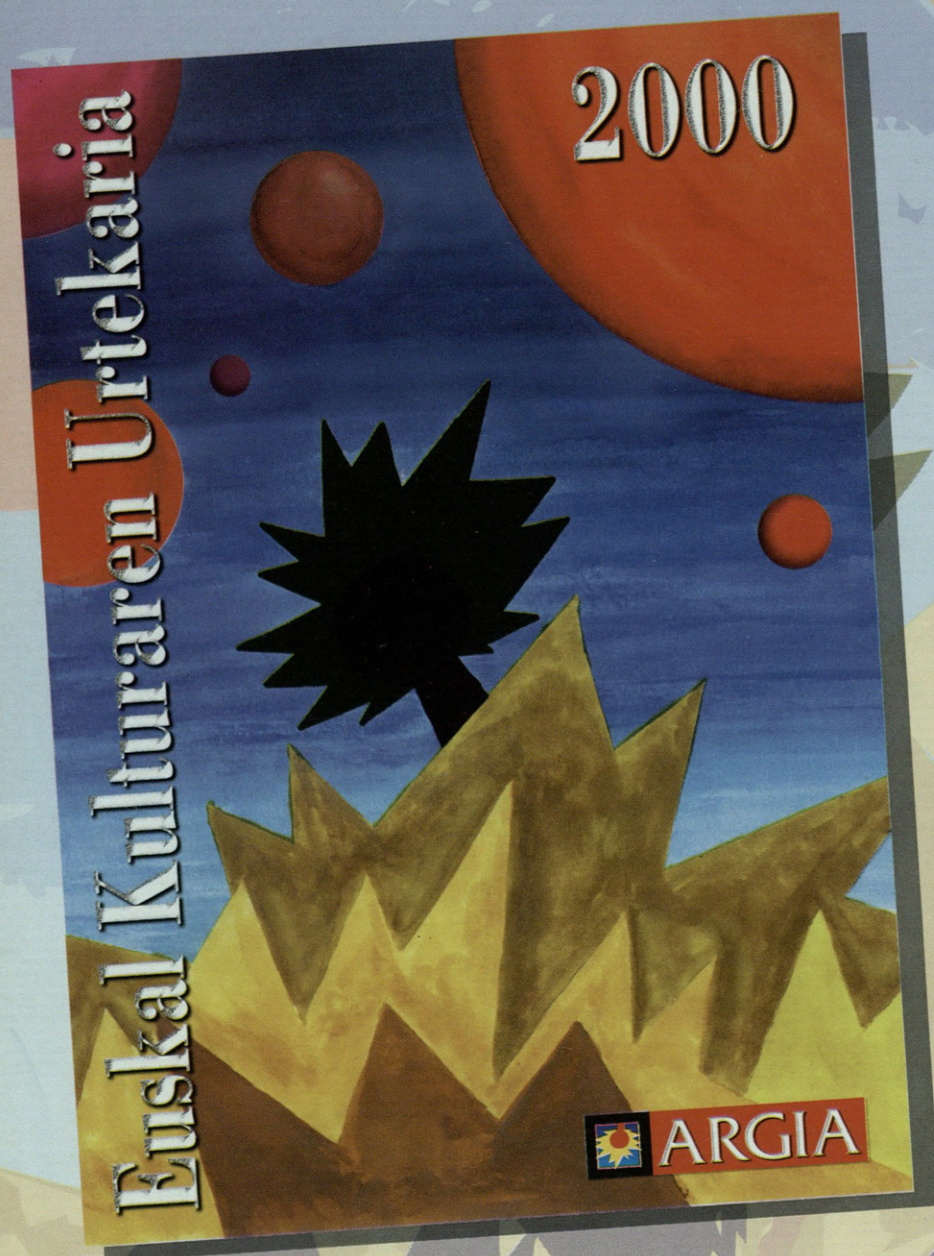
Europako ildo filosofikoari jarraiki (Eusko Jaurlaritzak onartu zuena bere garaian) nekazal guneak diskriminazio posi-tiboaren beharra dauka. Biharko bizilagu-nak sortu eta hezi behar ditugu, bertan eta bertatik bizitzeko. Erakunde mailan, beste antolaketa modu bat eskatzen du gaiak. Talde bereziak sortu behar lirateke nekazal ingurua eta bere beharrak aztertzeko, joka-bidea erabakitzeko, bestela, betiko legea: handiak ttikia jan du, jaten du eta jango du.

Ikuspegi hau, ordea, nork babestuko du? Gure agintariak, gehiengoaren iritzia so-i-lik begiratzen jarraitzen badute, ez dakit gehiengoaren nahia beteko duten baina, seguru egon, etorkizunerako beharrak ez dituztela beteko ●

1

2000. URTEKO EUSKAL KULTURAREN URTEKARIA

Eskura ezazu

- ✿ Hamabi hilabetetako Euskal kulturaren gertakariak 17 gai nagusitan.
- ✿ Kronologia, pertsonaiak, iritziak...
- ✿ Euskal Kulturaren Aurkibidea eta Hizkuntza Gutxiagotuak.
- ✿ 7.300 erreferentziatik gora.